

T.C.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ

ORTA DOĞU VE İSLAM ÜLKELERİ ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ

ORTADOĞU SOSYOLOJİSİ VE ANTROPOLOJİSİ ANA BİLİM DALI

**KÜLTÜREL DİPLOMASİ BAĞLAMINDA TÜRKİYE-İRAN
İLİŞKİLERİ: TAHRAN YUNUS EMRE ENSTİTÜSÜ ÖRNEĞİ (2012-2018)**

(Yüksek Lisans Tezi)

HÜSEYİN BAKIR

İSTANBUL 2019

T.C.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ

ORTA DOĞU VE İSLAM ÜLKELERİ ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ

ORTADOĞU SOSYOLOJİSİ VE ANTROPOLOJİSİ ANA BİLİM DALI

**KÜLTÜREL DİPLOMASİ BAĞLAMINDA TÜRKİYE-İRAN
İLİŞKİLERİ: TAHRAN YUNUS EMRE ENSTİTÜSÜ ÖRNEĞİ (2012-2018)**

(Yüksek Lisans Tezi)

HÜSEYİN BAKIR

Danışman: Prof. Dr. OSMAN GAZİ ÖZGÜDENLİ

İSTANBUL 2019

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
ORTADOĞU VE İSLAM ÜLKELERİ ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ

TEZ ONAYI

Enstitümüz Ortadoğu Sosyolojisi ve Antropolojisi Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi 508417018 no'lu Hüseyin BAKIR'ın hazırladığı "Kültürel Diplomasi Bağlamında Türkiye – İran İlişkileri: Tahran Yunus Emre Enstitüsü Örneği (2012 – 2018)" konulu yüksek lisans tezi ile ilgili tez savunması ve sözlü sınavı Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin 16. maddesi uyarınca 3/07/2019 tarihinde saat 18:30.'da yapılmış sorulara alınan cevaplar sonucunda adayın tezinin *Kabulü* ne OYBİRLİĞİ/AYÇOKLUĞUYLA karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	KANAATI	İMZA
Prof. Dr. Osman Gazi ÖZGÜDENLİ	<i>Kabul</i>	<i>[Signature]</i>
Prof. Dr. Davut HUT	<i>Kabul</i>	<i>[Signature]</i>
Prof. Dr. Zekeriya KURŞUN	<i>Kabul</i>	<i>[Signature]</i>

Yukarıdaki jüri kararı Enstitü Yönetim Kurulu'nun *04.07.2019* tarih ve *2019/16-33* sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Orta Doğu ve İslam Ülkeleri Araştırmaları
Enstitüsü Müdürü

Prof. Dr. İsmail Safa ÜSTÜN

-Tez Onayı 3 iş günü içinde ıslak imzalı 3 (üç) kopya halinde Enstitüye teslim edilmelidir.

ÖNSÖZ

“Düşmanlık gözüyle bakarsan hüner ne büyük kusur olur.

Sadi güldür ama düşmanların gözünde diken olur.”

(Sadi-i Şirazi)

Fikirler ve ideolojiler, modern imkanlarla birlikte hiçbir fiziki engel tanımadan çok hızlı bir şekilde yayılmaya ve güçlü tesirlerde bulunmaya muktedir hale gelmiştir. Bu vakıa ise günümüz devletlerinin kayıtsız kalamayacağı bir hadisedir. Nitekim bölgesel ve küresel iddiası olan devletler yumuşak güç bağlamında fikir ve ideolojilerini yayabilecekleri ve bu sayede güçlerini pekiştirebilecekleri bir dünya oluşturma maksadıyla diğer devletlere göre daha fazla bir çalışma içerisinde olurlar. Bu bağlamda tesis edilen, Fransız Alliance Française, İngiliz British Council, Alman Goethe ve İspanyol Cervantes gibi enstitüler bu alandaki çalışmaların en bilinen somut örneklerini oluşturur.

Türkiye Cumhuriyeti de 2009 yılında Türkiye'nin uluslararası bilinirliğini ve itibarını artırma hedefiyle faaliyete geçen Yunus Emre Enstitüsü ile kültürel diplomasi sahasında büyük bir güç olma uğraşı içerisine girmiştir. Yunus Emre Enstitüsü kültürel diplomasi faaliyetleriyle halihazırda 5 kıtada 58 kültür merkeziyle faaliyetlerini sürdürmekte ve “Dünya Türkiye'yi yakından tanıyor” sloganıyla uluslararası arenada Türkiye'nin dışarıya açılan yüzü olarak temayüz etmektedir. Bu çerçevede binlerce yıllık komşuluk ilişkilerinin bulunduğu İran ile de kültürel diplomasi kanalıyla yakın bir bağ ihdas edilerek 2012 yılında İran'ın başkentinde Yunus Emre Enstitülerinin biri açılmıştır. Tahran Yunus Emre Enstitüsü adıyla halihazırda hizmette bulunan merkezle şu ana dek binlerce İranlıya ulaşılmış ve önemli bir kısmına Türkiye Türkçesi öğretilerek Türkiye'nin iyi bir imajla tanıtılması hedefi güdülmüştür. Bu faaliyet ve uğraşlar neticesinde Tahran Yunus Emre Enstitüsü ile ilişki içerisinde olanlar Türkiye'ye karşı büyük bir kurbıyyet geliştirmiş ve Türkiye'yi yoğun bir şekilde ilgi alanlarına dahil etmişlerdir. Bu durum ise bu araştırmanın bulgularına net ve ayrıntılı bir şekilde yansımıştır.

Kütüphane araştırması, saha gözlemleri ve Tahran Yunus Emre Enstitüsü'nün kursiyerleriyle gerçekleştirilen anket ile çalışma gerçekleştirilerek özgün bir eser ortaya konmaya çalışılmıştır.

Bu araştırmanın şekillenmesinde ise önemli katkıları bulunanlara büyük bir içtenlikle teşekkür ederek kendilerine acizane minnettarlığımı sunuyorum. Bu manada öncelikle, araştırmam boyunca büyük teşviklerini ve desteklerini yakından hissettiğim her zaman dert attırmaya değil dert azaltmaya yönelik hareket etme çabasında olan danışmanım Prof. Dr. Osman Gazi Özgüdenli'ye, genel olarak Ortadoğu özel olarak İran üzerine tespit ve tahlilleriyle bana yol gösteren Prof. Dr. Zekeriya Kurşun ve Prof. Dr. Davut Hut'a, İran coğrafyası ve Tahran Yunus Emre Enstitüsü üzerine bizzat deneyimlediği tecrübeleri benimle paylaşan Tahran Yunus Emre Enstitüsü'nün eski müdürü Dr. Öğr. Üyesi Turgay Şafak'a, Yunus Emre Enstitüsü'nün genel yapısını ve işleyişini kavramam konusunda bilgi ve materyal desteğinde bulunan Yunus Emre Enstitüsü'nün eski genel başkan yardımcısı Doç. Dr. Ebubekir Ceylan'a, Tahran Yunus Emre Enstitüsü üzerine gerçekleştirdiğim araştırmam sürecince kurumsal bürokratik işleri kolaylaştıran Yunus Emre Enstitüsü Strateji Geliştirme Müdürlüğü Uzmanı Selçuk Doğan'a, tez konum ve araştırma sürecim bağlamında çok kritik etkilerde bulunan Tahran Yunus Emre Enstitüsü'nün eski okutmanlarından Sinan Yaman'a, beni derslerinde misafir eden ve araştırma anketimin uygulanması hususunda yardımlarını esirgemeyen Tahran Yunus Emre Enstitüsü'nün halihazırdaki okutmanları; Kave Fazlikhalaf, Leyla Kahveci, Nurgül Tokmak, Negin Sarhaddi ve Fatma Orakçı'ya, İran'ı anlama ve yorumlayabilme gücümün gelişmesinde ve ayrıca araştırmamın teknik kısmının düzenlenmesinde çok önemli rolü olan İran şinas Vahid Faraji'ye ve de bilhassa İran'da araştırmalarım ve gezilerim sırasında Türkiye'den gelmiş olmam hasebiyle beni büyük bir diğergamlıkla ağırlayan gönlü geniş İran halkına tekrar şükranlarımı ifade ediyorum.

Bu araştırmanın bir nebze de olsa Türkiye-İran kültür ilişkilerini geliştirmesi dileğiyle....

Hüseyin Bakır

ÖZET

Küreselleşmenin etkisiyle büyük popülerlik kazanan; yumuşak güç, kamusal diplomasi ve kültürel diplomasi gibi kavramlar, son yıllarda her güçlü devlet için fazlasıyla önemli konular haline gelmişlerdir. Bu doğrultuda Türkiye Cumhuriyeti de yumuşak güç bağlamında çok önemli bir süreci 2009 yılında temelini attığı Yunus Emre Enstitüsü ile başlatmıştır. Yunus Emre Enstitüsü, Türkiye'yi ve Türk kültürünü dünyaya tanıtmaya amacıyla kurulmuş bir enstitüdür. Bu enstitü, Türkiye adına beş kıtada açtığı 58 kültür merkeziyle kültürel diplomasi alanında çalışmalarını sürdürmektedir. Kültürel diplomasi çerçevesinde kurulan kültür merkezlerinden birini de 28 Mart 2012 tarihinde İran'ın başkentinde açılan Tahran Yunus Emre Enstitüsü oluşturmuştur. Bu enstitü, şimdiye kadar Türk-İran kültürel ilişkilerinin gelişmesinde önemli görevler almıştır. Bu çalışmayla da her faaliyeti kültürel diplomasi tanımı içerisinde yer alan Yunus Emre Enstitülerinin, İran sahasındaki etkileri Tahran Yunus Emre Enstitüsü üzerinden incelenmiş ve İran sahasındaki yansımaların ne ölçüde olduğu saptanmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kamu Diplomasisi, Kültürel Diplomasi, Türkiye-İran Kültürel İlişkileri, Yunus Emre Enstitüsü, Tahran Yunus Emre Enstitüsü, İran'da Türkiye Algısı

ABSTRACT

Such soft power, public diplomacy and cultural diplomacy concepts have been important issues with the effect of globalisation for every powerful states recently. Republic of Turkey started to use the concept of soft power as well by establishing Yunus Emre Institute in 2009. This institute has established with the purpose of introducing Turkey and Turkish culture to the world. Yunus Emre Institute has found 58 cultural centers on behalf of Turkey in five continents to sustain its studies which are about cultural diplomacy. One of them is Tahran Yunus Emre Institution when was established in 2012 in the capital city of Iran. The effects of Yunus Emre Institutes in the region of Iran have been examined with this study through Tahran Yunus Emre Institution and has been worked to determine the extent of effects in the region of Iran.

Key Words: Public Diplomacy, Cultural Diplomacy, Turkish and Iran Cultural Relations, Yunus Emre Institute, Tahran Yunus Emre Institute, Impression of Turkey in Iran

İÇİNDEKİLER

ONAY.....	i
ÖNSÖZ.....	ii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
KISALTMALAR.....	ix
GİRİŞ	1
YUMUŞAK GÜÇ.....	2
Yumuşak Güç Nasıl Oluşur?.....	3
DİPLOMASİ.....	4
Diplomasi Türleri.....	5
DİPLOMASİNİN YENİ YÜZÜ: KAMU DİPLOMASİSİ.....	6
Türkiye Cumhuriyeti'nin Kamu Diplomasisi Faaliyetleri.....	8
İran İslam Cumhuriyeti'nin Kamu Diplomasisi Faaliyetleri.....	10

BİRİNCİ BÖLÜM

KÜLTÜREL DİPLOMASİ BAĞLAMINDA YUNUS EMRE ENSTİTÜSÜ

1.1. KÜLTÜREL DİPLOMASİ.....	13
1.1.1. Dünya'daki Kültürel Diplomasi Uygulamaları ve Kültür Enstitüsü Örnekleri.....	14
1.1.1.1. Türkiye Cumhuriyeti'nin Kültürel Diplomasi Faaliyetleri.....	16

1.1.1.1.1. Kültürel Diplomasi Açısından Türk Dizileri ve Türkiye'nin Turizm Potansiyeli.....	17
1.1.1.2. İran İslam Cumhuriyeti'nin Kültürel Diplomasi Faaliyetleri.....	18
1.1.1.2.1. Kültürel Diplomasi Açısından İran Sineması.....	20
1.2. YUNUS EMRE ENSTİTÜSÜ'NÜN KURULUŞU.....	22
1.2.1. Yunus Emre Enstitüsü'nün Yönetimi.....	24
1.2.2. Yunus Emre Enstitüsü'nün Gelir ve Giderleri.....	25
1.2.3. Yunus Emre Enstitüsü'nün Yurt Dışındaki Yayılışı.....	26
1.2.4. Yunus Emre Enstitüsü'nün Faaliyet Alanları.....	27
1.3. TAHRAN YUNUS EMRE ENSTİTÜSÜ.....	29

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRK-İRAN KÜLTÜREL İLİŞKİLERİ BAĞLAMINDA TAHRAN YUNUS EMRE ENSTİTÜSÜ

2.1. TARİHİ BAĞLAMDA TÜRK-İRAN KÜLTÜREL İLİŞKİLERİ.....	35
2.2. TAHRAN YUNUS EMRE ENSTİTÜSÜ ÖĞRENCİLERİYLE GERÇEKLEŞTİRELEN ANKET.....	45
2.2.1. Anket Sonuç Grafikleri.....	46
2.2.2. Anket Sonuç Bulguları ve Analizleri.....	64
2.2.2.1. Katılımcıların Demografik Özelliklerinin Değerlendirilmesi.....	64
2.2.2.2. Katılımcıların Türkçe Öğrenim Üzerine Algılarının Değerlendirilmesi.....	66
2.2.2.3. Katılımcıların Tahran Yunus Emre Enstitüsü Üzerine Algılarının Değerlendirilmesi.....	67

2.2.2.4. Katılımcıların Türkiye'nin Genel Durumu Üzerine Algılarının Değerlendirilmesi.....	68
2.2.2.5. Katılımcıların Türkiye-İran İlişkileri Üzerine Algılarının Değerlendirilmesi.....	70
2.2.2.6. Katılımcıların Türkiye İle Bireysel İlişkileri Üzerine Algılarının Değerlendirilmesi.....	71
SONUÇ	73
BİBLİYOGRAFYA	76
EKLER	87

KISALTMALAR

AA : Anadolu Ajansı

ABD : Amerika Birleşik Devletleri

AFAD : Afet ve Acil Yönetim Başkanlığı

BİSAV : Bilim ve Sanat Vakfı

bk. : Bakanız

Hız. : Hazreti

Tahran YEE : Tahran Yunus Emre Enstitüsü

TDK : Türk Dil Kurumu

TİKA : Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı

TRT : Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu

TÜRKSOY : Uluslararası Türk Kültürü Teşkilatı

YEE : Yunus Emre Enstitüsü

YTB : Yurt Dışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı

GİRİŞ

Tarih boyunca insanlar ve devletler güç arayışı içerisinde olmuşlardır. Güçle beraber muktedir ve makbul olma arayışı günümüze kadar süregelmiştir. Güç kelimesi Türk Dil Kurumu (TDK)'na göre, bir olaya yol açan her türlü hareket, kuvvet, takattir.¹ Hem bireyler arasındaki ilişkilerde hem de uluslararası ilişkilerde güç kelimesi, genel olarak bu anlama gelecek şekilde kullanılmış ve özellikle de uluslararası platformda güç, herhangi bir şeyi yapabilme ve yaptırabilme kuvveti olarak addedilmiştir. Bu bağlamda bir devleti devlet yapan asıl unsurun, onun gücü olduğu kanaati öne çıkmış ve böylelikle güç, devletler için hayati derecede önem arz etmiştir.

Yakın tarihe kadar güçlü olmak, kaba kuvvet kullanma kapasitesine ve yeterliliğine sahip olma manasına gelmiştir. Sert Güç (*Hard Power*) diye adlandırılan bu yöntemle, devletler, karşılarındakilerini fiziki zarara uğratabilme potansiyellerine endeksli olarak güçlü veya güçsüz olarak kabul edilmişlerdir. Geçmişten günümüze dinamik bir şekilde değişen dünyamızda güce atfedilen önem azalmasa da güce bakış ve gücü değerlendirilme biçiminde bazı değişimler yaşanmıştır. Uluslararası ilişkilerde de yakın zamana dek güç sahibi olmak deyince ilk akla gelen, sert gücün en önemli göstergesi durumundaki askeri güç büyüklüğü ve kuvveti olmuştur.² Dünya tarihini şekillendiren en önemli araç da bu güç türüdür, zira dünya tarihi boyunca askeri güce sahip gruplar birbirine karşı savaşmış, birbirlerine askeri güçleri oranlarıncaya zararlar vermiş ve nihayetinde de egemenliklerini-güçlerini birbirlerine böylece kabul ettirmeye çalışmışlardır. Özellikle I. ve II. Dünya Savaşlarında büyük ve geniş ittifaklarla güçlerini attıran devletler, bu güçlerini gösterebilecek şekilde dünyanın neredeyse her yerine savaşları taşımışlar ve bilinen tarih boyunca ki en büyük ve en geniş zararlı sert gücü de bu şekilde dünyaya yaşatmışlardır. Fakat 1945'ten sonra Soğuk Savaş Dönemi³ olarak isimlendirilen ve Sovyetlerin yıkılışına kadar devam eden devrede, gittikçe küreselleşen dünya konjonktüründe, sert güç önemini kaybetmese de göz önünden nispeten çekilmiş ve daha çok psikolojik savaş taktikleri ve stratejileri ortaya çıkmıştır. Ayrıca bu dönemde Birleşmiş Milletler, UNESCO, Avrupa Konseyi gibi örgütler aracılığıyla uluslararası

¹ Şükrü Haluk Akalın (haz.), *Türkçe Sözlük*, Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları, 2011, s. 994.

² Kadir Sancak, *Uluslararası İlişkilerde Güç Kavramı Ve Yumuşak Güç*, Ankara, Nobel Yayınevi, 2016, s. 63.

³ Fahir Armaoğlu, *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi*, İstanbul, Alkım Yayınevi, 2012, s. 511.

işbirliğine gidilmeye çalışılmış ve Bağlantısızlar Hareketi, SALT – I gibi adımlarla da uluslararası sorunlar çözüme kavuşturulmak istenmiştir.⁴ Böylece salt sert gücün dünyaya yaşattığı ağır bedellerin yaraları sarılmaya çalışılmış ve sert güç gibi hem sahibine hem de muhataplarına büyük maliyetler ve faturalar oluşturan bu yöntemin uluslararası düzeyde alternatifi aranmıştır. Bu kapsamda Soğuk Savaş, sert-askeri gücünden ziyade uyguladığı muhtelif uluslararası taktik ve stratejilerle ABD kazanmış ve bu kazanım aşamasında Soğuk Savaş'ın simgesi olan Berlin Duvarı fiziksel darbeler alıp yıkılmadan çok önce, ABD önderliğinde oluşan sarsıcı yumuşak gücün ağır darbeleri altında parçalanmıştır. Günümüzün süper gücü olarak kabul edilen ABD, halihazırda da gücünü, bazı istisnalar yaşansa bile sert güçle değil psikolojik üstünlüğünü ve meşruiyetini kullandığı sert gücün zıttı olarak kabul edilen yumuşak güç (soft power) araçlarıyla sürdürmeye devam etmektedir.

YUMUŞAK GÜÇ

Bahsedildiği üzere günümüz uluslararası ilişkileri sert güçten ziyade yumuşak güce meyilli bir şekilde ilerlemektedir. Bu kapsamda günümüz devletleri, birbirleriyle direkt savaşmak yerine rakiplerini ikna etmeye ve onları kendi çizgilerine çekmeye çalışırlar. Bunu da sert gücün zıttı olarak kabul edilen yumuşak güçle icra ederler. Yumuşak Güç (*Soft Power*) kavramını ilk kez, 1990 yılında yayımlanan “*Bound to Lead (Önderlik Etmeye Mecbur)*” adlı kitapta Amerikalı Siyaset Bilimci Joseph S. Nye kullanmış ve ABD'nin sadece askeri ve ekonomik güç sahasında değil, yumuşak güç adını verdiği üçüncü bir alanda da en güçlü devlet olduğunu iddia etmiştir. İlerleyen yıllarda yumuşak güç kavramı genel olarak benimsenmiş; siyasi liderler, köşe yazarları ve konuyla ilgili çalışan tüm akademisyenler tarafından kullanılmıştır.⁵

Giderek küçülen, küçüldükçe de büyüyen ve karmaşıklaşan bir dünyada, yumuşak güç kavramına karşı bigane ve kayıtsız kalmak, bölgesel ve küresel iddiaları olan devletler için pek de mümkün değildir. Uzun vadeli planları olan devletler, kendilerine muhtelif açılardan zararlar oluşturacak uluslararası savaş ve çatışma gibi yöntemlere direkt olarak başvurmak istemezler, bunlar yerine öncelikle uluslararası

⁴ Fahir Armaoğlu, *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi*, s. 487.-772.

⁵ Joseph S. Nye, *Yumuşak Güç*, Türkçe Terc. Rayhan İnan Aydın, Ankara, BB101 Yayınları, 2017, s. 14.

sistemde meşruluklarını arttırmaya çalışır ve uluslararası arenada hedeflerinin meşru ve müspet görülmesi için çaba sarf ederek bu minvalde ilerlemeyi amaçlarlar. Bu şekilde küreselleşen dünyada, salt sert güçle yüksek maliyetleri olabilecek işlere girişmektense daha kolay ve ucuz maliyetlerle işlerini halledebilecekleri yumuşak güçle amaçlarını gerçekleştirebilmeyi umarlar.

Ayrıca yumuşak güç aynı zamanda bir cezbetme becerisidir ve cazip olanın kabullenilmesi çok daha kolaydır. Bu çerçevede herhangi bir tehdit olmadan bir devletin talepleri ve hedefleri muhataplarına cazip ve meşru geliyorsa burada yumuşak gücün aktif olarak kullanıldığı söylenebilir.⁶ Günümüzde sert gücü düşük fakat yumuşak gücü tam tersi şekilde yükseklerde seyreden; Vatikan, İsviçre, Japonya gibi ülkeler bu durumun başlıca örneklerini oluşturur.

Yumuşak Güç Nasıl Oluşur?

Siyaset Bilimci Ahmet Davutoğlu'nun 2001'de yayımlanan "*Stratejik Derinlik*" adlı kitabındaki analizlere göre bir ülkenin gücü; Sabit Verilerinden (SV), Potansiyel Verilerinden (PV) ve Genel Stratejilerinden (GS) ileri gelir. Sabit veriler, uzun vadede hızlı bir şekilde değişemeyecek; coğrafya, tarih, nüfus ve kültürdür. Potansiyel veriler kısa ve orta vadede değişebilecek; ekonomik kapasite, teknolojik kapasite ve askeri kapasitedir. Genel strateji ise tarihsel ve konjonktürel birikim ve bakış açısıyla ortaya çıkan; stratejik zihniyet, stratejik planlama ve siyasi iradedir. Bu formül şu şekilde kodlanabilir:

$$G = (SV+PV) \times (GS)$$

Bu tabloya göre Sabit Veriler (SV) ve Potansiyel Veriler (PV) toplanır ardından bunlar Genel Strateji'yi (GS) oluşturan verilerle çarpılır ve Güç (G) denklemi böylelikle ortaya konmuş olur. Bu formülde, sabit ve potansiyel veriler yekdiğerini toplam olarak etkiler fakat stratejik zihniyet, stratejik planlama ve siyasi iradeyi kapsayan Genel Strateji (GS) ise çarpan etkisindedir.⁷ Bu açıdan da formüldeki en önemli denklemi oluşturur. Bu

⁶ Joseph S. Nye, *Yumuşak Güç*, s. 26.-27.

⁷ Ahmet Davutoğlu, *Stratejik Derinlik*, İstanbul, Küre Yayınları, 2016, s. 17-37.

nazarla “Genel Strateji” diye adlandırılan amilin yumuşak güçle pekiştirilmesi halinde ülke kaderine etki edecek bir vizyon ortaya konabilir.

Peki, bu vizyonun teşekkülünü sağlayacak yumuşak güç unsurları nelerdir? Joseph S. Nye’e göre bir devletin yumuşak gücü, başlıca 3 kaynağa dayanır. Bunlar; o devletin kültürü, siyasi değerleri ve dış politikasıdır.⁸ Bu bağlamda hem Nye’in hem de Davutoğlu’nun ele alış biçimiyle, eğer bir ülke kendi öz kültürünü özümseyip hümanist ve çoğulcu politikalar oluşturabiliyorsa, güçlü ekonomisiyle bilimde ve teknolojiye atılımlar gerçekleştirebiliyorsa ve stratejik ve çok taraflı kazançlı projeler ortaya koyabiliyorsa o ülke yumuşak güç için gerekli olan öğelere sahiptir yargısında bulunulabilir. Bu vasıflar sayesinde devletlerin saygınlık ve itibarı artar ve bu özellikleriyle tanınarak imrenilecek, hatta taklit edilecek duruma gelirler. Bu aşamada da onların karşısında yer almak pek istenmez ve genel talepleri ve hedefleri uluslararası camiada meşru kabul edilir. Örneğin, ABD uzun yıllar devasa sert güç potansiyelinden ziyade daha çok yukarıda bahsedilen yumuşak güç öğelerini elverişli kullanması sayesinde uluslararası arenada saygınlık görmüş, “özgürlükler ve fırsatlar ülkesi” olarak tanınmış ve sonuç olarak da yakın dönem dünya politikalarında başaktör olarak yerini almıştır.

DİPLOMASİ

Yumuşak gücün vazgeçilmezi olan diplomasi, Eski Yunanca ikiye katlamak anlamına gelen “diploma” sözcüğünden türetilmiştir. Diploma ise “el yazısıyla yazılmış ve ikiye katlanmış kağıt, belge” anlamında kullanılmıştır. Yani diplomasi kelimesi, diploma adlı belgelerden ileri gelmektedir. Bu sebeple de uzunca bir süre diplomasi, diplomaları düzene sokma ve belgeleri inceleme işlemini tanımlamak için kullanılmıştır. Zamanla sınırları genişleyen diplomasi kavramı, dış politikanın en önemli aracı haline gelmiş ve uluslararası sistemdeki ilişkilerin barışçıl yöntemlerle yürütülmesi anlamına kavuşmuştur. Modern anlamda diplomasi kavramını ilk kez 1796’da Britanyalı Siyaset Adamı Edmund Burke kullanmıştır. Burke, bu kavramı günümüz anlamını da içeren “devletlerarası ilişkiler ve görüşmelerin yürütülmesinde uygulanan beceri ve taktik”

⁸ Joseph S. Nye, *Yumuşak Güç*, s. 32.

şeklinde teorize etmiştir.⁹ Geniş anlamda ise diplomasi, bir devletin tüm dış ilişkilerini niteleyen bir yöntem olarak tanımlanabilir.¹⁰ TDK'ye göre de diplomasi'nin mecazi anlamlarından biri; güç bir görüşme sırasında gösterilen ustalık ve beceriklilik. ¹¹ Bu bilgilere istinaden, sert güç ağırlığının azaldığı yumuşak güç ağırlığının ise arttığı günümüz dünyasında, uluslararası arenada uygulanan beceri ve taktiklerin önemi diplomasi kavramının önemini doğrudan arttırmıştır.

Diplomasi Türleri

Tarihte bilinen ilk barış antlaşması olan Kadeş Antlaşması (M.Ö. 1280), diplomasi'nin de ilk örneği olarak bilinir. Bu antlaşmayla uzun yıllar boyunca savaşın birbirine ağır zararlar veren Mısır ve Hitit Devletleri diplomasiyi kullanarak aralarındaki savaşları sonlandırmış, barışı seçmişlerdir.¹² O tarihten günümüze diplomasi'nin yol ve imkanları artmış, muhtelif şekillerde gerçekleşen diplomasi türleri böylece ortaya çıkmıştır. Bunlardan belli başlıları şunlardır:

Ad Hoc Diplomasi: “Ad Hoc” geçici nitelikli, bir olaya veya bir defaya mahsus anlamına gelir.¹³ Tarihte uygulanan ilk diplomasi türüdür. İlk diplomatlar denebilecek habercilerin, bilgi akışını sağlama amacıyla geçici olarak görevlendirildiği bir diplomasi yöntemidir. Bu diplomasi türüne özellikle Eski Yunan şehir devletlerinde sık rastlanmıştır. Eski Yunan habercilerinin-diplomatlarının, Yunan Mitolojisi'ndeki “Tanrıların Habercisi” olan Hermes'in koruyuculuğu altında olduğuna inanılmıştır.¹⁴

Parlamentar Diplomasi: Parlamentar Diplomasi kavramını ilk kez ABD'nin eski Dışişleri Bakanı Dean Rusk kullanmıştır.¹⁵ Parlamentar Diplomasi, iki ya da daha fazla parlamentonun belirli bir forumda bir araya gelerek iş birliği yapmasına denir. Günümüzde BM Genel Kurulu, Avrupa Konseyi, İslam

⁹ Barış Özdal, *Diplomasi*, Barış Özdal ve R. Kutay Karaca (ed.), *Diplomasi Tarihi 1*, Bursa, Dora Yayınları, 2017, s. 41.-43.

¹⁰ Faruk Sönmezoğlu (drl.), (haz.) Ülke Arıboğan, Gülden Ayman ve Beril Dedeoğlu, *Uluslararası İlişkiler Sözlüğü*, İstanbul, Der Yayınevi, 1996, s. 152.

¹¹ Şükrü Haluk Akalın (haz.), *Türkçe Sözlük*, s. 674.

¹² Hukuk Ansiklopedisi, Kadeş Antlaşması, <http://hukukbook.com/kades-antlasmasi/>, Erişim Tarihi: 15.07.2019

¹³ Barış Özdal ve R. Kutay Karaca (ed.), *Diplomasi Tarihi 1*, s. 629

¹⁴ Meltem Ünal Erzen, *Kamu Diplomasisi*, İstanbul, Derin Yayınları, 2014, s. 29.

¹⁵ Barış Özdal ve R. Kutay Karaca (ed.), *Diplomasi Tarihi 1*, s. 68

İşbirliği Teşkilatı gibi örgütlerde yürütülen diplomatik müzakereler parlamenter diplomasiye örnektir.¹⁶

Zirve Diplomasisi: Bu diplomasi türünde taraflar en üst düzeyde temsil edilir. Eski dönemlerde imparatorların, kralların yürüttüğü bu diplomasi türü halihazırda devlet başkanları, hükümet başkanları gibi en üst seviyelerdeki iştiraklerle gerçekleşir.¹⁷

Açık Diplomasi: Bu diplomasi türü gizli diplomasi anlayışına tepki olarak ortaya çıkmıştır. Bu diplomasi türünün asıl amacı, devletlerin aralarında gizlice anlaşıp rakiplerinin haklarını oluşturulan diplomasiyle yok saymalarını engellemektir. I. Dünya Savaşı'nın ardından gizli diplomasiye en büyük tepkiyi ABD Başkanı Woodrow Wilson vermiştir. Wilson kendi adıyla anılan ilkeleri ortaya koymuş ve bu ilkeler çerçevesinde açık diplomasiyi yüksek ve güçlü bir sesle uluslararası camiaya sunmuştur. Günümüzde yaşanan siyasi hadiselerin artık çok hızlı bir şekilde kamuoyunun bilgisine ulaşmasından ötürü açık diplomasi çarnaçar daha fazla kullanılmak zorunda olan bir yöntem haline gelmiştir.¹⁸

Kamu Diplomasisi: Son yılların en kullanışlı diplomasi türü haline gelen kamu diplomasisi aşağıda ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır.

DİPLOMASİNİN YENİ YÜZÜ: KAMU DİPLOMASİSİ

Üzerine hala yoğun tartışmaların ve betimlemelerin yapıldığı, günümüz uluslararası ilişkilerine ise büyük bir güçle yön vermeye devam eden modern diplomasi türü, kamu diplomasisidir.¹⁹ Kamu diplomasisi kavramını ilk kez 1965 yılında ABD'de bulunan Tufts Üniversitesi Fletcher School of Law and Diplomacy'nin Dekanı Edmund

¹⁶ Okan Gümüş ve Aziz Sevi, *Ansiklopedik Uluslararası İlişkiler Sözlüğü*, Ankara, Polat Yayınları, 1996, s. 272.

¹⁷ Barış Özdal ve R. Kutay Karaca (ed.), *Diplomasi Tarihi 1*, s. 65

¹⁸ Okan Gümüş ve Aziz Sevi, *Ansiklopedik Uluslararası İlişkiler Sözlüğü*, s. 201-202.

¹⁹ Kadir Sancak, *Uluslararası İlişkilerde Güç Kavramı Ve Yumuşak Güç*, s. 119-122.

Gullion kullanmıştır.²⁰ Genel olarak kamu diplomasisi, bir devletin muhatap olduğu devletlerin politikalarına direkt etkide bulunmak yerine öncelikle onların halklarını etkileme ve bu halkları kendi tarafına çekme yöntemi olarak kabul edilir. Kamu diplomasisi karşılıklı etkileşimle ülkelerin imajını ve saygınlığını arttırmayı amaçlar. Kamu diplomasisinde kaynak, ülkelerin kendisidir. Ülkeler ne kadar güvenilir, itibarlı ve saygın olursa o oranda kendi politikalarını başka ülke ve toplumlara rahat bir şekilde anlatabilir ve nihayetinde de bir cazibe merkezi haline gelebilirler.²¹

İnsanlara nüfuz etmek çok daha karmaşık ve zor olsa da uzun vadede bir hayli kazançlıdır. Yakın döneme kadar diplomasi sadece belli başlı güç sahibi devletler arasında önemli bir araç hükmündeyken küreselleşen dünyada genel bilgi ve ilginin tüm çevreye yayılıp buralarda değişim ve reflekslere yol açmasından ötürü diplomasi çok taraflı büyük bir popülasyona ulaşmıştır. Silahlar, bombalar, ordular ancak bir yere kadar gidebilirken fikirler, ideolojiler ve kültürler karşılarında kim ve ne olduğuna bakmadan büyük bir hızla genişleyebilirler. Fikirler, ideolojiler ve kültürler kabul edilip benimsenmeleri halinde ise her açıdan uzun vadeli dönüşümler ve oluşumlar yaratırlar. Bu herhangi mücessem bir failin tek başına yapamayacağı bir iştir. Günümüzde sınır tanımayan ulus-devlet fikri, kapitalist ideoloji, batı kültürü bu varsayımın en büyük delilleridir. Tarihte büyük kırılmalar oluşturan; Roma Devlet Anlayışı, Moğol Askeri Taktikleri, Rönesans ve Reform Fikirleri, Fransız Kültürü, Liberal Demokrasi gibi epey bir anlayış-olgu halen muhtelif alanların kuvvetli muharrikleridir.

Kamu diplomasisinin uluslararası alanda bu kadar önem kazanmasında özellikle Soğuk Savaş dönemindeki konjonktür etkili olmuştur. Soğuk Savaş döneminde ABD ve Sovyetler Birliği arasında yumuşak güç pastasından büyük payı almak için kıran kırana bir yarış gerçekleşmiştir. Sovyetlerin iktisadi paylaşımcı yorumları, ilkleri gerçekleştiren uzay çalışmaları, olimpiyatlardaki sportif başarıları yumuşak güç olarak toplumları etkilemişse de kamu diplomasisi anlamında ABD'nin çok gerisinde kalma vakiasını değiştirmemiştir. ABD, Sovyetler dahil tüm dünyaya pazarladığı müziği, sineması, devlet

²⁰ Gonca Yıldırım, "Kültürel Diplomasi Ekseninde" *Uluslararası Halkla İlişkiler Perspektifinden Kamu Diplomasisi*, İstanbul, Beta Yayıncılık, 2015, s. 117.

²¹ Abdullah Özkan, 21. Yüzyılın Stratejik Vizyonu Kamu Diplomasisi ve Türkiye'nin Kamu Diplomasisi İmkanları, TASAM, http://www.tasam.org/Files/PDF/Raporlar/STR70_21_Yuzyilin_Stratejik_Vizyonu.pdf 66fb77c9-cd79-481e-a185-9a9c26ffe7b7.pdf, s.13. Erişim Tarihi: 15.02.2019

idare anlayışı, genel yaşam kültürü gibi kuvvetli dinamiklerle Sovyetler etkisindeki topraklara fiziksel olarak girmese de fikri olarak sızmış ve oralarda günden güne asıl muharrik haline gelmiştir. Joseph S. Nye'nin dediği gibi, Sovyet ürünleri hiçbir zaman denizaşırı bir pazarda tedavüle girememiş, devlet destekli oluşturulan Soviet Life (Sovyet Yaşamı) magazin dergisi veya Russian Language and People (Rus Dili ve İnsanı) televizyon dizisi gibi çabalar cılız yerel tesirler dışında küresel bir etkiye kavuşmamıştır.²² Bu bağlamda ABD, kültürü, markaları, değerleriyle yani kendi standartlarıyla oluşturduğu umumi bir evrensellekle Sovyetlere nüfuz etmeye ve onu bertaraf etmeye çalışmıştır. Nihayetinde de Sovyetler karşı karşıya kaldığı yoğun yumuşak güç saldırılarına ve sair yoğun sıkıntılara daha fazla dayanamamış 1991'de kendini lağvetmek zorunda kalmıştır.²³ ABD ise 2003 Irak İşgali gibi yumuşak gücüne büyük zararlar veren eylemlerine rağmen bu alandaki etkili rolünü sürdürmeye devam etmektedir.²⁴

Türkiye'nin Kamu Diplomasisi Faaliyetleri

Türkiye coğrafyası, tarih boyunca çok büyük siyasi ve sosyolojik hadiselerin yaşandığı bir merkez olmuştur. Hafızalara kazınan imparatorluklar ve medeniyetler burada neşvünema imkanı bulmuş ve yine burada zayıf düşüp tarih sahnesine karışmışlardır. Bu manada bu coğrafya, hem büyük bir beşik hem de büyük bir mezarlıktır. Türkiye Cumhuriyeti selefi olan Osmanlı İmparatorluğu'nun parçalanıp yıkılmasından sonra Anadolu merkezli kurulan XX. yüzyılın en genç devletlerinden biridir. XX. yüzyılın ortalarına kadar yaşanan iki büyük dünya savaşı ve hemen ardından gerçekleşen Soğuk Savaş ortamı, bu coğrafyada yaşamın ne kadar zor olduğunu bilen ve Sevr psikolojisinden kurtulmaya da fırsat bulamayan genç Türkiye Cumhuriyeti'ni içe kapanıklık olarak ziyadesiyle etkilemiştir. Genç Türkiye Cumhuriyeti büyük zorluklarla elinde tutabildiği son sınırlarından da feragat göstermemek için kendisine ara ara dayatılmaya çalışılan revizyonist politikalara tamamen karşı çıkmış ve bu sebeplerle Mustafa Kemal Atatürk'ün “Yurtta Sulh Cihanda Sulh” ilkesini koyu bir

²² Joseph S. Nye, *Yumuşak Güç*, s. 109-112.

²³ Fahir Armaoğlu, *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi*, s. 1131.

²⁴ Emine Akçadağ, *Dünya'da ve Türkiye'de Kamu Diplomasi, Kamu Diplomasisi Enstitüsü*, <http://www.kamudiplomasisi.org/pdf/emineakcadag.pdf>, s. 4. Erişim Tarihi: 15.02.2019

muhafazakarlıkla benimsemiş ve dış politikasını, kazanımlar elde etmekten çok elde olanın muhafazası konseptinde tasarlamıştır.

Uzun bir süre bu formatta ilerleyen Türkiye Dış Politikası, Almanya'ya işçi gönderilmesi ve bilahare Soğuk Savaş'ın bitişiyle beraber dışa açılım konusunda perspektifler geliştirme fırsatını yeni yeni bulmuştur. 1990'lı yıllarda önce yeni bağımsız Türki cumhuriyetlerle başlayan ve gitgide dünya çapında sürdürülen insan, mal ve sermaye akışıyla dışa yönelik açılım hem iç hem de dış politikanın dinamikleşmesini sağlamış ve AB'ye tam üyelik müracaatının uygun bulunmasının ardından başlayan katılım ve uyum müzakereleri de bu durumun katalizörü olmuştur.²⁵

1992'de TİKA'yı²⁶, 1993'te TÜRKSOY'u²⁷ kurarak dağılan Sovyet coğrafyasındaki Türki halklarla kültürel etkileşime ve işbirliğine gitmek isteyen Türkiye, kamu diplomasisi anlamında ilk modern adımlarını böylece atmaya başlamıştır. Medya diplomasisi alt dalında da önemli atılımlar gerçekleştiren Türkiye, son dönemlerle beraber 1964'te kurulan TRT'yi dışa açarak bu alanda günden güne güç kazanmış; Kürtçe, Türki lehçeler, Arapça ve İngilizce gibi çeşitli lisanlarla dünyanın her yerindeki insanlara seslenmeye çalışmıştır.²⁸ Halihazırda ülke kültürel diplomasisinin başat kurumu olan Yunus Emre Enstitüsü'nü²⁹ 2009 yılında faaliyete geçiren Türkiye, 2010'da YTB'yi³⁰ ve 2016'da Maarif Vakfı'nı³¹ kurarak kültür ve eğitim diplomasisinde de kilit rol oynayacak hamlelerde bulunmuştur ve yine son dönemlerde Kızılay³² ve AFAD³³ gibi kurumların etkisini arttırarak dünya çapında bir insani diplomasi çalışmasına başlamıştır. Bunlarla birlikte kamu diplomasisinin bir bütün olarak kurumsallaşması maksadıyla 2010'da Başbakanlık Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü'nü tesis eden Türkiye Devleti, yeni cumhurbaşkanlığı sistemiyle bu kurumu Cumhurbaşkanlığı İletişim

²⁵ Fırat Purtaş, "Türk Dış Politikasının Yükselen Değeri: Kültürel Diplomasi", *Gazi Akademik Bakış Dergisi*, VII/13, (2013), s. 7.

²⁶ TİKA, <http://www.tika.gov.tr/tr/sayfa/hakkimizda-14649>, Erişim Tarihi: 16.02.2019

²⁷ TÜRKSOY, <https://www.turksoy.org/turksoy/about>, Erişim Tarihi: 16.02.2019

²⁸ TRT, <https://www.trt.net.tr/Kurumsal/tarihce.aspx>, Erişim Tarihi: 16.02.2019

²⁹ Yunus Emre Enstitüsü, <https://www.yee.org.tr/tr/kurumsal/yunus-emre-enstitusu>, Erişim Tarihi: 16.02.2019

³⁰ YTB, <https://www.ytb.gov.tr/kurumsal/baskanligimiz-2>, Erişim Tarihi: 16.02.2019

³¹ Maarif Vakfı, <https://turkiyemaarif.org/uploads/TanitimKatalogu2018.pdf>, Erişim Tarihi: 16.02.2019

³² Kızılay, <https://www.kizilay.org.tr/Kurumsal>, Erişim Tarihi: 16.02.2019

³³ AFAD, <https://www.afad.gov.tr/tr/2211/AFAD-Hakkinda>, Erişim Tarihi: 16.02.2019

Başkanlığı bünyesine katmıştır.³⁴ Halihazırda mezkur başkanlığın alt birimlerinden biri olan “Kamu Diplomasisi Daire Başkanlığı”nın ise başlıca görevi; ulusal ve uluslararası kamuoyunu bilgilendirmek ve yönlendirmek şeklindedir.³⁵

İran’ın Kamu Diplomasisi Faaliyetleri

Köklü bir medeniyet geçmişine sahip olan İran, tarihi, kültürü, edebiyatı ve diplomatik yetenekleriyle zengin bir müktesebata sahiptir. İran Devlet Geleneği ve beraberindeki kültürel unsurlar, başta Ortadoğu olmak üzere muhtelif coğrafyaları pek çok açıdan baskın bir şekilde etkilemiştir.³⁶ 1979’da bu büyük birikimin imkanları da kullanılarak İran’ın binlerce yıllık Şahlık rejimine son verilmiş yerine İslami yeni bir iktidar meydana getirilmiştir.³⁷ Fakat, Batı dünyası bu yeni durumdan hoşnut kalmamış ve İran’ı gündün güne dünyadan uzaklaştırarak onu izole etmeye çalışmıştır. İran’ın İslami yeni yönetimi ise tezat şekilde kendi ülkelerinde gerçekleştirdikleri İslami devrimi dışarıya da ihraç ederek etki alanını genişletme çabasında olmuştur. Bu çerçevede küresel aktörlerin önemli bölümü dünyayı İran’dan uzaklaştırmaya, İran’ın İslami yönetimi ise dünyayı kendilerine yakınlaştırmaya çalışmıştır.

İran’ın İslami rejiminin altındaki dürtü, velayet-i fakih anlayışı ve genel Şii saiklerdir.³⁸ Şiiilikteki muhalif ruh ve muhtelif iç dinamikler anlaşılmadan bugünkü İran’a bakıp onu anlamaya çalışmak çok yanlış çıkarımlara sebebiyet verebilir. Sözlükte “tabi olmak, şayi olmak” anlamlarındaki şiya’ kökünden türeyen “Şia” sözcüğü “tarafdar, grup” gibi anlamlara gelir. Müfredi “Şii” biçiminde kullanılır. Terim olarak da peygamberin vefatından sonra riyasetin Hz. Ali’ye geçmesini savunan siyasi grupları ifade eder.³⁹ Şiiiliğin temel yaklaşımlarına göre; Hz. Ali’nin mağduriyeti, onun hilafete gelişinden sonra değil; peygamberin vefatından hemen sonra hakkı olan hilafetin-riyasetin gasp

³⁴ Muharrem Ekşi, Türkiye’nin Misafirperver Kamu Diplomasisi, <https://ankasam.org/turkiyenin-misafirperver-kamu-diplomasisi/>, Erişim Tarihi: 16.02.2019

³⁵ Resmi Gazete, İletişim Başkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/19.5.14.pdf>, Erişim Tarihi: 16.02.2019

³⁶ Michael Axworthy, *İran: Aklın İmparatorluğu*, Türkçe ter. Özlem Gıtmaz, İstanbul, Say Yayınları, 2016, s. 9-12.

³⁷ Doğan Üstüntaş, “İran’ın Yumuşak Gücü: Unsurları, Zorlukları”, *Akademik Orta Doğu Dergisi*, XI/1, (2016), s. 60.

³⁸ Muharrem Ekşi, “İran’ın Transnasyonel ve Teopolitik - Şiiilik – Temelli Kamu Diplomasisi”, *Bölgesel Araştırmalar Dergisi*, I/2, (2017), s. 47.

³⁹ Mustafa Öz, “Şia”, *DİA*, XXXIX, (2010), s. 111.

edilmesiyle başlamıştır. Hz. Ali bu tabloda haklı, ona karşı çıkanlar veya tarafsız kalarak onu desteklemeyenler haksızdır. Hz. Ali'ye tabi olmak imanın bir gereği olup ona karşı mücadele etmek ise kişiyi imandan eder.⁴⁰ Hz. Ali'nin öldürülmesinin ardından Hz. Hüseyin'in de katledilmesiyle Şiilik siyasî grup olmaktan sıyrılıp mezhepleşmeye başlamıştır. 1979'daki devrime kadar hem İran coğrafyasında hem de muhtelif coğrafyalarda devletleşen Şiilik, 1979 İran Devrimiyle beraber Ruhullah Humeyni'nin geliştirdiği velayet-i fakih nazariyesiyle yeni bir yola girmiştir. Siyasi liderliğin peygamberlerden ehl-i beyt imamlarına, onlardan da fakihlere geçtiğini savunan velayet-i fakih nazariyesi, İran yönetiminin esasını meydana getirir.⁴¹ Bu nazariyeye, Şiilik içerisinde çeşitli muhalefetler yapılsa da devrimin gücünü pekiştirmesiyle bu teori hakim görüş halini almıştır.⁴² Velayet-i fakih anlayışına göre gayp aleminde olan ve binlerce yıl daha ortaya çıkmaması muhtemel 12. İmam Mehdi el-Muntazar'ın zuhuruna kadar dini ve idari işler bir müçtehit tarafından üstlenilir. Günümüzdeki İran anayasasında velayet-i fakih teorisi ve şerhleri net bir şekilde yer almaktadır.⁴³

İran devrimle beraber bu saiklerle kamu diplomasisine Türkiye'ye göre çok daha erken başlamış ve büyük revizyonist projeler ortaya koymuştur. Kültürel devrim ihracını gerçekleştirmek için İslami Propaganda Teşkilatı (*Sazman-i Tebliğat-i İslami*), Kum Hüccetiye Medresesi (*Medrese-i İlmiye-i Huccekiye*), Endişe-Fikir Vakfı (*Bonyad-i Endişe*) ve Farabi Vakfı'nı (*Bonyad-i Farabi*) tesis etmiştir.⁴⁴ Fakat yeni rejimine karşı duyulan büyük kuşuklar sebebiyle bu kurumlardan istediği randımanı hiçbir zaman elde edememiştir. En başta Türk ve Arap dünyasına yönelik yoğun bir kamu diplomasisi faaliyetine girişmişse de seküler veya sünni çekinceleri olan bölge insanlarını arzuladığı ölçüde etkileyememiştir. Devrimden yaklaşık bir yıl sonra devrim ihracı siyaseti ve Irak'ın iç politikalarına müdahale gibi iddialarla Saddam Hüseyin liderliğindeki Irak, İran'a karşı savaş açmış ve 8 yıl sürecek kazananı olmayan yıkıcı bir savaş böylece yaşanmıştır.⁴⁵ Bu zorlu dönemin ardından Sovyetlerin dağılışıyla İran, Orta Asya'ya

⁴⁰ Adnan Demircan, *Fitne, Kardeşlerin Savaşı*, İstanbul, Beyan Yayınları, 2017, s. 39.

⁴¹ İsmail Safa Üstün, *Humeyni'den Hamaney'e İran İslam Cumhuriyeti Yönetim Biçimi*, İstanbul, Birleşik Yayıncılık, 1999, s. 21.

⁴² Mehmet Ali Büyükkara, *Çağdaş İslami Akımlar*, İstanbul, Klasik Yayınları, 2016, s. 108.

⁴³ Mehmet Koç, *İran'da Devlet Yapısı ve Temel Kurumları: 1- Devrim Rehberliği*, Ankara, İRAM, 2018, s. 5.-6.

⁴⁴ Ferheng Recai, İran'ın İdeolojisi ve Dünya Görüşü, Haksöz Haber, <https://www.haksozhaber.net/okul/iranin-ideolojisi-ve-dunya-gorusu-4455yy.htm>, Erişim Tarihi: 21.02.2019

⁴⁵ AA, İran-İrak savaşının üzerinden 38 yıl geçti, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/iran-irak-savasinin-uzerinden-38-yil-gecti/1261774>, Erişim Tarihi: 17.02.2019

açılma girişimlerinde bulunmuş; bölgedeki Müslüman halkların, Sovyetlerin ardından İran tecrübesini yaşayarak İslami hükümetler kuracaklarını tasavvur etmiştir.⁴⁶ Fakat Orta Asya halklarının, özellikle hükümetlerinin, İslam devleti konusunda hevesli olmadıkları gün geçtikçe anlaşılmış, ayrıca İran'ın kamu diplomasisi faaliyetleri çabaları da, bölgede hala önemli ölçüde gücü-etkisi bulunan Rusya'nın ve kültürel ve ekonomik büyük teşebbüslerle Orta Asya'ya açılan Türkiye'nin bariz bir şekilde gölgesinde kalmıştır.⁴⁷ Yine de kendisinin yumuşak güç unsurları olan İran Medeniyeti, Fars Dili, Muhalif Şii Ruh, Yeni İran Sineması gibi etmenleri kamu diplomasisi çerçevesinde cazibedarlıkla harmanlayan İran, başta dünya üzerindeki Şii nüfus daireleri olmak üzere muhtelif sosyal ve siyasi alanlara nüfuz etme çabasını sürdürmektedir.⁴⁸ Bu tabloda İran Sineması özellikle ele alınabilir -ki sinemanın özü itibarıyla her yere yayılabilme potansiyeli ve özelde İran Sineması'nın Hollywood'a meydan okuyan yerli ve özgün duruşu çok önemli sayıda insanı etkilemiş durumdadır bu manada Yeni İran Sineması'nın İran'ın kamu diplomasisindeki en önemli aracı haline geldiğini söylemek mümkündür.

⁴⁶ Ali M. Ensari, *Kuzeye Bir Bakış: Fırsatlar ve Güçlükler*, Homa Katouzian ve Hüseyin Şahidi (Ed.), *21. Yüzyılda İran*, Ankara, Sitare Yayınları, 2011, s. 172.

⁴⁷ Ali M. Ensari, *Kuzeye Bir Bakış: Fırsatlar ve Güçlükler*, *21. Yüzyılda İran*, s. 174-176.

⁴⁸ Abdullah Yegin, *İran'ın Yumuşak Gücü*, Ankara, SETA, 2015, s. 17-18.

BİRİNCİ BÖLÜM

KÜLTÜREL DİPLOMASİ BAĞLAMINDA YUNUS EMRE ENSTİTÜSÜ

1.1. KÜLTÜREL DİPLOMASİ

Küreselleşmeyle beraber sadece ekonomik, teknolojik, siyasi gelişmeler değil sportif ve sanatsal faaliyetler, akademik çalışmalar, kültürel olaylar gibi çok çeşitli olgular da çok hızlı bir alışveriş süreci içerisine girmiştir.⁴⁹ Bu etkileşim ise günümüzde sınır tanımayan bir durumdadır. Dünyanın herhangi bir yerinde gerçekleşen bir hadise neredeyse anlık bir şekilde dünyanın geri kalanına da ulaşıp etkide bulunmakta ve bu çerçevede ülke sınırları, dağlar, denizler gibi engelleyici unsurların ehemmiyetleri yok olmaktadır. Özellikle fikirler ve kültürler gibi kuvvetli öznelere dünya haritasında net hudutlarını göstermek imkansız hale gelmiştir. Fikirlerin ve kültürlerin birbirleriyle etkileşim halinde dünyanın her yerine çok hızlı bir şekilde yayılabilmesinden ötürü halihazırda dünya üzerindeki iki büyük kültür olan; Doğu Kültürünün ve Batı Kültürünün sınırlarının nerede başladığını ve nerede bittiğini söylemek çok zor bir hal almıştır.⁵⁰

Kamu diplomasisinde, ülkenin tanıtılması ve ülke markasının güçlendirilmesi için çok çeşitli kültürel ve sanatsal çalışmalar gerçekleştirilir. Kültürel ve sanatsal faaliyetlerle insanların etkilenmesi ve böylece cezbedici bir ülke imajının yaratılması amacı güdülür.⁵¹ Bu şekilde kültürel faaliyetlerle kamu diplomasisinin mesajlarını sunabilecek “kültürel diplomasi” adıyla yeni bir diplomasi çeşidi ortaya konur. Bu çerçevede kültürel diplomasi kısaca, yabancı ülkelerle ilişkilerin kültürel yollarla tesis edilmesi, geliştirilmesi ve sürdürülmesi manasındadır.⁵²

Kültürel Diplomasi şimdiye kadar kamu diplomasisinin altında bir alan olarak görülmüşse de gün geçtikçe kamu diplomasisinden ayrışıp başlı başına yeni bir diplomasi

⁴⁹ Gonca Yıldırım, “Kültürel Diplomasi Ekseninde” *Uluslararası Halkla İlişkiler Perspektifinden Kamu Diplomasisi*, s. 165

⁵⁰ Bozkurt Güvenç, *İnsan ve Kültür*, İstanbul, Boyut Yayıncılık, 2016, s. 142.

⁵¹ Muharrem Ekşi, *Kamu Diplomasisi ve Ak Parti Dönemi Türk Dış Politikası*, Ankara, Siyasal Kitabevi, 2018, s. 190.

⁵² Süleyman Çağrı Güzel, “Dış Yardımlarda Destekleyici Bir Unsur Olarak Kültürel Diplomasi ve Yunus Emre Enstitüsü Örneği”, *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, XXX/2, (2016), s. 346

türü haline gelmiştir.⁵³ Halihazırda kamu diplomasisi; genel anlamda devletlerin iç ve dış kamuoyunu istedikleri doğrultuda bilgilendirip etkilemek amacıyla yürüttükleri bir araçtır. Özü itibariyle; resmi, planlı ve amaca dönüktür. Kültürel diplomasi ise kültürü üreten, taşıyan ve yaşatan insana dokunmayı ve böylelikle toplumları etkilemeyi hedefleyen bir faaliyettir. Birey odaklı ve uzun vadelidir.⁵⁴

1.1.1. Dünya'daki Kültürel Diplomasi Uygulamaları ve Kültür Enstitüsü Örnekleri

Günümüz dünyasında ülkelerin oluşturdukları ülke imajları ve başka halklar tarafından nasıl algılandıkları çok önemli bir hale gelmiştir. “İmaj her şeydir” mottosu imajın nasıl büyük bir realiteye dönüştüğünü bariz bir şekilde ortaya koymaktadır. Bugün devletler kendilerini tanımlarken-tarif ederken kullandıkları kelimeleri ve sloganları çok boyutlu stratejiler ve olumlu geri dönüş alma istekleri çerçevesinde oluştururlar.⁵⁵ Örneğin; Amerika, “özgürlükler ve fırsatlar ülkesi”, İngiltere “klas ve köklü”, Fransa “kaliteli yaşam ve etik”, İtalya “stil ve çekici”, Almanya “kaliteli, güvenilir ve sağlam”, İsviçre “hassas ve dürüst”, Japonya ise “fonksiyonellik ve teknoloji” gibi kavramlara dayalı ülke imajlarına sahiptirler.⁵⁶ Bu imajların yaratımında yumuşak gücün temel direklerinden olan kültür fonksiyonunu çok etkili bir şekilde kullanmaya çalışan devletler, bu sayede sempati ve saygı toplayarak XXI. yüzyıl dünyasında kazançlı-güçlü pozisyonlar elde etmişlerdir.⁵⁷

Toplumlar için genel geçer bir kültürden bahsedilemez.⁵⁸ Bu sebeple her devletin kültüre ve kültürel diplomasiye yüklediği anlam ve uygulama yöntemi değişiklik gösterebilir. Mesela bazı devletler kültürel diplomasi üzerine sadece dil öğretimine ağırlık verirken bazı devletler ise burs verme, değişim programları gerçekleştirme, kültür merkezleri açma gibi girişimlerde bulunarak geniş bir kültürel yelpazeye faaliyet

⁵³ Ebubekir Ceylan, “Kültürel Diplomasi ve Türkiye”, (*Baskı Aşamasında*), s. 4.

⁵⁴ Fırat Purtaş, “Türk Dış Politikasının Yükselen Değeri: Kültürel Diplomasi”, s. 4-5.

⁵⁵ Ebubekir Ceylan, “Kültürel Diplomasi ve Türkiye”, s. 2.

⁵⁶ Atılım Onay, “Ülke Orijini Kavramı ve Ülke İmajı”, *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*, V/2, (2008), s. 108.

⁵⁷ Gonca Yıldırım, “Kültürel Diplomasi Ekseninde” *Uluslararası Halkla İlişkiler Perspektifinden Kamu Diplomasisi*, s. 302

⁵⁸ Meltem Ünal Erzen, *Kamu Diplomasisi*, s. 131

yürütebilir.⁵⁹ Son dönemlerde kültürel diplomasi kullanımında ülke kültür merkezlerine atfedilen önem artmış ve kültür merkezleri-enstitüleri popülerleşerek çok işlevli yapılar haline gelmişlerdir. Günümüzde kültür merkezleri-enstitüleri, dil öğretimini de içine alan neredeyse her türlü kültürel faaliyetin gerçekleştiği kültürel diplomasinin kilit rol oynayıcıları halindedirler.

Dünyadaki ilk kültür enstitüsü 1883 yılında kurulan Fransız Alliance Française'dir. Fransa-Prusya savaşı yenilgisi ardından Fransa Hükümeti tarafından bozulan imajın düzeltilmesi için kurulan bu kurum, bugün itibarıyla dünyanın neredeyse her yerinde Fransız kültürünü tanıtmak için etkinlik halindedir.⁶⁰ Fransa Dışişleri'ne bağlı olarak çalışan enstitünün 133 ülkede 800'den fazla merkezi vardır.⁶¹ Dünyadaki ikinci kültür enstitüsü ise İngiltere tarafından tesis edilen British Council'dir. Bu enstitü, 2. Dünya Savaşı öncesi var olan istikrarsız ortamın İngiltere lehine şekil alması için 1934 yılında kurulmuştur.⁶² Günümüzde 100'den fazla ülkede 200'den fazla merkezle faaliyetlerini sürdüren bu enstitü, İngiltere Hükümeti'ne direkt bağlı olarak değil güçlü özerk bir kurum olarak faaliyetlerini gerçekleştirir.⁶³ Bu iki büyük kültür enstitüsü haricinde 1951 yılında Almanya tarafından kurulan 92 ülkede 150 merkezle faaliyet yürüten Goethe Enstitüsü, 1991 yılında İspanya tarafından kurulan 42 ülkede 72 merkezle faaliyet yürüten Cervantes Enstitüsü, 2004 yılında Çin tarafından kurulan 93 ülkede 327 merkezle faaliyet yürüten Konfüçyüs Enstitüsü de dünyanın en büyük ve en etkili kültür enstitüleri arasında yer alırlar. 2009 yılında kültürel diplomasi alanındaki bu yarışa Türkiye de Yunus Emre Enstitüsü ile dahil olmuştur.⁶⁴

⁵⁹ Süleyman Çağrı Güzel, "Dış Yardımlarda Destekleyici Bir Unsur Olarak Kültürel Diplomasi ve Yunus Emre Enstitüsü Örneği", s. 348

⁶⁰ Gonca Yıldırım, "Kültürel Diplomasi Ekseninde" *Uluslararası Halkla İlişkiler Perspektifinden Kamu Diplomasisi*, s. 247.

⁶¹ Alliance Française, <https://www.alliancefr.org/en/who-are-we/alliance-francaise-paris-ile-de-france>, Erişim Tarihi: 25.02.2019

⁶² British Council, Tarihimiz, <https://www.britishcouncil.org/organisation/history>, Erişim Tarihi: 25.02.2019

⁶³ British Council, Hakkımızda, <https://www.britishcouncil.org/organisation>, Erişim Tarihi: 25.02.2019

⁶⁴ Muharrem Ekşi, *Kamu Diplomasisi ve Ak Parti Dönemi Türk Dış Politikası*, s. 323- 324.

1.1.1.1. Türkiye Cumhuriyeti'nin Kültürel Diplomasi Faaliyetleri

Türk Tarihi'nin ve Türk Dili'nin kaynakları Doğu'dadır. Türkler bin yıla yakın bir süredir Anadolu'ya yerleştikleri için Ortadoğu kültür sahasına girmişlerdir. Akdeniz kıyısında yaşadıkları için Akdeniz kültürünün, Müslüman oldukları için İslam kültürünün bir parçasıdır. Bunların yanında, Batılı değerler üzerine kurulan ve Avrupa Birliği'ne girmek isteyen Türkiye ise Batı kültürünün unsuru olarak da kabul edilir. Sonuç olarak, tek tek değil, bunların hepsi Türkiye'nin kültürünü meydana getirir.⁶⁵ Halihazırda Türkiye Cumhuriyeti'nin var olduğu Anadolu coğrafyası da nice medeniyete ev sahipliği yapmış bir kültür beşiğidir. Ünlü edebiyatçı-yazar Sabahattin Eyüpoğlu'nun bu konudaki şu görüş ve tahlilleri incelenmeye değerdir:

“Halkımızın tarihi, Anadolu'nun tarihidir. Paganmışız bir zaman, sonra Hıristiyan olmuşuz, sonra Müslüman. Tapınakları kuran da bu halkmış, kiliseleri, camileri de. Bembeyaz tiyatroları dolduran bizmişiz, karanlık kervansarayları da. Kah bozkıra çıkmışız, kah mavi denize. Sayısız devletler, medeniyetler bizim sırtımızda yükselmiş, bizim sırtımızda çökmüş. Yetmiş iki dil konuşmuşuz Türkçe'de karar kılmazdan önce. Hepsinin tadı kalmış damağımızda. Aylarımızın, günlerimizin, köylerimizin, kentlerimizin adlarına bakın. Ne değişik eller, ne değişik halk oyunlarında tutuşmuş, ne horonlara, ne halaylara girmişiz. Doğuyla Batı sarmaş dolaş olmuş bizim içimizde. Ya o ya bu değil, hem o, hem buyuz biz.”⁶⁶

Gerçekten de Türkiye haiz olduğu tarihi kozmopolit birikimle; kadim inanışlardan muhtelif gelenek göreneklere, çok çeşitli halk oyunlarından zengin sanat kollarına kadar tüm kültürel alanlarda ihtişamlı derin bir müktesebatın sahibidir. Fakat Türkiye bu büyük mirasını net olarak müşahhaslaştıramamasından ötürü 2000'li yılların başına kadar yabancıların aklına Türkiye denince büyük oranda “rakı, kebab ve göbek dansı” üçlüsü gelmiştir. Bu basite indirgenen imaj, Türkiye'nin son yıllarda gerçekleştirdiği dış politika hamleleri ve kamu diplomasisinin türlü uygulamaları sayesinde önemli oranda değişmiştir.⁶⁷

⁶⁵ Bozkurt Güvenç, *İnsan ve Kültür*, s. 143.

⁶⁶ Sabahattin Eyüpoğlu, *Mavi ve Kara (Denemeler, 1940-1973)*, İstanbul, Çağdaş Yayınları, 1996, s. 9.

⁶⁷ Ebubekir Ceylan, “Kültürel Diplomasi ve Türkiye”, s. 3.

Kültürün ve imajın ülke çıkarları için bilinçli ve programlı bir şekilde sunulması, tanıtılması ve farklı toplumlarda olumlu algıların yaratılabilmesi hususu ise karşımıza bilhassa kültürel diplomasi kavramını çıkartmaktadır.⁶⁸ Zira iktisadi, sınai, askeri gibi birçok kriter anlamında “orta büyüklükte devlet” kategorisinde giren Türkiye’nin, etki alanını genişletip, küresel anlamda hüsnu kabul görmesi özellikle kültürel diplomasi gibi bir yumuşak güç unsuruna bağlıdır.⁶⁹ Türkiye bu çerçevede özellikle son yıllarda başta Balkanlar, Kafkaslar ve Ortadoğu olmak üzere dünyanın her yerine kültürel olarak nüfuz edebilecek çalışmalara girişmiştir. Türkiye bu çalışmaları büyük oranda tarihsel zengin geçmişi, büyük turizm potansiyeli, ürettiği Türk dizileri gibi yumuşak güç kaynaklarını kullanarak tasarlamaktadır.⁷⁰ Kurumsal olarak ise TİKA ve TÜRKSÖY gibi kuruluşlarla Türk dünyasına yönelik başlattığı kültürel diplomasi faaliyetlerini gittikçe genişleten ve geliştiren Türkiye bilahare tesis ettiği YTB ve Maarif Vakfı gibi kurumlar aracılığıyla küresel bir ağ oluşturarak faaliyetlerini geniş bir satha yaymayı başarmıştır. Türkiye bu alanda çok önemli bu süreci ise bütün faaliyetleri kültürel diplomasi tanımı içerisinde yer alan ve tüm dünyaya yönelik kültürel diplomasi çalışması yürüten 2009 yılında kurulan Yunus Emre Enstitüsü ile başlatmıştır.⁷¹

1.1.1.1.1. Kültürel Diplomasi Açısından Türk Dizileri ve Türkiye’nin Turizm Potansiyeli

Gün geçtikçe güçlü bir şekilde geniş alanlara yayılan Türk dizileri, Türkiye imajına direkt olarak etki etmektedir. Türk dizilerine yönelik Türkiye’de yapılan tartışmalar bir kenara bırakılacak olursa, bu diziler başta Ortadoğu ve Güney Amerika olmak üzere dünyanın her yerinde kendine takipçi bulmakta ve Türkiye de bu sayede kendine karşı güçlü bir sempati oluşturmaktadır. Türk dizilerindeki büyük güzel şehirler, rahat yaşam biçimleri, albenisi yüksek manzaralar gibi cazip faktörler, yabancı izleyicilerin dikkatlerini celp etmekte ve bu durum da bilfiil Türkiye’nin dış turizmine

⁶⁸ Gonca Yıldırım, “Kültürel Diplomasi Ekseninde” *Uluslararası Halkla İlişkiler Perspektifinden Kamu Diplomasisi*, s. 350.

⁶⁹ Samet Kavoğlu, *Türk Kamu Diplomasisi Hakla İlişkiler Eksenli Model Arayışları*, Konya, Eğitim Yayınevi, 2018, s. 193.

⁷⁰ Bilim ve Sanat Vakfı Bülten 2014, *Türkiye’nin Kültürel Diplomasi Stratejisi ve Yunus Emre Enstitüsü*, İstanbul, BİSAV, S. 85, s. 8.

⁷¹ Yunus Emre Enstitüsü, *2017-2018 Stratejik Planı*, s. 50

olumlu olarak yansımaktadır.⁷² Türkiye'ye karşı olumsuz fikirlere sahip olanlar veya Türkiye'yi net olarak tanımayanlar, Türk dizileri aracılığıyla Türkiye'ye yaklaşarak, Türkiye'yi çok boyutlu (kültürel, sosyolojik, turistik, tarihi...) bir biçimde ilgi alanlarına almaktadırlar.⁷³ Bu ilgiye binaen de Türkiye'yi görüp tanıma arzusu oluşmakta ve Türkiye de bu şekilde hem ekonomik hem de siyasi kazanımlar elde etmektedir.⁷⁴

Türkiye'nin her talebe uygun dört mevsim turizm potansiyeli kendisi için büyük bir avantajı beraberinde getirmiştir.⁷⁵ Türkiye'yi 1980 yılında 1 milyon 250 bin turist ziyaret etmişken bu sayı 2015 yılında 36 milyonu aşmıştır.⁷⁶ 2018'de ise turist sayısı 40 milyona dayanmıştır.⁷⁷ Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü'nün 2018 raporuna göre ise halihazırda Türkiye, dünyanın en fazla turist çeken sekizinci ülkesi konumundadır.⁷⁸ Türkiye'ye karşı oluşan bu ilgi ve alaka, Türkiye'nin tanınırlığı ve markalaşması üzerine büyük bir ehemmiyet arz etmekte ve bu tür müspet algı ve imajlar Türkiye'nin başta Ortadoğu olmak üzere çeşitli coğrafyalarda rol model ülke olarak anılmasını sağlamaktadır.⁷⁹ Sonuç olarak Türkiye, kültürel diplomasi açısından çok güçlü etkilere sahip geniş alanlara yayılan Türk dizilerinin üreticisi ve yine kültürel diplomasi açısından tüm dünyaya hitap eden büyük turizm potansiyelinin maliki durumundadır ve ayrıca bu iki yüksek nüfuzlu gücünü son zamanlarda etkili bir şekilde birleştirip bu şekilde kültürel diplomasi adına uzun vadeli olumlu algılar yaratmaktadır.

1.1.1.2. İran İslam Cumhuriyeti'nin Kültürel Diplomasi Faaliyetleri

İran coğrafyası kadim medeniyetlerin en eski merkezlerinden biridir.⁸⁰ Binlerce yıldır bu coğrafyada nice medeniyet ve devlet hüküm sürmüştür. Bunlar, Proto-Elam, Elam, Mana, Med, Ahameniş, Seleukos, Part, Sasani, Emevi, Abbasi, Tahiri, Alavi,

⁷² Ebubekir Ceylan, *Kültürel Diplomasi ve Türkiye*, s. 13-14.

⁷³ Aljazeera Turk, Türk dizilerinin rekoru, <http://www.aljazeera.com.tr/al-jazeera-ozel/turk-dizilerinin-rekoru>, Erişim Tarihi: 06.03.2019

⁷⁴ Nurullah Gür, Yeni Türkiye'nin Yumuşak Güç Unsuru: Turizm, S.58, SETA, 2014, s.2

⁷⁵ Kültür ve Turizm Bakanlığı, Turizm Çeşitleri, <http://www.kultur.gov.tr/TR-96269/turizm-cesitleri.html>, Erişim Tarihi: 07.03.2019

⁷⁶ İstanbul Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Turist Profili ve Davranışları Araştırması, İstanbul, 2016, s. 6.

⁷⁷ Türkiye Otelciler Birliği, İstatistikler, <http://www.turob.com.tr/istatistikler>, Erişim Tarihi: 06.03.2019

⁷⁸ Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü, UNWTO Tourism Highlights 2018, <https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284419876>, s.8. Erişim Tarihi: 07.03.2019

⁷⁹ Mensur Akgün, Sabiha Senyücel Gündoğar, Ortadoğu'da Türkiye Algısı 2013, İstanbul, TESEV, 2013, s. 5

⁸⁰ Seyyed Torabi (haz.), *Bir Bakışta İran*, Ankara, İran İslam Cumhuriyeti Büyükelçiliği Kültür Müsteşarlığı, 2016, s. 1.

Saffari, Samani, Büveyhi, Gazneli, Selçuklu, Harzemşahlı, İlhanlı, Muzafferi, Celayirli, Timuri, Karakoyunlu, Akkoyunlu, Safevi, Afşar, Zend, Kaçar, Pehlevi ve İran İslam Cumhuriyeti şeklinde sıralanabilir. Bunlara dönemsel vetirelerde ortaya çıkmış bölgesel hanlıklar ve yönetimlerin ilave edildiği de olur.⁸¹ İran, günümüzdeki bir milyon 648 bin kilometrekarelik yüz ölçümü ve tarihteki eski büyük topraklarıyla pek çok istilaya ve siyasi değişime maruz kalmıştır.⁸² Verilere göre İran topraklarında son 2500 yıl boyunca toplam 444 savaş yaşanmış ve bu oranlarla da yaklaşık 5.5 senede bir savaş meydana gelmiştir.⁸³ Fakat değişen yönetimler ve rejimler İran'ın kültürel yapısını bozمامış bilakis İran'ın dominant kültürü ve medeniyeti, fatihlerini-istilacılarını kendi potasında eritmiş ve onları da İran'ın bir parçası olma haline dönüştürmüştür.⁸⁴ Bu bilgilere binaen de İran'ın tarihi ve kültürel bağlamda çok büyük bir özgünlük taşıdığı açık bir şekilde ifade edilebilir.

Bu zengin tarihin ve kültürel geçmişin sağladığı büyük miras, günümüz İran İslam Cumhuriyeti tarafından da kullanılmaya çalışılmaktadır. 1979'daki devrimden hemen sonra İslami devrim ideolojisi, siyasi manevi saiklerle birleştirilerek İslami İran Kültürü oluşturulmaya çalışılmış ve bu şekilde devrim ihracı politikası güdülmüştür. Bu strateji evvelen fiziki devrimin ihracı olarak başlamış fakat İslami devrime karşı olan sert ve mesafeli tutumlar üzerine devrimin kültürel değerlerinin ihracı şeklinde devam ettirilmiştir. Kültürel devrim ihracıyla da amaçlanan; devrim öğretilerinin, ideallerinin ve söylemlerinin tüm dünyaya ulaştırılması ve benimsetilmesi olmuştur. Bu yolla beraber tüm kültürel potansiyel unsurların kültürel ve etkili bir silaha dönüşmesi arzu edilmiştir.⁸⁵

Bu kapsamda 1981 yılında İslami Propaganda Teşkilatı (*Sazman-i Tebliğat-i İslami*) kurulmuş ve bu kurumla başta Müslüman ülkeler olmak üzere tüm dünyaya yönelik İslami devrim temelli kültürel diplomasi faaliyetine girişilmiştir.⁸⁶ 1995 yılında ise Türkiye'nin Yunus Emre Enstitüsü'ne benzer faaliyet alanında bulunan Kültür ve İslami İlişkiler Teşkilatı'nı (*Sazman-i Ferheng ve İrtibatat-i İslami*) tesis edilerek bu

⁸¹ Yalçın Sarıkaya, *Geçmişten Günümüze İran: Tarih, Siyaset, Toplum ve Kültür*, TASAV, 2012, s. 4.

⁸² M. Reza Hafeziniya, *İran Jeopolitiği ve Siyasi Coğrafyası*, Türkçe Terc. Kaan Dilek, Ankara, İraniyat Yayınları, 2017, s. 37.

⁸³ M. Reza Hafeziniya, *İran Jeopolitiği ve Siyasi Coğrafyası*, s. 36.

⁸⁴ İlber Ortaylı, *İlber Ortaylı'nın Gözüyle İran*, Abdurreza Rashed (Ed.), İstanbul, Demavend Yayınları, 2017, s. 46.

⁸⁵ Abdullah Yegin, *İran'ın Yumuşak Gücü*, s. 11.

⁸⁶ İslami Propaganda Teşkilatı, <http://ido.ir/org>, Erişim Tarihi: 30.03.2019

kurumla da İslami ve İrani kültürün, kültür merkezleri yoluyla tüm dünyaya tanıtılması amaçlanmıştır.⁸⁷ Bu kültür merkezleri, kurum tarafından atanan kültür müşavirleri idaresinde kültürel ve dini organizasyonların yapılması göreviyle dünyanın her köşesine yayılmış bulunmaktadır.⁸⁸ Ayrıca Fars dilini ve edebiyatını yurt içinde ve yurt dışında yaymaya ve geliştirmeye çalışan halihazırda 38 ülkede faaliyet gösteren Saadi Vakfı (*Bonyad-i Saadi*), dünyanın dört bir yanından gelen yabancılar için Tahran’da Farsça kurslar düzenleyen Dehğoda Dil Kursu (*Muessese-i Luğatname-i Dehğoda*) ve devrimden sonra gelişen Yeni İran Sineması’nın tüm dünyaya tanıtılması için oluşturulan Farabi Sinema Vakfı (*Bonyad-i Sinema-yi Farabi*) gibi kurumlar da İran’ın diğer kültürel diplomasi müesseselerini oluşturmaktadır.⁸⁹

1.1.1.2.1. Kültürel Diplomasi Açısından İran Sineması

İran’ın sinema ile tanışması, Kaçar Hanı Muzaffereddin Şah’ın 1900 yılında Avrupa seyahatine çıkması ve orada kendisi için sunulan sinema gösterimini beğenip Saray Ekkasbaşı (fotoğrafçılar amiri)⁹⁰ Mirza İbrahim Han’a İran’da kullanılmak üzere bir kamera aldırmasıyla başlar.⁹¹ Fotoğrafçılık tahsilini Avrupa’da yapmış olan Ekkasbaşı, birçok kez Şah’ın filmini çeker ve ayrıca Avrupa’dan ve Rusya’dan gösterilmek üzere filmler getirerek sinemayı saray çevresinde benimsettirir.⁹² Fakat ilerleyen yıllarda sinemanın farklı mahallere de yayılması sonrası aleyhte oluşan bazı dini tepkiler nedeniyle sinemayla ilişki bir süreliğine kesilir. 1925’te ise tekrar bir atılım gerçekleştirilerek devlet eliyle bir sinema salonu açılır, bu gelişmeyle de çok sayıda sinema salonu böylece açılma imkanı bulur.⁹³ Yine bu dönemde İran’ın ilk uzun metrajlı filmi olan “Abi ve Rabi” Ermeni kökenli sinemacısı Ohanes Oganyas tarafından çekilerek, 1930’da Tahran’daki Mayak Sineması’nda gösterilir.⁹⁴ (Filmin konusunu kısa

⁸⁷ İslami İlişkiler ve Kültür Teşkilatı, <http://www.icro.ir/index.aspx?fkeyid=&siteid=261&pageid=32272>, Erişim Tarihi: 30.03.2019

⁸⁸ Şamil Öçal, “İran Dış Politikasında Yumuşak Güç Kullanımı: Kültür ve Dil”, *Bölgesel Araştırmalar Dergisi*, II/2, (2018), s. 57.

⁸⁹ Şamil Öçal, *İran Dış Politikasında Yumuşak Güç Kullanımı: Kültür ve Dil*, s. 58.

⁹⁰ Vajehyab Sözlük, Ekkasbaşı, <http://www.vajehyab.com/dehkhoda/عكاس+عكاس>, Erişim Tarihi: 12.02.2019

⁹¹ Ufuk Uğur, “İran Yeni Dalga Sineması ve Majid Majidi’nin “Cennetin Çocukları” Filmi”, *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, VII/2, (2017), s. 334.

⁹² Mahrokh Shirin Pour, *Tarihsel Gelişim Işığında İran Sineması*, İstanbul, Es Yayınları, 2007, s. 22.

⁹³ Ufuk Uğur, “İran Yeni Dalga Sineması ve Majid Majidi’nin “Cennetin Çocukları” Filmi”, s. 335.

⁹⁴ Mahrokh Shirin Pour, *Tarihsel Gelişim Işığında İran Sineması*, s. 30 - 31.

ve uzun boylu iki erkeğin komik maceraları oluşturmuştur.⁹⁵) Tahran'da 1950'de gösterime giren film sayısı ise yılda dört yüze ulaşır. Sinemaya karşı olan bu ilgi devrime kadar yılbeyıl artış gösterir. Fakat sinema sektöründeki pastanın büyük bölümü, mütemadiyen yabancı film şirketlerinin ve İran'daki salon sahiplerinin hissesine düşer. Buna rağmen devrime kadar İran'da yaklaşık 1300 film çevrilir, ne var ki bu filmlerin kahir ekseriyetini, sanatsal ve kültürel anlamda bir ağırlığı olmayan hızlı tüketime yönelik ürünler oluşturur.⁹⁶

İran Sineması devrimden sonra büyük bir değişim yaşamıştır. Yeni İran Sineması diye adlandırılan devrim sonrası sinemada, sosyal gerçekçi bir yaklaşımla; iyilik, estetik, duyarlılık, hakikat arayışı gibi konular ele alınmış ve etki kuvveti çok yüksek özgün eserler ortaya konmuştur.⁹⁷ Özellikle 1983'te Farabi Sinema Vakfı'nın kurulması, İran Sineması'na kurumsallık açısından büyük bir güç kazandırmıştır. İrşad Bakanı Ayetullah Muhammed Hatemi tarafından kurulan bu vakıf, himaye ve hidayet siyaseti güderek İran Sineması'nın geliştirilmesi ve tanıtılması üzerine kilit bir rol oynamıştır.⁹⁸ Bu çerçevede; film yapımı, ekipman ve ilgili materyallerin temini, Cannes, Berlin, Montreal, Moskova gibi büyük film festivallerine katılma ve Tahran'da düzenlenen İran'ın marka değerlerinden olan Uluslararası Fecr Film Festivali⁹⁹ gibi organizasyonlara sponsorluk yapma ve düzenleme gibi geniş yelpazede büyük işlere imza atılmıştır.¹⁰⁰

Evrensel ve insan odaklı bir yorum geliştiren Yeni İran Sineması, çabuk tüketilen popüler ürünler yerine özgün ve gerçekçi eserler ortaya koyarak yeni bir sinema türünün meydana gelmesini sağlamıştır.¹⁰¹ Bu çerçevede Farabi Sinema Vakfı'nın eski başkanlarından Seyid Muhammed Beheşti'nin bir görüşmede Yeni İran Sineması üzerine yaptığı şu tespitler dikkate değerdir:

⁹⁵ Borna Haber Ajansı, İran Sinema Tarihinde İlk Film "Abi ve Rabi", <https://www.borna.news/اخبار-بخش-2/126853-نیاولسی-رادی-آب>, Erişim Tarihi: 12.02.2019

⁹⁶ Cihan Aktaş, *Şark'ın Şiiri: İran Sineması*, İstanbul, Kapı Yayınları, 2005, s. 5-15.

⁹⁷ Dünya Bülteni, Cihan Aktaş'la İran Sineması Üzerine, <https://www.dunyabulteni.net/roportaj/cihan-aktasla-iran-sinemasi-uzerine-h159489.html>, Erişim Tarihi: 13.02.2019

⁹⁸ Mahrokh Shirin Pour, *Tarihsel Gelişim Işığında İran Sineması*, s. 122.

⁹⁹ Uluslararası Fecr Film Festivali, Hakkımızda, <https://www.fajriff.com/fa/about-us/>, Erişim Tarihi: 13.02.2019

¹⁰⁰ Farabi Cinema Foundation, Hakkımızda, <http://en.fcf.ir/content/page/single/id/about>, Erişim Tarihi: 13.02.2019

¹⁰¹ Seyyed Torabi (hızl.), *Bir Bakışta İran*, s. 25.- 27.

“Amerika toplumunda Rambo yoktur; ancak, bu olmayan şeyi toplumsal bir kahraman yapıp çıkmışlar. John Wayne’in oynadığı rollerin de gerçeğe bir ilgisi yoktur. Michael Jackson da bir mittir, gerçekdışıdır ve gerçek hayatında sunulduğu gibi biri değildir. Onların idealleştirdikleri tiplerin gerçek hayatta karşılığı yok. Biz toplumda karşılığı olan kahramanların arayışı içindeyiz. Bu aşamada sinemamız bu kahramanları sunacak kapasitede değil. Ayrıca, sinemamız kesinlikle Amerikanvari kahramanlar peşinde değil. Bununla birlikte, ileride iyi bir sinema altyapısı üzerinde toplumun içinden çıkmış kahramanlar; seyirciye kendini kanıtlamış süperstarlar da var olabilecektir.”¹⁰²

Sonuç olarak, İran Sineması’nın Hollywood’a meydan okuyan özgün ve güçlü duruşuyla dünyadaki tüm izleyicilere alternatif bir sinema olarak hitap etmiş böylece gündün güne kendine taraftar kazanmıştır. İran Devleti de bu sayede tüm dünyaya seslenebileceği etkili bir pencere edinerek kültürel diplomasi sahasındaki bu gücünü en iyi şekilde kullanmaya çalışmaktadır.

1.2. YUNUS EMRE ENSTİTÜSÜ’NÜN KURULUŞU

Yunus Emre Enstitüsü (YEE), Türkiye’yi ve Türk kültürünü dünyaya tanıtmaya amacıyla 18 Mayıs 2007 tarihinde kurulan Yunus Emre Vakfı’na bağlı bir kuruluştur.¹⁰³ YEE’nin üst çatısı hükmündeki Ankara merkezli Yunus Emre Vakfı’nın amaçları ise 5653 sayılı kanunla şu şekilde sıralanmıştır:

a) Türkiye’yi, kültürel mirasını, Türk dilini, kültürünü ve sanatını tanıtmak, Türkiye’nin diğer ülkeler ile dostluğunu geliştirmek, kültürel alışverişini artırmak için yurt dışında kültür merkezleri kurulmasını ve işletilmesini sağlamak.

b) Türkiye, kültürel mirası, Türk dili, kültürü ve sanatı konularında yurt dışında ücretli veya ücretsiz eğitim vermek veya verdirmek, bu alanlarda sertifika vermek, verilmesini sağlamak.

c) Türkiye, kültürel miras, Türk dili, kültürü ve sanatına ilişkin yurt içi ve yurt dışındaki bilgi ve belgeleri dünyanın istifadesine sunmak için araştırmalar, etkinlikler yapmak veya yaptırmak, yurt içinde ve yurt dışındaki üniversite ve sivil toplum örgütleri,

¹⁰² Cihan Aktaş, *Şark’ın Şiiri: İran Sineması*, s. 56.

¹⁰³ Yunus Emre Enstitüsü, Yunus Emre Enstitüsü, <https://www.yee.org.tr/tr/kurumsal/yunus-emre-enstitusu>, Erişim Tarihi: 31.03.2019

ilgili diğer gerçek ve tüzel kişiler ile ortak projeler yürütmek ve yazılı ve görsel medyada süreli veya süresiz yayınlar yapmak veya yaptırmak.

ç) Yurt dışında benzer kuruluşlar ve uluslararası kuruluşlarla işbirliği yapmak.

d) Yurt içi ve yurt dışında bu Kanunun amacını gerçekleştirmek için araştırma-geliştirme ile ilgili kurum ve kuruluşlarla ve bilgi bankalarıyla işbirliği yapmak, toplanan bilgileri dünyanın istifadesine sunmak, tanıtma büroları, enstitü ve dokümantasyon merkezleri kurmak.

e) Türkiye'yi, kültürel mirasını, Türk dilini, kültürünü ve sanatını tanıtmaya ilişkin etkinlikler hakkında yurt içinde kişi ve kuruluşların bilgilendirilmesi, katılımın sağlanması ve yönlendirilmesi için gerekli çalışmaları yapmak.

f) Bu Kanunun amaçlarını gerçekleştirmek için; Vakfa ve kuruluşlarına sivil toplum örgütlerinin ve üniversitelerin katılımını sağlamak, kültür, sanat, eğitim alanlarında kurulmuş vakıflarla veya derneklerle işbirliği yapmak, bu alandaki akademik çalışmalara aynî veya malî destek sağlamak.

g) Türk dilinin, kültürünün ve sanatının tanıtımına ilişkin yarışmalar düzenlemek ve ödüller vermek.

ğ) Kültür Merkezlerinin kurulmadığı yerlerde bu Kanunun amaçlarının gerçekleşmesi için yurt dışında faaliyet gösteren diğer kamu kurum ve kuruluşları ile birlikte çalışmalar yürütmek.”¹⁰⁴

Yunus Emre Enstitüsü de yukarıdaki gayeler çerçevesinde; Türkiye'nin uluslararası bilinirliğini, güvenilirliğini ve itibarını artırma misyonunu amaç edinerek 2009 yılı itibarıyla faaliyete geçmiştir.¹⁰⁵ Enstitü adını, evrensel insani değerleri Türk dilinde etkili bir şekilde işleyen meşhur Anadolu şairi Yunus Emre'den almıştır.¹⁰⁶ Kurulduğu tarihten bu yana kültürel diplomasi faaliyetleriyle milyonlarca insanla temasa geçen YEE, yine kültürel diplomasi bağlamındaki Türkçe öğretimi çalışmaları yoluyla yüz binden fazla insana Türkçe öğretmeyi başarmıştır.¹⁰⁷ Faaliyetlerinin temelinde yer alan yurt dışında kültür merkezleri kurulmasını sağlama ve işletme görevini ise

¹⁰⁴ Resmi Gazete, Yunus Emre Vakfı Kanunu, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2007/05/20070518-3.htm>, Erişim Tarihi: 31.03.2019

¹⁰⁵ Yunus Emre Enstitüsü, Vizyon – Misyon, <https://www.yee.org.tr/tr/kurumsal/vizyon-misyon>, Erişim Tarihi: 31.03.2019

¹⁰⁶ Yunus Emre Enstitüsü, Neden Yunus Emre, <https://www.yee.org.tr/tr/kurumsal/neden-yunus-emre>, Erişim Tarihi: 31.03.2019

¹⁰⁷ Yunus Emre Enstitüsü, 2017-2018 Stratejik Planı, s. 11.

halihazırda 60'a yakın ülkeye ulaşarak ifaya devam eden YEE bu minvaldeki ilk şubesini ise 17 Ekim 2009 tarihinde dönemin Dışişleri Bakanı ve Mütevelli Heyeti Başkanı Ahmet Davutoğlu'nun katılımıyla Bosna Hersek'in başkenti Saraybosna'da açmıştır.¹⁰⁸ Yaptığı tüm faaliyetler kültürel diplomasi tanımı dahilinde yer alan YEE, an itibariyle 5 kıtada küçük ve orta büyüklükteki 58 kültür merkeziyle Türkiye'nin başat kültürel diplomasi kurumu olarak faaliyet yürütmektedir.¹⁰⁹

1.2.1. Yunus Emre Enstitüsü'nün Yönetimi

2017 yılının sonuna kadar YEE'nin çalışmalarında Dışişleri Bakanlığı en üst düzeyde yer almaktaydı. Dışişleri Bakanı, Kültür ve Turizm Bakanı, Milli Eğitim Bakanı, Başbakan Yardımcıları, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Başkanı mütevelli heyetinin tabii üyeleri olup, Dışişleri Bakanı mütevelli heyetinin başkanıydı. Kültür Bakanlığı Müsteşarı ise yönetim kurulu başkanı konumundaydı.¹¹⁰ (Ayrıca Cumhurbaşkanı da onursal başkan olarak kabul edilmekteydi.)¹¹¹ Bu çok taraflı bürokratik yapı çoğu zaman istenilen randımanın elde edilmesini zorlaştırabiliyordu. Zira mütevelli heyetinin tabii üyelerinin bakanlardan, yüksek düzeyde siyasetçi ve bürokratlardan oluşması; hızlı hareket edilip karar alınamamasına ve ayrıca sistemdeki devlet adamlarının da zaman zaman yer değişikliği, kurumsal kimlik ve hafızanın tam olarak oturamamasına sebebiyet veriyordu.¹¹² Bu durum 6 Aralık 2017 tarihinde YEE Kanunu'ndaki değişikliklerle çözülmeye çalışılmış ve Kültür ve Turizm Bakanlığı dışındaki bakanlıklar dışarıda bırakılarak sadece Kültür ve Turizm Bakanı'nın mütevelli heyetinde olduğu olduğu yeni bir yapı meydana getirilmiştir. Bu yeni sistemle beraber Kültür ve Turizm Bakanı mütevelli heyetinin başkanı, Kültür ve Turizm Bakanlığı Müsteşarı da başkan vekili konumuna gelmiştir. YEE Başkanı da aynı zamanda yönetim kurulu başkanlığı görevine yükselmiştir.¹¹³ Şu ana kadarki YEE Başkanlığı görevini ise sırasıyla; Prof. Dr. Ali Fuat Bilkan, Prof. Dr. Hayati Develi ve Prof. Dr. Şeref Ateş (halen başkan) ifa etmiştir.¹¹⁴

¹⁰⁸ Yunus Emre Enstitüsü, *2009 Aralık Bülteni*, Ankara, 2009, s. 2.

¹⁰⁹ Yunus Emre Enstitüsü, *2017-2018 Stratejik Planı*, s. 50.

¹¹⁰ Yunus Emre Enstitüsü, *2017-2018 Stratejik Planı*, s. 13.- 17.

¹¹¹ Muharrem Ekşi, *Kamu Diplomasisi ve Ak Parti Dönemi Türk Dış Politikası*, s. 325.

¹¹² Ebubekir Ceylan, "Kültürel Diplomasi ve Türkiye", s. 17.

¹¹³ Yunus Emre Enstitüsü, Yunus Emre Vakfı Kanunu,

https://www.yee.org.tr/sites/default/files/u152/20180227_1.5.5653.pdf, Erişim Tarihi: 03.04.2019

¹¹⁴ Zikredilen üç YEE Başkanı da edebiyatçı kökenlidir.

1.2.2. Yunus Emre Enstitüsü'nün Gelir ve Giderleri

5653 sayılı Yunus Emre Vakfı Kanunu'nda vakfın gelir ve giderleri sayılmıştır. Buna göre, “a) Vakfın yapacağı hizmetler karşılığında alınacak ücretler, b) genel bütçeden ve ilgili kamu kurum ve kuruluşlarınca aktarılacak miktarlar, c) her türlü yardım ve bağışlar, d) Vakfa ait taşınmazların gelirleri, e) Enstitü ve iktisadî işletmelerden elde edilecek gelirler ve f) diğer gelirler” vakfın gelirlerini oluşturmaktadır. Yunus Emre Vakfı'nın giderleri ise “a) Vakıf merkezi ile yurtdışındaki Yunus Emre Enstitülerinin kira, personel, işletme ve faaliyet giderleri ve b) yürütülen proje giderleri”nden müteşekkildir.¹¹⁵ Bu tabloda Yunus Emre Enstitüsü'nün gelir kaynakları, giderlerinden nicelik olarak daha fazla görünse de aslında keyfiyet açısından gelirler, giderler kadar dikkat çekici değildir. YEE, Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı 19 merkez biriminden bir tanesidir.¹¹⁶ Bu şartlarda YEE'nin temelde en büyük gelir kaynağını mezkur bakanlıktan aldığı pay oluşturmaktadır.

2018 yılında genel bütçeden Kültür ve Turizm Bakanlığı'na aktarılan pay, yaklaşık 4 milyar liradır, bu paydan da Yunus Emre Enstitüsü'nün bütçesine takriben 100 milyon lira düşmüştür. (2018 yılında genel bütçe 751 milyar yekununda olup bu bütçenin %0.53'üne tekabül eden 4 milyar lira Kültür ve Turizm Bakanlığı'na aktarılmıştır. Bu 4 milyar liranın da %2.36'sı olan yaklaşık 100 milyon lirası da Yunus Emre Enstitüsü'nün 2018 yılı bütçesini meydana getirmiştir.)¹¹⁷ Fakat dünya çapında etkili ve uzun vadeli kültürel diplomasi faaliyetleri gerçekleştirme iddiasında olan böylesi bir enstitü için bu bütçenin kâfi düzeyde olduğu tartışma konusudur.¹¹⁸ Zira YEE'nin dış paydaşları olan ve YEE benzeri faaliyetlerde bulunan Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı kuruluşlardan YTB ve TİKA, YEE'yi genel bütçe açısından ikiye, hatta üçe katlamakta ve bu bütçeleri sayesinde de çoğu zaman yurt dışı kültür faaliyetlerinde YEE'den önde gitmektedirler.¹¹⁹ Dünya çapındaki muadilleri olan Goethe, Cervantes, Fransız Enstitüleri ise bütçe

¹¹⁵ Yunus Emre Enstitüsü, 2017-2018 Stratejik Planı, s. 18.- 19.

¹¹⁶ Kültür ve Turizm Bakanlığı, Birimlerimiz, <http://www.kultur.gov.tr/TR-96682/birimlerimiz.html>, Erişim Tarihi: 03.04.2019

¹¹⁷ Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2018 Yılı Bütçe Sunumu, s. 160.- 161.

¹¹⁸ İsmail Kılıçarslan, İki Sırp Evi Yakılsa, Yeni Şafak, <https://www.yenisafak.com/yazarlar/ismailkilarlan/iki-sirp-evi-yakilsa-50326>, Erişim Tarihi: 11.04.2019

¹¹⁹ Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2004'ten Bu yana Bütçe Sunumları, <http://sgb.kulturturizm.gov.tr/TR-107300/200439ten-bu-yana-butce-sunumlari.html>, Erişim Tarihi: 03.04.2019

anlamında YEE'nin 10 ile 20 katı arasında olup bu devasa bütçeleriyle YEE'yi ekonomik anlamda net bir şekilde solumaktadırlar.¹²⁰ Ayrıca son yıllarda Türkiye'de dövizin sarsıcı bir şekilde yükselmesi ve yıldan yıla artan enstitü masrafları gibi nedenlerle daha fazla mali sıkıntıya maruz kalan YEE, yurtdışındaki personel ve kültür-sanat program sayısını bu tür sebeplere binaen azaltma yoluna gitmiştir.

1.2.3. Yunus Emre Enstitüsü'nün Yurt Dışındaki Yayılışı

7 Mayıs 2009 tarihinde Ankara'daki merkezinin açılmasıyla kurulan YEE, yurtdışındaki ilk merkezini kuruluşundan beş ay sonra 17 Ekim 2009 tarihinde Bosna Hersek'in başkenti Saraybosna'da "Saraybosna Yunus Emre Türk Kültür Merkezi" adıyla açmıştır. Böylece ilk yayılma alanı olarak Balkan coğrafyasını seçen YEE, ikinci enstitüsünü de bu minvalde Arnavutluk'un başkenti Tiran'da 11 Aralık 2009 tarihi itibarıyla faaliyete geçirmiştir. Bu enstitüleri 2010 yılında açılan Üsküp, Astana, Brüksel, Kahire, Londra, Şam YEE merkezleri takip etmiştir. Diğer taraftan Ortadoğu'da Kahire'den sonra açılan ikinci enstitüsü olan Şam YEE merkezini, Suriye'de başlayan iç savaş ve bozulan ikili ilişkiler gibi sebeplerden ötürü kapatmak durumunda kalmıştır.¹²¹ Ekseriyet Balkan coğrafyasında olmak üzere YEE, şu an aktif olarak 5 kıtada 58 kültür merkeziyle faaliyetlerini sürdürmektedir.¹²² Enstitü, kuruluş vizyonuna uygun olarak Türkiye'nin kültürel diplomasi alanındaki uluslararası yüzü olarak faaliyetlerine devam etmekte ve "Dünya Türkiye'yi daha yakından tanıyor" sloganıyla beraber 2023 yılına kadar kültür merkezlerinin sayısını 100'e çıkarmayı planlamaktadır.¹²³ Böylelikle 2023 hedefiyle Moğolistan'dan Brezilya'ya, Sudan'dan Amerika'ya 100 merkezle 6 kıtaya ulaşılacaktır.¹²⁴

¹²⁰ Abuzer Er, *Türk Dış Politikası'nda Kültürel Diplomasi: Yunus Emre Enstitüsü Örneği*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi SBE, 2018), s. 38.

¹²¹ Muharrem Ekşi, *Kamu Diplomasisi ve Ak Parti Dönemi Türk Dış Politikası*, s. 327.

¹²² Yunus Emre Enstitüsü, *2017 Faaliyet Raporu*, s. 14.- 15.

¹²³ Haluk Karadağ, *Uluslararası İlişkilerde Yeni Bir Boyut Kamu Diplomasisi*, Ankara, Nobel Yayınevi, 2016, s. 230.

¹²⁴ Yunus Emre Enstitüsü, *2023 Vizyonu*, s. 13.

2018 Yılı İtibariyle YEE Merkezleri

2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Saraybosna	Astana	Berlin	Amman	Bakü	Cezayir	Belgrad	Karaçi	Kiev	Meksiko
Tiran	Brüksel	Bükreş	Amsterdam	Budapeşte	Köln	Hartum	Lahor	Moskova	Madrid
	Kahire	Foynitsa	Beyrut	İskenderiye*	Lefkoşa	Nyla Hast.*	Mogadişu	Tunus	Melbourne
	Londra	Köstence	İpek	Johannesburg	Mostar	Doha	Sao Paulo*	Dakar	Manama
	Üsküp	Priştine	İşkodra	Kabil	Podgoritsa	Komrat	Vaşington		Ramallah
	Şam*	Prizren	Kazan	Kudüs	Roma	Kuala Lumpur			
		Tokyo	Paris	Rabat	Viyana	Zagreb			
			Tahran	Varşova					
			Tiflis						
2	6	7	9	8	7	7	5	4	5

* Yıldızlı merkezler faaliyet göstermemektedir.

Kaynak: Yunus Emre Enstitüsü, 2017 Faaliyet Raporu

1.2.4. Yunus Emre Enstitüsü'nün Faaliyet Alanları

Tüm etkinlikleri kültürel diplomasi çatısı altına giren Yunus Emre Enstitüsü faaliyetlerini üç ana ayak üzerinden gerçekleştirmektedir. Bunlar; Türkçe öğretimi temelinde eğitim faaliyetleri, Türk ve Türkiye kültürünü tanıtmaya amaçlı olan kültür-sanat faaliyetleri ve Türkiye'nin akademik birikiminin artması ve tanıtılması hedefini taşıyan bilim ve akademi faaliyetleridir.

1) Yunus Emre Enstitüsü'nün Eğitim Faaliyetleri

Türkçeyi uluslararası standartlarda bir dünya dili haline getirmeye çalışan YEE'nin bu konudaki çalışmaları genel olarak şu şekilde sıralanabilir:

- 1) Yabancılar için Türkçe Kursları
- 2) Türkçenin Seçmeli Yabancı Dil Olarak Okutulması Projesi
- 3) Türkçe Öğretim Setleri ve Yardımcı Materyallerinin Hazırlanması
- 4) Uzaktan Türkçe Öğretimi Projesi
- 5) Türkçe Seçmeli Yabancı Dil Projesi

- 6) Eğiticilerin Eğitimi
- 7) Türkçe Yeterlilik Sınavı (TYS)
- 8) Türkçe Yaz Okulu¹²⁵

2) Yunus Emre Enstitüsü'nün Kültür ve Sanat Faaliyetleri

Kültür ve sanat aracılığıyla Türkiye'yi ve Türk kültürünü dünyaya tanıtma amacıyla hareket eden YEE, bu bağlamda genel olarak aşağıdaki çalışmaları yürütmektedir:

- 1) Kültür ve Sanat Festivalleri (film, konser, sergi...)
- 2) Yarışmalar (şiir, şarkı, resim...)
- 3) Bilimsel toplantılar (konferans, sempozyum, panel...)
- 4) Fuarlar (dil, kitap, turizm, eğitim...)
- 5) El sanatları ve muhtelif hobi kursları
- 6) Yurt içi ve yurt dışı geziler¹²⁶

3) Yunus Emre Enstitüsü'nün Bilim ve Akademi Faaliyetleri

YEE, Türkiye ile ilgili bilimsel ve akademik çalışmaları desteklemek, Türkiye'nin akademik birikimini dünyaya tanıtılmak üzere genel olarak aşağıdaki çalışmaları yürütmektedir.

- 1) Dünya niversitelerinde Türkoloji alışmaları (1999 yılında TİKA tarafından başlatılan bu proje, 2009 yılında YEE'nin kurulması ve yurtdışında Türkçe oğretiminde tek aktör olma hedefi doğrultusunda 2011 yılında YEE'ye devredilmiştir.)
- 2) Türkiye Akademik ve Bilimsel İş Birliği Projesi (TABİP)
- 3) Kültürel Diplomasi Akademisi¹²⁷

¹²⁵ Yunus Emre Enstitüsü, *2017-2018 Stratejik Planı*, s. 12.

¹²⁶ Muharrem Ekşi, *Kamu Diplomasisi ve Ak Parti Dönemi Türk Dış Politikası*, s. 335.- 336.

¹²⁷ Yunus Emre Enstitüsü, *2017 Faaliyet Raporu*, s. 19

1.3. TAHRAN YUNUS EMRE ENSTİTÜSÜ

Tahran Yunus Emre Enstitüsü (Tahran YEE), Kuzey Tahran'daki "Afrika Bulvarı, Şeyh Saidi Sokağı, No: 12" adresinde 28 Mart 2012 tarihinde dönemin Dışişleri Bakanı ve YEE Mütevelli Heyet Başkanı olan Ahmet Davutoğlu'nun katılımıyla resmi açılışını gerçekleştirmiştir.¹²⁸ Açılışa ayrıca Adana Milletvekili ve Ak Parti Genel Başkan Yardımcısı Ömer Çelik, Başbakanlık Başdanışmanı ve Kamu Diplomasisi Koordinatörü İbrahim Kalın başta olmak üzere her iki ülkeden pek çok sayıda tanınmış isim de iştirak etmiştir.¹²⁹ Yüksek düzeyde katılımlı bu açılış, yerli ve yabancı birçok medya organında yer bulmuş ve bilhassa da Ahmet Davutoğlu'nun açılış konuşması üzerinde durulmuştur. Davutoğlu konuşmasında, Türkiye ve İran ilişkilerinin komşuluğun çok ötesinde bir yapıda olduğunu, tarihi ve kültürel anlamdaki karışmanın bu kadar yüksek seviyede seyrettiği bir başka ikili ülke ilişkisinin çok nadir bulunduğunu ifade ederek ortak değerler olan Mevlana, İstanbul, İsfahan, Selçuklu Devleti gibi örneklerden bahsetmiş ve Türk-İran kültürel sentezi olgusuna vurgu yapmıştır. Ayrıca son olarak da Tebriz, Meşhed ve İsfahan gibi şehirlerde de Yunus Emre Enstitülerinin açılması temennisinde bulunarak konuşmasını sonlandırmıştır.¹³⁰ Dönemin YEE Başkanı Ali Fuat Bilkan da bir konuşma yaparak YEE merkezlerinin yirmincisini İran'ın başkenti Tahran'da açtıklarını beyan etmiş ve bu merkez sayesinde ortak kültür ve medeniyet dairesi içerisinde yer alan Türkiye ve İran halkının birbirlerini çok daha yakından tanıma imkanı bulacaklarını ifade etmiştir.¹³¹ Tahran YEE faaliyetlerini, İranlılara yönelik gerçekleştirilen "Türkiye Türkçesi-İstanbul Türkçesi" öğretimi kurslarıyla başlatmıştır. Fakat Tahran YEE, kültürel diplomasi bağlamında Türkçe öğretimi sahasında Türkiye'nin İran'daki yegane kurumu olmasına rağmen Türkiye'nin ilk kurumu değildir zira Tahran YEE'nin bu alandaki selefi 1993 yılında Firdevsi caddesi 337 numaralı T.C. Tahran Büyükelçiliği'nin kançılıryasında kurulan Türkçe Öğretim Merkezi'dir. T.C. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından görevlendirilen öğretmenler denetiminde her yıl ortalama 300 kursiyer kaydı alan bu merkez, Tahran YEE faaliyete geçene dek binlerce kursiyere Türkiye Türkçesi

¹²⁸ Fars Haber Ajansı, İran'da Türkiye Kültür Merkezi'nin Açılışı, <https://www.farsnews.com/news/13910109000459/افتتاح-مرکز-فرهنگ-میرکی-ان-یادر-میتزکی-فرهنگ-مركز>, Erişim Tarihi: 05.04.2019

¹²⁹ Yunus Emre Enstitüsü, 2012 Nisan Bülteni, s. 14.

¹³⁰ Aran Haber Ajansı, Türkiye Dışişleri Bakanı, İran'daki Türkiye Büyükelçiliği'nin Kültür Merkezi'ni (Yunus Emre), İran'ın başkentinde açtı, http://fa.arannews.com/mobile/?m_t=news&id=29427, Erişim Tarihi: 04.04.2019

¹³¹ Yunus Emre Enstitüsü, 2012 Nisan Bülteni, s. 15.

eğitimi vermiştir. Bu kurslara başta İran'daki Azerbaycan Türkleri olmak üzere tüm İranlı unsurlar alaka göstermiş; akademisyen, mühendis, doktor, sekreter, iş insanı, ğretmen gibi çeşitli meslek grupları bu kurslar sayesinde Türkiye Türkçesi ğrenme imkanı yakalamıştır.¹³² Tahran YEE de böylesi mirastan beslenerek bu merkezin yarattığı potansiyelden istifade yoluyla İran'da Türkçe ğretimi alanında her hangi bir yabancılık yaşamamıştır.¹³³

Kuruluşundan bu yana binlerce İranlıya Türkçe öğreterek ve dil ğretimi dışında toplam 185 etkinlikte bulunarak Türkiye'nin İran'daki yüzü konumuna gelen Tahran YEE, halihazırda Türkiye'nin İran'daki yegane kültürel diplomasi kurumu olma niteliğine sahiptir.¹³⁴ Her ne kadar Yunus Emre Enstitüsü'nün genel merkezi tarafından oluşturulan 2023 Vizyonu raporunda, 2023 yılına kadar İsfahan ve Tebriz'de olmak üzere İran'da iki tane daha enstitü kurulması hedefi beyan edilmişse de şu anki şartlarda bu ihtimalin gerçekleşmesi biraz zor görülmektedir.¹³⁵ Zira hem İran'ın bu alanda Türkiye Devleti kaynaklı daha fazla bir kurum sayısına pek sıcak bakmaması¹³⁶ hem de YEE Genel Merkezi'nin son yıllardaki ekonomik problemleri ve İran dışında farklı coğrafyalarda büyüme niyetleri mevzu bahis hedefin önündeki en büyük engelleri oluşturmaktadır. Bu tabloda şu anki şartlara göre Tahran YEE, Türkiye'nin İran sathındaki tek kültürel diplomasi kurumu olma durumuna devam edecek gibidir. Sonuç olarak şu ana dek dört mdr¹³⁷ ataması gerçekleşen ve halihazırda beşi okutman¹³⁸ olmak üzere toplam on beş personel¹³⁹ ile faaliyetlerini sürdüren bu merkez, İran'da

¹³² Ali Temizel, "İran'da Türkçe ğretimi", *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 7, (2007), s. 547.- 548.

¹³³ Ayrıca 2002 yılında Türkiye'nin de destekleriyle Tahran'da Allame-i Tabatabai niversitesi'nde Türkoloji Bölümü açılmış ve İran'da böylece akademik olarak Türkçe ğretimi de yapılmaya başlanmıştır. Fakat söz konusu bölüm çeşitli sebeplerle 2015 yılına kadar düzenli bir şekilde ğrenci almamıştır ve bu süreçte ek olarak 2015 yılında Urumiye niversitesi'nde de Türkoloji Bölümü açılmış ama yine aynı şekilde burası da çok az ğrenci kabul ederek Türkoloji eğitimi konusunda genel olarak arzu edilen randıman ortaya konamamıştır. Ayrıntılı bilgi için bakınız: Mehtap Güneş zden, Emrah Boylu ve Umut Başar, "İran'da Yabancı Dil Olarak Türkçe ğreten Yerel ğretmenlerin Dil ğretim Tecrübelerine İlişkin Bir Durum Tespiti alışması", *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, S. 59, 2017

¹³⁴ Tahran Yunus Emre Enstitüsü, <https://tahran.yee.org.tr>, Erişim Tarihi: 13.04.2019

¹³⁵ Yunus Emre Enstitüsü, https://www.yee.org.tr/sites/default/files/2023_vizyonu.pdf, s. 13.

¹³⁶ özellikle de Tebriz gibi büyük bir Türk nüfusun ikamet ettiği bir şehirde Türkiye Devleti'ne resmi olarak bağlı bir kurumun kültürel faaliyetler yürütme şansı şu anki İran devlet nazarı açısından pek mümkün değildir.

¹³⁷ Tahran Yunus Emre Enstitüsü'nde şu ana dek müdürlük görevinde bulunan dört isim sırasıyla şu şekildedir: Mehmet Emin Aslan, Sadullah Yılmaz, şamil al, Turgay şafak.

¹³⁸ Türkçe okutmanlardan ikisi (Kave Fazlikhalaf, Negin Sarhaddi) İran,  ise (Fatma Orakçı, Nurgül Tokmak, Leyla Kahveci) Türkiye kökenlidir.

¹³⁹ Okutman sayısı yıllar içinde on ikiden beşe düşen enstitü, bir yıla yakın süredir ise müdür vekilliği üzerinden idare edilmektedir. şu ana kadar dört müdür ataması yapılan Tahran YEE'ye bilinmeyen bir sebeple merkez tarafından halen yeni bir müdür ataması gerçekleştirilmemiştir.

haftalık tatil günü olan Cuma günleri dışında kalan altı gün boyunca Türkiye'nin bu alandaki tek kurumu sıfatıyla aktif bir biçimde hizmet vermeye devam etmektedir.

Tahran Yunus Emre Enstitüsü'nün Eğitim Faaliyetleri

Hem Türk hem de gayri Türk İranlılar tarafından İstanbul Türkçesi (Tork-i İstanbul) ¹⁴⁰ diye adlandırılan Türkiye Türkçesi, halihazırda İran'daki en popüler yabancı dillerden-lehçelerden biridir. Böylesi bir alakayla mezkur Türkçenin öğretimi kurslarıyla dil öğretimi alanında faaliyetlerine öncelik veren enstitü, yıllar içinde çok güçlü bir merkez haline gelmeye başlamıştır. Azami 16 kişilik sınıflarda haftanın iki günü üçer saatlik kurslar halinde her bir devresi üç ay süren toplam 12 kurluk kapsamlı eğitim programı çerçevesinde üniversitelerin Türkoloji bölümlerinden mezun Türkiye ve İran uyruklu uzman okutmanlar idaresinde gerçekleştirilen derslerle, İranlı kursiyerlerin Türkçe okuma-yazma ve konuşma becerileri çok üst bir düzeye taşınmış ve böylelikle uluslararası standartlarda Türkçe öğretimi görevi ifa edilmiştir. ¹⁴¹ Bu tür bir kurumsallıkla 2012 yılında yaklaşık 500 olan öğrenci sayısı, birkaç yıl içerisinde iki-üç kat artarak ortalama 1000-1500 öğrenci civarına ulaşmıştır. ¹⁴²

Kuruluşundan bu yana çok çeşitli niyet ve arzularla benimsenen Türkçe kursları, yine çok farklı yaş ve meslek gruplarından gelen İranlıya hitap ederek Türkçe üzerine güçlü bir ağın oluşmasını sağlamış, son dönemlerde ise özellikle Türk dizileri izleyen kadınlar tarafından ilgiyle takip edilen Türkçe kurslarının etnik anlamda azımsanmayacak önemli bir bölümünü de İran kökenli Türkler oluşturmuştur. ¹⁴³ Sonuç olarak 2012'den bugüne binlerce İranlıya başta Türkçe öğretim kursları olmak üzere çok çeşitli faaliyetlerle ulaşan Tahran YEE, Türkiye adına çok büyük bir kültürel diplomasi

¹⁴⁰ İran'da Türk (Tork) ve Türkçe (Torki) deyince insanların aklına İran'da yaşayan Türkler ve onların dili olan Türkçe gelmektedir. Bu yüzden de İran'daki dil kursları reklam ilanlarını "Türkçe Dil Kursu" adıyla değil bunun yerine Türkiye'de konuşulan Türkçeyi baz alan "İstanbul Türkçesi (Tork-i İstanbul)" adıyla oluşturmaktadırlar. Türkiye'de konuşulan Türkçenin; Türkiye Türkçesi, Anadolu Türkçesi, Ankara Türkçesi yerine İstanbul Türkçesi diye isimlendirilmesi Osmanlı döneminden beri bu ayırımın var olduğuna işaret etmektedir.

¹⁴¹ AA, İran'da İstanbul Türkçesi Öğretimi Kurslarına Kayıt İşlemine Başlanması, <https://www.aa.com.tr/fa/آغاز/ایران/یا/638454>, Erişim Tarihi: 12.04.2019

¹⁴² Kursiyer sayısındaki artışlar Türkçe okutman sayısı da alakalı bir durumdur zira geçen senelere kadar 10-12 civarında olan Türkçe okutman sayısı halihazırda 5'tir.

¹⁴³ Emrah Boylu, Önder Çangal, "Yabancılarla Türkçe Öğretiminde Dil İhtiyaç Analizi: İran Örneği", *International Journal of Language Academy*, II/4, (2014), s. 132.

hamlesini kendi varlığıyla gerçekleştirmeyi başarmıştır.¹⁴⁴ Halihazırda da 750 bin tümen (yaklaşık 320 TL)¹⁴⁵ olan bir dönemlik kur ücretiyle yıllık takriben 800 civarında kayıt alan bu merkez İran’da Türkçe öğreten en güçlü kurum hüviyetini taşımaktadır.¹⁴⁶

Tahran Yunus Emre Enstitüsü’nün Kültür ve Sanat Faaliyetleri

Tahran YEE’nin faaliyetlerinin başını dil öğretimi çekse de bu merkez dil öğretimiyle beraber muhtelif konulu konferanslardan film gösterimlerine, Türkçe ve Farsça konserlerden Geleneksel Türk Okçuluğu kurslarına kadar birçok kültürel ve sanatsal alanda etkinlik içerisinde bulunmaktadır. 2012’den günümüze her yıl ortalama yirmi altı kültür-sanat etkinliği gerçekleştiren Tahran YEE hem Türkiye hem de İran basını tarafından yakın bir şekilde takip edilmiş ve faaliyetleri başta Tahran olmak üzere İran’ın çeşitli mahfillerinde yankı uyandırmıştır.¹⁴⁷ Kültür ve sanat alanında; 2012 yılında 12, 2013 yılında 33, 2014 yılında 25, 2015 yılında 24, 2016 yılında 29, 2017 yılında 28 ve 2018 yılında ise 34 etkinliğe imza atmış ve 7 yıl içerisinde toplam 185 kültür-sanat etkinliği sayısına ulaşmıştır. Aynı şekilde bu yedi yıllık zaman diliminde; İslam İşbirliği Teşkilatı Parlamentolar Birliği Genel Sekreteri Prof. Dr. Mahmut Erol Kılıç, Mevlana Araştırmaları Derneği Başkanı Prof. Dr. Adnan Karaismailoğlu, İran Felsefe ve Hikmet Kurumu Başkanı Prof. Dr. Abdolhosein Khosropanah, Türkiye Başbakanı Başdanışmanı Prof. Dr. Süleyman Seyfi Ögün, İran Şehit Beheşti Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Meryem Müşerref, İranlı Türk Araştırmacısı Dr. Kave Beyat, Ortadoğu ve Afrika Araştırmacıları Derneği Başkanı Prof. Dr. Zekeriya Kurşun gibi birçok tanınmış Türkiyeli ve İranlı ismi enstitü merkezinde ağırlamış ve kendileriyle İranlılara yönelik söyleşi-konferans tarzı programlar icra etmiştir.¹⁴⁸ Son bir yıllık süreçte ise İranlıların büyük bir beğeniyle takip ettiği Türk filmleri, Tahran YEE tarafından öne

¹⁴⁴ Umut Başar, İran Türkleri ve İran’da Türkçe Üzerine Güncel Bir Değerlendirme, Türkiye Yazarlar Birliği, <http://www.tyb.org.tr/mobi/tyb-akademi-iran-ve-turkiye-sayisindan-umut-basar-makalesi-28511h.htm>, Erişim Tarihi: 08.04.2019

¹⁴⁵ Bonbast, Iranian Rial Exchange Rates, <https://www.bonbast.com> Erişim Tarihi: 12.04.2019

¹⁴⁶ Yakın zamana kadar 400 bin tümen (yaklaşık 170 TL) olan bir dönemlik kur ücreti İran’da dövizin aşırı derecede yükselmesi nedeniyle 2018 yılı itibarıyla zamlanmış ve dönemlik kur ücreti 750 bin tümene çıkmıştır. Bu sebeple de enstitünün bazı Türkçe kursiyerleri Tahran’daki farklı Türkçe kurslarına yönelmiştir.

¹⁴⁷ İQNA, Saadi Vakfı ve Türkiye Yunus Emre Arasında Ortak İşbirliğinin Değerlendirilmesi, <http://iqna.ir/fa/news/3365395/بیتزرک-امرہ-ونس-یو-یسعد-ادبینان-یمشترک-ی-ها%2%80%8C>, Erişim Tarihi: 13.04.2019

¹⁴⁸ Programlara katılım sayısı, reklam ve tanıtım faaliyetlerine pek ağırlık verilmemesinden ötürü az düzeyde kalmıştır.

çıkarılmış ve bu şekilde 2018’de yedi organizasyon, film gösterimi üzerine gerçekleştirilmiştir. Son bir yıl (2018) içerisinde gerçekleştirilen tüm kültür-sanat programları kronolojik olarak aşağıda sunulmuştur.

2018 Yılı Tahran Yunus Emre Enstitüsü Kültür ve Sanat Faaliyetleri

SAYI	FAALİYET ADI	TARİH
1	Türkçeden Farsçaya Çeviri Söyleşileri – 1 / Müjde Ülfet	07.02.2018
2	Türkçeden Farsçaya Çeviri Söyleşileri – 2 / Mojgan Dovletabadi	13.02.2018
3	Türkçeden Farsçaya Çeviri Söyleşileri – 3 / Ahmet Puri	24.02.2018
4	Hat ve Tezhip Konferansları 1 / Prof. Uğur Derman - Prof. Dr. F. Çiçek Derman (Tahran)	26.02.2018
5	Hat ve Tezhip Konferansları 2 / Prof. Uğur Derman - Prof. Dr. F. Çiçek Derman (Tahran)	27.02.2018
6	Hat ve Tezhip Konferansları 3 / Prof. Uğur Derman - Prof. Dr. F. Çiçek Derman (Şiraz)	28.02.2028
7	Çağdaş Türk Öyküsü Paneli / Necip Tosun - Naime Erkovan - İsmail Özen	07.03.2018
8	Nevruz Konseri (Renkler ve Sesler)	08.03.2018
9	Muhammed Ali Furuği’nin Günlüklerinde Türkiye / Dr. Kave Bayat - Muhammed Efşin Vefai	10.03.2018
10	Komşuların Kültürel Etkileşimi - Türk Arabesk Müziğinin Anlatılmamış Hikayesi / Muhammed Berdibek	10.04.2018
11	Türk-Arap İlişkileri Paneli / Prof. Dr. Zekeriya Kurşun – Rıza Mirabiyan	21.04.2018
12	Çanakkale Savaşı ve İran’daki Yansımaları / Prof. Dr. Zekeriya Kurşun – Dr. Masume Dai – Dr. Ali Kalirad	22.04.2018
13	Kaçarlar Döneminde Osmanlı Türkçesinden Farsçaya Yapılan Tercümeleler / Dr. Nasrullah Salihi	24.04.2018
14	Endülüs & Anadolu - Buluşmalar Konseri / Erdal Akkaya - Jeronimo Maya	30.04.2018

15	Yayımlanmamış Britanya Arşiv Belgeleri Işığında Türkiye-İran Sınır İhtilafları Söyleşisi / Dr. Mecid Tefrişi	05.05.2018
16	Ebru Atölyesi / Emine Solak (Tahran Yunus Emre Enstitüsü)	5-9 Mayıs 2018
17	Ebru Atölyesi / Emine Solak (Tahran Sanat Üniversitesi)	08.05.2018
18	Kaçarlar Dönemi Seyahatnamelerinde İstanbul / Ali Ekber Şirvani - Dr. Mehdi İtimadiferd	08.05.2018
19	Ebru Atölyesi / Emine Solak (Kaşan)	10.05.2018
20	Mezuniyet Töreni Konseri / (Sanatçı Tahran YEE Öğrencileri - Tahran YEE Çocuk Korosu)	16.05.2018
21	Türk Seramik Sanatı Atölyesi / Yıldız İbram	2-8 Temmuz 2018
22	Türk Seramik Sanatı Konferansı ve Uygulamalı Anlatımı / Yıldız İbram	07.07.2018
23	Türk Seramik Sanatı Sergisi (Yıldız İbram'ın öğrencilerinin eserleri)	08.07.2018
24	Açık Hava Sineması 1 – “Babam ve Oğlum” film gösterimi	26.09.2018
25	Açık Hava Sineması 2- “Aşk Tesadüfleri Sever” film gösterimi	03.10.2018
26	Film gösterimi 3 – “120” film gösterimi	10.10.2018
27	Film gösterimi 4 – “Neşeli Hayat” film gösterimi	17.10.2018
28	ISSA Üniversite Tanıtım Fuarı Tertiplenmesi	18.10.2018
29	Film gösterimi 5 – “Pandora'nın Kutusu” film gösterimi	24.10.2018
30	Film gösterimi 6 – “Sonbahar” film gösterimi	31.10.2018
31	Türk Filmleri Haftası (Balık, Abluka, Sarmaşık, Kar Korsanları)	26-29 Kasım 2018
32	Hikaye ve Masal Anlatıcılığı Söyleşisi / Şeyda Çevik	20.12.208
33	Geleneksel Türk Okçuluğu Kursu	Yıl boyunca
34	Tahran YEE Çocuk Korosu - Müzik dersleri	Yıl boyunca

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRK-İRAN KÜLTÜREL İLİŞKİLERİ BAĞLAMINDA TAHRAN YUNUS EMRE ENSTİTÜSÜ

2.1. TARİHİ BAĞLAMDA TÜRK-İRAN KÜLTÜREL İLİŞKİLERİ

Türkler ve İranlılar arasındaki ilişkiler çok eski yıllara dayanmaktadır. Komşu coğrafyalarda neşvünema imkanı bulan bu iki millet tarih boyunca büyük bir rekabet halinde hareket etmişlerdir. Bu rekabetleri İranlı meşhur şair Firdevsi'nin, *Şahname* adlı eserine, "İran-Turan Harpleri" olarak geçmiş ve hakimiyet çerçevesindeki bu rekabetleri günümüze kadar anlatılarak hikaye edilmiştir.¹⁴⁹ 1050'li yıllarda İran'ın önemli bir bölümü Oğuz Türkleri tarafından ele geçirilerek İran coğrafyasında Tuğrul Bey liderliğinde Büyük Selçuklu Devleti'nin temelleri atılmıştır.¹⁵⁰ Bu hadise, İran'da yaklaşık bin yıl sürecek Türk hakimiyetinin ilk evresini meydana getirmiştir. Selçuklu hakimiyeti döneminde İran ve Türk medeniyetleri büyük bir sentez yaşamış ve İran coğrafyasında büyük ve ortak bir müktesebat oluşturulmuştur. Bu yeni zengin yapı, devlet teşkilatından hukuk sistemine, askeriyeden mimariye kadar birçok alanda kendini hissettirmiş ve İran, yoluna böylesi bir sentezle devam etmiştir.¹⁵¹ Fakat İbn Haldun'un meşhur bedevilik ve hadarilik (göçebelik ve yerleşiklik) nazariyesi¹⁵² bağlamında, göçmen-göçebe Türk unsurlar ile yerli-şehirli İranlı unsurlar arasında bazı sıkıntılar da meydana gelmiştir. İbn Haldun'un mezkur teorisinde yer alan ifadelerle; genel olarak göçebeler, yaratılışlarındaki saflığın bozulmamasından ötürü cesaret, fedakarlık, cömertlik, konukseverlik gibi hasletlere yoğun olarak sahiptirler ama sinai ve teknik olarak zayıf bir durumda olup bu manada şehirlilere muhtaçtırlar ayrıca parayla alışverişi pek bilmediklerinden şehirliler gibi de ticaret yapamazlar ve ekseriyetle de kaba ve serttirler.¹⁵³ Bu bilgiler paralelinde göçebe Türklerin yeni düzene adaptasyonları

¹⁴⁹ Mehmet Saray, *Türk-İran İlişkileri*, Ankara, Atatürk Araştırma Merkezi, 2006, s. 1.

¹⁵⁰ Faruk Sümer, "Selçuklular", *DİA*, XXXVI, (2009), s. 368.

¹⁵¹ İlber Ortaylı, *Orta Asya'nın Bozkırlarından Avrupa'nın Kapılarına Türklerin Tarihi*, Timaş Yayınları, İstanbul, 2015, s. 142.

¹⁵² Süleyman Uludağ, *İbn Haldun Hayatı Eserleri Fikirleri*, Harf Yayınları, Ankara, 2015

¹⁵³ Süleyman Uludağ, *İbn Haldun Hayatı Eserleri Fikirleri*, s. 72.-73.

hususunda muhtelif sıkıntılar meydana gelmiştir fakat bu tür sıkıntılar, Türk hükümdarlar tarafından danışman-naip olarak atanan Nizamülmülk gibi her iki unsuru da tanıyan ve idare edebilen İranlı vezir ve bürokratların istihdamıyla giderilmeye çalışılmıştır.¹⁵⁴ Bu çerçevede Nizamülmülk'ün *Siyasetname*'sinde yer alan yirmi altıncı fasıldaki şu tespit ve öneriler konunun daha iyi anlaşılabilmesi adına paylaşılabilir:

“Her ne kadar -sayıları çok olan- Türkmenlerden üzüntü (melâl) husule gelmişse de, onların devlet üzerinde çok hakları olmuştur. Zira, devletin başlangıcında hizmetler etmişlerdir ve sıkıntılar çekmişlerdir. (Sonra), akraba cümlesindendirler. (Bu sebeple), onların oğullarından 1.000 kişiye ekmek (nân) yazılmalı, saray gulâmları tarzında onları tutmalıdır. Çünkü, daima hizmette meşgul olunca, silâh ve hizmet terbiyesi öğrenirler ve halk (merdum) ile (birlikte) yerleşirler; gönül bağlarlar, tıpkı gulâmlar gibi hizmet ederler ve onların tabiatlarında (Selçuklu hanedanına karşı) hasıl olan sabit fikir (sevda) zail olur. İhtiyaç duyulduğu her zaman hizmete tayin edilen 5.000 ve 10.000 gulâmlar gibi teçhiz ve teşkil edilerek atanırlar. Öyle ki, (onlar), bu devletten nasipsiz kalmazlar ve melik şöhrete nail olur; onlar da memnun kalırlar. İnşâallahu Te'âlâ.”¹⁵⁵

Bu cihetle beraber Türk unsurlar, yüzyıllar içerisinde yerli unsurlarla büyük entegrasyonlar yaşamış ve genel olarak yeni İranlı kimliğe adapte olmuşlardır. Bu süreç içerisinde Şah İsmail ile beraber İran'ın son beş yüz yılına damga vuracak büyük bir kırılma meydana gelmiştir. Şah İsmail, Tebriz merkezli Safevi Devleti'ni kurarak İsnâaşeriye (On iki imamcılık) ekollü Şiiliği resmi devlet mezhebi olarak kabul etmiştir. Bu vizyon ekseninde İran'la beraber Anadolu coğrafyası da genişleme sahası olarak görülmüş ve Osmanlı hakimiyetindeki Türk unsurların etki altına alınarak Batı yönünde büyüme stratejisi hedefi ortaya konmuştur. Dönemin Sünni Osmanlı padişahı Yavuz Sultan Selim bu gibi tehditler dolayısıyla büyük bir orduyla İran'a doğru yürümüştür. Bugünkü İran'ın Hoy ili yakınlarındaki Çaldıran ovasında böylece büyük bir savaş gerçekleşmiş ve Şii Safevi Devleti kendi topraklarında büyük bir mağlubiyet yaşamıştır.¹⁵⁶ Bu yenilgiden sonra Şii İran kimliği de büyük ölçüde kendi kabuğuna

¹⁵⁴ İlber Ortaylı, *Orta Asya'nın Bozkırlarından Avrupa'nın Kapılarına Türklerin Tarihi*, s. 170.-171.

¹⁵⁵ Nizâmü'l-Mülk, *Siyâset-nâme*, (haz.) Mehmet Altay Köymen, Ankara, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 1982, s. 132.

¹⁵⁶ Tufan Gündüz, “Safeviler”, *DİA*, XXXV, (2008), s. 451-455.

çekilmiş ve muktedir Sünni Türk Osmanlı kimliği Ortadoğu bölgesine kendi rengini vermeye başlamıştır. Fakat bu tablo Fars ve Türk kültürlerinin mezc olma halini değiştirmemiştir. Örneğin Farsça, Osmanlı'nın kültür dili olarak yerini korumuş ve padişah şiiirlerinden Osmanlı sultanlarının eşlerinin adlarına kadar geniş bir sahada nüfuz oluşturmuştur aynı şekilde Türkçe de, Safevi Sarayı'nın dili olarak önemini koruyarak "Beg, Beylerbeyi, Tümen, Korucu, Korucubaşı, Yüzbaşı, Minbaşı..." gibi nice siyasi ve askeri terimi Farsça'ya hediye etmiştir.¹⁵⁷ Öte yandan bu süreçte Türk ve Fars unsurları başta olmak üzere tüm parçalarıyla büyük ölçüde Şiiileşen İran, sınır komşusu olan Sünni Osmanlı'ya hep bir teyakkuz ve kuşku halinde bakmıştır. Nitekim büyük ölçüde bugünkü sınırları oluşturan Kasr-ı Şirin Barış Antlaşması'ndan, yaklaşık yirmi yıl sonra dahi küçük bir sınır problemini sulhle çözme maksadıyla İran'a elçi olarak gönderilen meşhur seyyah ve diplomat Evliya Çelebi dönemin Tebriz hanı tarafından ilk önce büyük ihtiram ve iltifatla karşılanmış fakat sınırdan birkaç yanlış haber gelmesi sonrasında ise Evliya Çelebi, Tebriz hanından Osmanlı üzerine şu sözleri işitmiştir:

*"Evliyam, bu ne mene sulh tecdididir (yenilenmesidir) ki sen elçilik ile gelesen, eşidirsən ve elçi talep edersen. Biz dahi elçi çıkaralım. Sizin hanlar hanınız heze asker cem edip zahir İran-zemin üzre asker çekedir... Kayser-zeminin niçe yüz bin çeşit hileleri vardır. Osmanlı ülkesi yağmacı Tatar-ı saba-reftar-ı adüv-şıkara benzer. Bir gün görürsün ki Bitlis hanı üzre Hakkari ve Pinyanişi üzre derken bizim Rumiye, Salmas, Hoy, Merend, Kumla ve Tebriz sahralarını yağmalayıp Tatar gibi baskınlar eder."*¹⁵⁸

Yine aynı şekilde Osmanlı-İran kültürel ilişkileri de hem bu dönemde hem de devam eden süreçte rekabetçi ve etkileşimli bir tarzda yol almayı sürdürmüştür. Öyle ki bu yarış edebiyat sahasına dahi sirayet etmiş ve Osmanlı Lale Devri'nin (1718-1730) büyük şairlerinden Nedim dahi şiiirlerinde İrani kalıplarla, Osmanlı ve İran'ı karşılaştırarak kudret ve estetik açısından Osmanlı üstünlüğünü vurgulayan beyitler kaleme almıştır:

¹⁵⁷ Hamidreza Mohammednejad, *Osmanlı-İran İlişkileri (1482-1576)*, İstanbul, Doğu Kitabevi, 2017, s. 539-545.

¹⁵⁸ Evliya Çelebi, *Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnamesi: Bağdad, Basra, Bitlis, Diyarbakır, İsfahan, Malatya, Mardin, Musul, Tebriz, Van*, (haz.) Seyit Ali Kahraman ve Yücel Dağlı, Ankara, Yapı Kredi Yayınları, 2012, s. 439.- 440.

“Bu şehri Sitanbül ki bî-misl-ü behâdır

Bir sengine yekpâre Acem mülkü fedadır”¹⁵⁹

Bu tür cihetlerdeki her daim devam eden rekabetçi ve güven taşımayan anlayışın, Türkiye’de cumhuriyetin kurulmasına kadar sürdüğü söylenebilir. Cumhuriyet döneminin başlarında da Türk-İran sınırında yaşanmaya devam eden anlaşmazlıklar ve olaylar, arzu edilen yakınlaşmanın gerçekleşmesini engellemiştir.¹⁶⁰ Fakat Osmanlı Devleti’nin çökmesi ve bilahare Osmanlı Hanedanı’nın İran’daki muadili olan Kaçar Hanedanı’nın da devrilmesi sonucunda her iki ülke ilişkileri açısından yeni sayfalar açılabilme ihtimali oluşmuştur. Böylesi bir konjonktürde yeni yöneticilerin geçmişe ait izleri silerek etkileşimli bir şekilde Batı yönünde adımlar atmaları, Türk-İran ilişkilerini yeni bir formata evirmiştir.¹⁶¹ Bu dönemde İran’da Rıza Şah Pehlevi ile başlayan toplumsal ve kültürel değişim sürecinde, Türkiye’de Mustafa Kemal Atatürk’ün yaptıkları doğrudan örnek alınmış ve bu tecrübelerden faydalanmak istenmiştir.¹⁶² Bu tür bir yakınlaşmaya binaen de 1934 yılında İran Şahı Rıza Şah Pehlevi Ankara’ya gelerek Mustafa Kemal Atatürk’ü ziyaret etmiştir. İran Şahı gezi programınca Atatürk ile iletişimini tek bildiği yabancı dil olan Türkçe ile sağlamıştır.¹⁶³ İran Şahı Pehlevi kendi şerefine tertiplenen akşam yemeğinde de Türkiye’ye geldiğinden beri kendisine gösterilen ilgiden duyduğu memnuniyeti belirterek konuşmasına başlamış ve ardından Türkiye Devleti’nin kurucu lideri Mustafa Kemal Atatürk’ten “Türkiye Cumhuriyeti’nin muhteşem reisi, değerli kardeşim ve büyük arkadaşım” hitaplarıyla bahsetmiş ve iki ülke arasındaki dostluğun hiçbir şekilde sarsılmayacak bir zemine oturduğunu ifade etmiştir.¹⁶⁴

1979’da gerçekleşen İslam-Humeyni Devrimi ise Türkiye-İran ilişkilerine her anlamda farklı bir boyut kazandırmıştır. Bölgede demokratik, laik, Batılı bir yapıyı temsil eden Türkiye ile devrimci, İslamcı, Batı karşıtı İran arasındaki ilişkiler çok keskin bir

¹⁵⁹ Nedim, *Nedim Divanı*, (haz.) Abdülbaki Gölpınarlı, Ankara, İnkılâp ve Aka Kitapevleri, 1972, s.85.

¹⁶⁰ Fahir Armaoğlu, *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi*, s. 410.

¹⁶¹ Barış Cin, *Türkiye - İran Siyasi İlişkileri (1923-1938)*, İstanbul, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, 2007, s. 53.

¹⁶² William L. Cleveland, *Modern Ortadoğu Tarihi*, Türkçe Terc. Mehmet Harmancı, İstanbul, Agora Kitaplığı, 2008, s. 209.

¹⁶³ Barış Cin, *Türkiye - İran Siyasi İlişkileri (1923-1938)*, s. 140.

¹⁶⁴ Ender Yıldırım, *Türkiye ve İran İlişkileri (1918-1960)*, Giza Yayınları, İstanbul, 2011, s. 86.-87.

şekilde gerilmiştir.¹⁶⁵ Devrimi gerçekleştiren kadronun İran'daki yapılan İslami devrimi sadece ilk ayak olarak görmeleri zaman içerisinde devrimi başta Müslüman ülkeler olmak üzere tüm dünyaya yayma hedefleri, o dönemlerde irtica ve laiklik üzerine derin buhranlar yaşayan Türkiye'yi büyük ölçüde endişelendirmiştir.¹⁶⁶ Bununla birlikte gerek 1980'li yıllarda gerekse 1990'lı yıllarda sadece fikir ve ideoloji anlamında değil iki ülke arasında güvenlik anlamında da büyük sıkıntılar meydana gelmiştir. İran'ın Türkiye'de Hizbullah gibi rejim aleyhtarı örgütler ile PKK gibi etnik ayrılıkçı silahlı örgütleri desteklediği, Türkiye'nin de Batı ekseninde hareket ederek İran'daki yeni rejimi yıkmaya çalışan Halkın Mücahitleri gibi örgütlere kucak açtığı gibi karşılıklı iddialar, Türkiye-İran arasındaki soğuk ilişkilerin derinleşmesine yol açmıştır. Bu tür sebepler yüzünden iki ülke arasında ara ara köprüler atılmış ve ajan-militan trafiğinin kesilmesi için İran'a vize uygulanması gibi öneriler Türk basını tarafından işlenmiştir.¹⁶⁷ Ayrıca ABD'nin desteğini alarak Türkiye'nin Kafkasya ve Orta Asya'da kültürel ve sair konularda etkili faaliyetlere girişmesi, Sovyetlerden sonra oluşan bölgesel boşluğu kendi nüfuzuyla kapatmayı amaçlayan İran'ı bir hayli kaygılandırmıştır. Bu minvalde İran bölgedeki "ABD-Türkiye-Azerbaycan eksenini dengelemek için Rusya ve Ermenistan ile yakın ilişkilere girişmiştir. Öyle ki, kendine çok büyük zararlar oluşturabilecek potansiyel Pantürkizm tehdidinden dolayı, Rusya'dan sonra Ermenistan'la her alanda yoğun işbirlikleri yapan ikinci devlet haline gelmiş ve böylece Ermenistan'ın dünyaya açılan kapısı olmuştur.¹⁶⁸ 1997 İran seçimlerini 1982-1992 yılları arasında Kültür ve İrşad Bakanlığı yapmış olan reformcu kanattaki Seyit Muhammed Hatemi kazanmıştır. "İçeride reform, dışarıda barış" vaadiyle seçimi kazanan Hatemi, "Medeniyetler Arası Diyalog" çağrısıyla bütün dünyanın dikkatini celp etmiştir. İran'ın uluslararası imajını, serseri devletten medeniyetler arası diyalog sponsoru bir devlete dönüştürmeye çalışan Hatemi, İran dış politikasına üç temel ilke getirmiştir. Bunlar; medeniyetler arası diyalog, komşularla yumuşama ve uluslararası örgütlerle işbirliği şeklindedir. Ayrıca yine bu dönemle beraber İslami ideolojiyle İran ve

¹⁶⁵ Hüseyin Bağcı-Bayram Sinkaya, *Türkiye-İran İlişkileri: Güvenlik Perspektifinden Bir Değerlendirme*, 4. Türkiye-İran İlişkileri Sempozyumu, İstanbul, Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2008, s. 2.

¹⁶⁶ Bayram Sinkaya, "Devrimden Günümüze İran Dış Politikasının Dönüşümü", *Mülkiyeliler Birliği Dergisi*, (2005), s. 30.

¹⁶⁷ Robert Olson, *Türkiye-İran İlişkileri 1979-2004: Devrim, İdeoloji, Savaş, Darbeler ve Jeopolitik*, Türkçe Terc. Kezban Acar, Babil Yayıncılık, Ankara, 2005, s. 11.-73.

¹⁶⁸ Hüseyin Bağcı-Bayram Sinkaya, *Türkiye-İran İlişkileri: Güvenlik Perspektifinden Bir Değerlendirme*, s. 5

İrânlılık gibi kavramlar mecz edilmeye çalışılmış salt İslamcı retorikten uzaklaşarak İrân tarihi ve kültürünün etkili rol oynayacağı yeni bir politika geliştirilmiştir.¹⁶⁹

Bu çerçevede Türkiye ile ilişkiler yavaş yavaş normalleşme yoluna girmiş, Türkiye'deki Ak Parti hükümetleri döneminde ise kültürel, ekonomik, turizm, güvenlik gibi birçok alanda da büyük gelişmeler kaydedilmiştir. Örneğin; 2008 yılında dönemin İrân Cumhurbaşkanı Mahmud Ahmedinejad'ın İstanbul ziyareti sonrası 2009 yılı "Türkiye-İrân Kültür Yılı" olarak ilan edilmiş¹⁷⁰ ve bu çerçevede 1 Aralık 2009 tarihinde İstanbul Topkapı Sarayı'nda, "On Bin Yıllık İrân Medeniyeti, İki Bin Yıllık Ortak Miras" adlı sergi dönemin İrân Cumhurbaşkanı Yardımcı ve İrân Kültürel Turizm ve El Sanatları Kurumu Başkanı Hamid Bekayi , dönemin Türkiye Kültür ve Turizm Bakanı Ertuğrul Günay ve dönemin Topkapı Sarayı Müzesi Başkanı İlber Ortaylı gibi isimlerin katılımıyla açılmıştır. İrânlı başkan Bekayi, sergi açılışı esnasında yaptığı konuşmada Türk-İrân kültürel ilişkileri üzerine şu sözleri sarf etmiştir:

*"Uygarlık, Orta Doğu'dan doğmuştur. Bu bölgede yaşayan insanlar kendileriyle övünç duymalıdır. Çünkü öyle bir bölgede yaşamaktalar ki bu bölgedeki uygarlıklar gerçekten her zaman insanlığın yaşamını etkileşim altına almıştır. Bizim tarihimiz, dost ve kardeş ülke Türkiye tarihi ile her zaman aynı paralel çizgide olmuştur... Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'u fethi, İrân halkı için çok iyi bir haberdir. Kültürel ilişkileri yaklaştırmakla tüm alanlardaki işbirliğimizi hazırlamamız gerekiyor. Şu andaki dönem, kültürel işbirliği dönemidir. Turistik faaliyetler de bizim gözümüzde kültürel faaliyetler alanındadır... İrân halkı, diğer dünya halkları gibi tarihi eserlerine özel bir hassasiyet göstermekte. Bu doğrultuda eserlerimiz yurt dışında sergilendiğinde kamuoyundan bazı sorular geliyor; 'Niye tarihi eserlerimiz yurt dışına çıkıyor?' diye ama ben bu hususu açıklamak isterim; Türkiye'de bu tarihi eserlerin sergilenmesi söz konusu olduğunda hiç kimse muhalefet göstermedi. Çünkü, İrân ve Türkiye aynı çizgideler."*¹⁷¹

¹⁶⁹ Bayram Sinkaya, "Devrimden Günümüze İrân Dış Politikasının Dönüşümü", s. 32.-33.

¹⁷⁰ Bayram Sinkaya, *Türkiye'nin Devrim Sonrası İrân İle İlişkileri*, İdris Demir (Ed.), *Türkiye'nin Dış Politikası Yeni Eğilimleri, Yönelimleri, Yeni Yaklaşımları*, Bursa, Dora Yayıncılık, 2014, s. 150.

¹⁷¹ Cumhuriyet, "On Bin Yıllık İrân Medeniyeti, İki Bin Yıllık Ortak Miras", http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/diger/102756/ On_Bin_Yillik_iran_Medeniyeti_iki_Bin_Yillik_Ortak_Miras_.html, Erişim Tarihi: 23.04.2019

Diğer taraftan 2002-2012 yılları Türkiye-İran arasındaki ticaret hacmi de genel anlamda büyük bir artış göstererek 2012’de 21.9 milyar dolarla en yüksek seviye çıkmıştır.¹⁷² 2011 yılında başlayan Suriye iç savaşı neticesinde Türkiye ve İran ilişkileri zaman zaman gerilmişse de çeşitli ikili temaslarla tansiyonun yükselmesinin önüne geçilmiştir.¹⁷³ Hatta dönemin Türkiye Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan’ın 2014’teki bir Tahran seyahati sırasında gösterilen ev sahipliğine teşekkür ederek “kendimizi ikinci evimizde hissediyoruz” tarzı ifadelerle Türkiye-İran dostluğuna vurgu yapması genel olarak olumlu bir havanın oluşmasına katkıda bulunmuştur.¹⁷⁴ Nitekim uzun yıllardır Nevruz Bayramı tatili¹⁷⁵ dönemlerinde İranlıların gezi rotalarının başında yer alan Türkiye, 2017 yılında toplam 2.5 milyonu aşkın İranlı turiste ev sahipliği yaparak çift taraflı büyük bir kültürel etkileşime imza atmıştır.¹⁷⁶ Halihazırda Türkiye’yi İran’daki Tahran Büyükelçiliği’nin yanı sıra Tebriz, Urumiye ve Meşhed Başkonsoloslukları, İran’ı ise Türkiye’deki Ankara Büyükelçiliği’nin yanı sıra İstanbul, Erzurum ve Trabzon Başkonsoloslukları siyasi olarak temsil etmektedir.¹⁷⁷

Bunlarla birlikte bin yıla yakın süredir İran’da mukim olan ve “İranlılık” kimliği çerçevesinde İran’a kültürel olarak entegrasyonlarını gerçekleştirmiş bulunan milyonlarca Türk kökenli İranlı ise ayrı bir kültürel durum teşkil etmektedir. Zira İran’ın tüm alanlarında (özellikle ekonomi ve dini) güçlü bir nüfuzu bulunan İran Türkleri, İran nüfusunun da önemli bir kısmını meydana getirmektedirler. Bu konuda çeşitli araştırmacılar tarafından çok farklı sayı ve oranlar telaffuz edilebilmekte ve İran’daki Türk nüfus, bazen çok düşük ve bazen de çok yüksek istatistiklerle araştırma metinlerinde yer almaktadır.¹⁷⁸ İran devletinin etnik köken üzerine resmi bir yayınının olmamasından ötürü İran’ın net olarak kaçta kaçının Türk kökenli olduğunu söyleyebilmek çok zordur. Ayrıca, İran tarihinin ve sosyolojisinin girift yapısı bu zorluğu

¹⁷² T.C. Tahran Büyükelçiliği, Ekonomik-Ticari İlişkiler, <http://tahran.be.mfa.gov.tr/Mission/ShowInfoNote/331968>, Erişim Tarihi: 23.04.2019

¹⁷³ Bayram Sinkaya, *Türkiye’nin Devrim Sonrası İran İle İlişkileri*, s. 153.-156.

¹⁷⁴ AA, Kendimizi ikinci evimizde hissediyoruz, <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/kendimizi-ikinci-evimizde-hissediyoruz/187034>, Erişim Tarihi: 23.04.2019

¹⁷⁵ 13 günlük Nevruz Bayramı tatili dönemi İran takvimine göre 1 Ferverdin (21 Mart) itibarıyla başlamaktadır. Ayrıca 2012’den bu yana Mart aylarında Türkiye’yi genel olarak en fazla İranlı turistler ziyaret etmiştir.

¹⁷⁶ Kültür ve Turizm Bakanlığı, Sınır Giriş-Çıkış İstatistikleri, <http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR-9854/sinir-giris-cikis-istatistikleri.html>, Erişim Tarihi: 23.04.2019

¹⁷⁷ T.C. Dışişleri Bakanlığı, Türkiye – İran Siyasi İlişkileri, http://www.mfa.gov.tr/turkiye-iran_siyasi-iliskileri.tr.mfa, Erişim Tarihi: 23.04.2019

¹⁷⁸ Bilgehan Atsız Gökdağ - Talip Doğan, *İran’da Türkler ve Türkçe*, İstanbul, Akçağ Yayınları, 2016, s. 11.

perçinlemektedir. Ülke başkentlerinin bazı demografik oranları ülke geneli adına doğru yansıttığı varsayımından hareketle ise nüfusun yaklaşık yarısının Türkçe (Torki) konuşabildiği Tahran şehri, İran'ın genel Türk nüfusu adına önemli ipuçları verebilecek durumdadır. 2014 yılında Türkiye ziyareti esnasında dönemin İran Dışişleri Bakanı Ali Ekber Salihi de İran'da Türkçe konuşan yekun için şu sözleri sarf etmiştir: “*İranlıların %40'ı Türkçe konuşuyor. Dolayısıyla bu İran ve Türkiye arasında büyük bir bağ oluşturuyor.*”¹⁷⁹ Bu bilgiler ışığında, İran'da çok büyük bir Türk varlığının olduğuna işaret etmekte bir beis bulunmamaktadır. Böyle olmakla beraber İran Türkleri bozuk Farsça aksanlarından dolayı zaman zaman İran'da alay konusu haline gelmiş ve kendileri için köylü ve kültürsüz imajı oluşturan “Eşek Türk (Tork-e Ğer)”¹⁸⁰ gibi yakıştırmalara sık sık maruz kalmışlardır.¹⁸¹ Fakat 1990'lı yıllardan itibaren ev uydu cihazlarıyla tanışan İranlı Türkler, televizyon aracılığıyla Türkiye televizyon kanallarını izlemeye başlamış ve orada “Türk'ün eğitilmiş, başarılı ve zengin olduğu” pozitif bir imajla tasvir edilebildiğini ilk defa görmüşlerdir. Bu durum kendilerinin İran'daki kültürel olarak varlıklarının ve Türkiye ile kültürel ilişkileri üzerine algılarının önemli bir safhaya geçmesine imkan tanımıştır. Nitekim 1994 yılında Türk yayınlarının etkisiyle Doğu Azerbaycan'ın başkenti olan Urmiye'de, üniversitede İran mediasındaki “Türk imajını” protesto eden bir gösteri meydana gelmiştir.¹⁸² Bu çerçevede İran'ın büyük unsurlarından olan İran Türklerinin diğer İranlı unsurlara göre kültürel olarak Türkiye'yi çok daha yakın bir şekilde takip ettiğini söylemekte herhangi bir mani yoktur. Fakat yine de unutulmamalıdır ki bin yıllık süre dahilinde İran'a kültür ve yaşayış olarak adapte olmuş İran Türklerinin, hayatını şekillendiren birçok İrani dinamik göz ardı edilemeyecek derecede büyük bir ehemmiyet oluşturmaktadır. Örneğin, dil sahasında İran Türkleri ile tam olarak anlaşılabilir konuşabilmek için belli bir oranda Farsçaya vakıf olma şartı gerekmektedir. 1920-1925 yılları arasında İran'da bulunup İran'ı tanıtan bir eser kaleme alan Doktor Fahreddîn Şevket'in İran Türkleri üzerine şu tespitleri bu manada paylaşmaya değerdir:

¹⁷⁹ Youtube, Iranian Foreign Minister: %40 of the Iranians speak Turkish, <https://www.youtube.com/watch?v=Vc9WJ9U2uHo&feature=youtu.be>, Erişim Tarihi: 19.05.2019

¹⁸⁰ Bu tarz menfi lakaplar sadece İranlı Türkler için değil; başta İranlı Lorlar ve Araplar olmak üzere diğer İranlı unsurlar için de kullanılmaktadır.

¹⁸¹ Brenda Shaffer, *Sınırlar ve Kardeşler İran ve Azerbaycan Kimliği*, Türkçe Ter. Ali Gara - Vüsal Kerimov, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2008, s. 211-213.

¹⁸² Brenda Shaffer, *Sınırlar ve Kardeşler İran ve Azerbaycan Kimliği*, s. 205-206.

“Fârsları taklîd etmek yüzünden milî şîve-i beyânın nasıl değiştiğini ve ba’zı Türk kelimelerinin nasıl unutulduğunu birkaç misâlle burada gösterelim... Türk şîvesince “acıktım, susadım, doydum” diyeceklerine Fârsların “gorosne şodem, teşne şodem, sîr şodem” cümlelerini taklîden “aç oldum, susuz oldum, tok oldum,” demek artık adet olmuştur. Hele, Türkçede istifhâm edâtı “mı” lâhikası tamâmen unutulup gitmiştir. Çünkü Fârs dilinde mukâbili yoktur. İrân Türkleri bir şey suâl edince, tıbbı Fârslar gibi kelimenin son hecâsını birkaç misli uzatarak ve yüzünün çizgileriyle sesinin perdesine bir ma’nâ-yı istifhâm vererek meselâ “geldin mi?” diyeceklerine “geldiün?” derler.”¹⁸³

Son dönemlerde ortaya çıkan kültürel diplomasi yöntemiyle ise Türkiye-İran ilişkileri önemli bir yola girmiştir. Binlerce yıllık belirtilen ilişkiler ve halihazırdaki sınırdaşlık çerçevesinde kültürel diplomasi yöntemi gerek Türkiye gerekse İran tarafından etkili bir biçimde iki devlet arasında kullanılmaktadır. Kültürel diplomasi çalışmalarına 79’daki devrimin getirmiş olduğu heyecanlı ruhla Türkiye’ye göre çok daha erken başlayan İran, 1985 yılında Ankara’da Farsça Öğretim Merkezi’ni (FÖMER) kurmuştur.¹⁸⁴ 1995 yılında İran’ın British Council’ı olacak kurumu Kültür ve İslami İlişkiler Teşkilatı (Sazman-i Ferheng ve İrtibatat-i İslami / İCRO) adıyla Tahran’da tesis eden İran, bu kurum aracılığıyla tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de kültürel anlamda birçok kültürel organizasyonunu gerçekleştirmiştir. Yurtdışındaki kültürel faaliyetlerden sorumlu olan kültür müşavirleri yine bu kurum tarafından atanmaktadır.¹⁸⁵ Bu kurum İran’ın Türkiye’deki büyükelçiliği ve konsolosluklarına bağlı Farsça öğretim merkezleri ve sair kültürel merkezlerin denetçisi ve idarecisi konumunda olup ayrıca kurumsal olarak Türkiye’deki Fars Dili ve Edebiyatı Bölümlerini desteklemekte ve buradaki öğrencileri Saadi Vakfi’yla işbirliği içerisinde İran çalışmalarına yönlendirmektedir. Bu bağlamda özellikle İstanbul Üniversitesi Fars Dili ve Edebiyatı Bölümü ile büyük bir yakınlık ihdas edilmiş ve buradaki potansiyel kullanılarak İran’ın kültürel olarak tanıtımı üzerine bir hayli çalışma ve etkinlik gerçekleştirilmiştir. Aynı şekilde İran kültür ve tarihi üzerine eserler neşreden “Demavend Yayınevi”¹⁸⁶ ve İran kültürel tanıtımı konusunda faaliyet

¹⁸³ Doktor Fahreddin Şevket, *İrân. İklîm, halk, iktisâdiyyât, ictimâ’iyyât, müessesât-ı medeniyye, âdât-ı millîye ve sâire gibi evsâf ve husûsiyyâtından bâhisdir.*, (haz.) Derya Örs, İstanbul, Türk Tarihi Kurumu Yayınları, Ankara, 2016, s. 131.

¹⁸⁴ FÖMER, <https://www.fomer.ir>, Erişim Tarihi: 23.04.2019

¹⁸⁵ Samil Öçal, “İran Dış Politikasında Yumuşak Güç Kullanımı: Kültür ve Dil”, s. 57.

¹⁸⁶ Demavend Yayınevi, <http://www.demavend.com.tr>, Erişim Tarihi: 23.04.2019

gösteren “İranoloji Derneği”¹⁸⁷ gibi tüzel kişiliklerle de bilfiil ilişkiler tesis edilerek İran’ın Türkiye’de akademik olarak tanıtılması hedeflenmiştir. Öte yandan Türkiye’de çok popüler bir isim olan İlber Ortaylı ile derin bir kurbıyyet ihdas edilmiş ve böylece Türkiye’de İran’ın en üst düzeyde güçlü bir sesle köklü ve albenili olarak lanse edilmesi amaçlanmıştır. Bu çalışmalara ek olarak İslami İran filmlerinin Türkçe dublaj veya altyazıyla izlenmesi için kurumla irtibatlı olarak “Yeni Kaynak”¹⁸⁸ adlı bir internet sitesi faaliyete geçirilmiş ve Farsça öğretimi bağlamında da her yıl yüzlerce Türkiyeli öğrenciyi kabul eden Saadi Vakfı ve Tahran Dehğoda Enstitüsü ile Türkiye üzerine ortak çalışılmıştır.

Türkiye’nin ise İran’a yönelik programlı kültürel diplomasi faaliyetlerinin ise daha önce de ifade edildiği üzere, 1993 yılında Tahran Büyükelçiliği kançılıryasında açılan Türkçe Öğretim Merkezi ile başladığını söylemek mümkündür. Bu merkez, Tahran Yunus Emre Enstitüsü kurulana dek aktif olarak çalışmış ve binlerce İranlıya Türkçe öğretmiştir. Akademik anlamda da Türkçe eğimi için diplomatik çabalar gösterilmiş, ilk önce 2002’de Tahran’da Allame-i Tabatabai Üniversitesi’nde ve ardından 2015 yılında Urumiye Üniversitesi’nde Türkoloji Bölümlerinin açılması sağlanmıştır.¹⁸⁹ 2012 yılında faaliyete geçirilen Tahran YEE ile Türkçe öğretimiyle paralel bir şekilde Türkiye ve Türk kültürünün tanıtımı amaçlı birçok kültür ve sanat programı da icra edilmiştir. Ayrıca YTB işbirliğiyle İranlı öğrencilere Türkiye Bursları kapsamında teşvikler sunulmuş ve böylelikle Türkiye’nin üniversite eğitimi kanalıyla da tanınıp bilinmesi arzu edilmiştir. İstanbul dahil dünyanın birçok noktasında merkezi bulunan 2006 kuruluşlu “Cem Tv (Gem Tv)”¹⁹⁰ ye Türkiye’deki sinema ve yan sektörleri alanında kolaylıklar sağlanmış ve böylece Farsça dublaj veya Türkçe altyazıyla Türk dizileri bu kanalla beraber milyonlarca İranlı seyirciye ulaşmıştır. Bu alandaki çalışmalar sayesinde de Türk televizyonlarının ve dizilerinin İran’da çok yüksek seviyelerde izlenmesi ve Türk sanatçıların İran’da popülerleşmesinin yolunu açmış ve devrimden sonra ilk defa Nurgül Yeşilçay ve İlyas

¹⁸⁷ İranoloji Derneği, <http://iranoloji.com>, Erişim Tarihi: 23.04.2019

¹⁸⁸ Yeni Kaynak, <http://www.yenikaynak.com>, Erişim Tarihi: 23.04.2019

¹⁸⁹ Mehtap Güneş Özden, Emrah Boylu ve Umur Başar, “İran’da Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğreten Yerel Öğretmenlerin Dil Öğretim Tecrübelerine İlişkin Bir Durum Tespiti Çalışması”, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, S. 59, (2017), s. 600.

¹⁹⁰ Gem Online, <https://www.gemonline.tv/en-US/Home/Index>, Erişim Tarihi: 24.04.2019

Yalçıntaş gibi Türk sanatçılar İran'a gelerek sanat projeleri içerisinde yer almışlardır.¹⁹¹ Genel olarak bu gibi faaliyetlerle de Türkiye, İranlıların nazarında özgür ve modern bir ülke olarak yer etmiştir.

2.2. TAHRAN YUNUS EMRE ENSTİTÜSÜ ÖĞRENCİLERİYLE GERÇEKLEŞTİRİLEN ANKET

Türkiye'nin İran'daki yegane kültürel diplomasi kurumu olan Tahran YEE'nin Türkiye-İran kültürel ilişkileri bağlamında yarattığı etkiyi incelemek üzere Tahran'daki enstitü merkezinde Türkçe eğitim programına kayıtlı 237 kursiyerin katılımıyla 16 Aralık - 20 Aralık 2018 tarihleri arasında bir araştırma anketi gerçekleştirilmiştir. (bk. EK 1 ve EK 2)

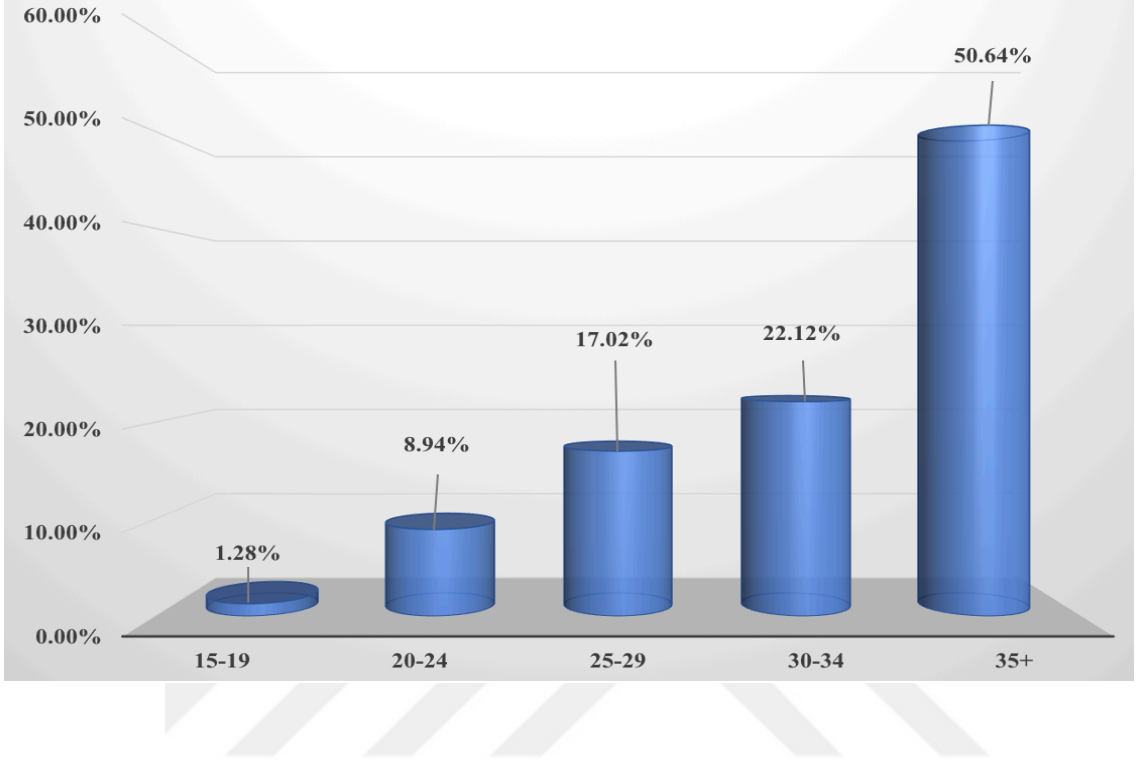
Araştırma anket soruları özgün bir biçimde hazırlanmış olup araştırma anket evreni, Tahran YEE'nin 2018 yılı son (üçüncü) eğitim dönemine kayıtlı 282 öğrencisinden oluşmuştur. Araştırma anketi, Tahran Yunus Emre Enstitüsü dersliklerinde 3. dönemin son haftasında Farsça uygulanmış ve kayıtlı 282 öğrenciden tesadüfi örneklem yoluyla 237'sine ulaşılmıştır. Bu şekilde hata payı, %99 güven seviyesine göre; %3'tür. Ankette birden fazla cevabı istenmeyen soruların, birden fazla şıkkının belirtilmesi durumunda o sorunun tüm yanıtları geçersiz sayılmış ve denek o soruya cevap belirtmemiş olarak kabul edilmiştir. (Ayrıntılı anket sonuçları için bk. EK 3)

Anket sonuç grafikleri aşağıda sunulmuştur.

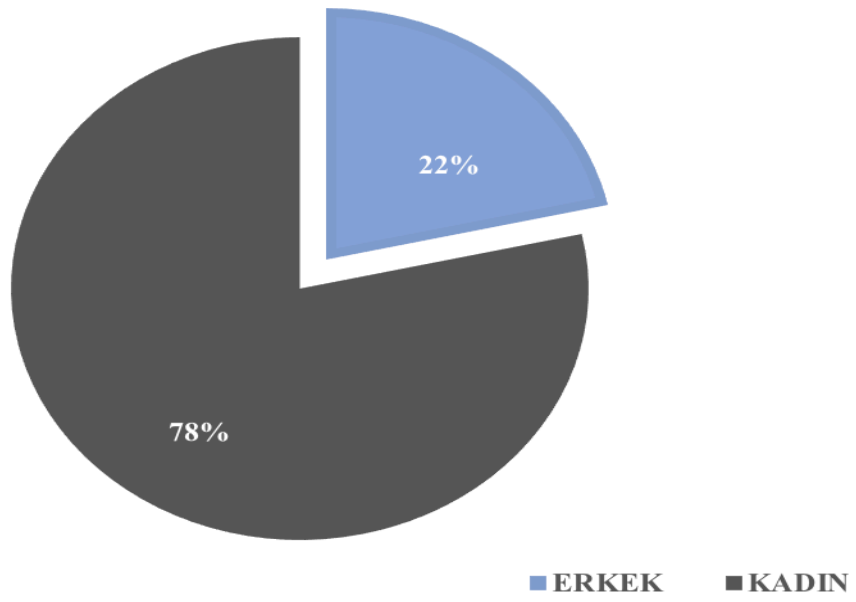
¹⁹¹ İran Online, Türkiyeli Oyuncu İsfahan'da / Yeşilçay Ferhad Aslani ile birlikte oynadı, <http://www.ion.ir/News/272008.html>, Erişim Tarihi: 24.04.2019

2.2.1. Anket Sonuç Grafikleri

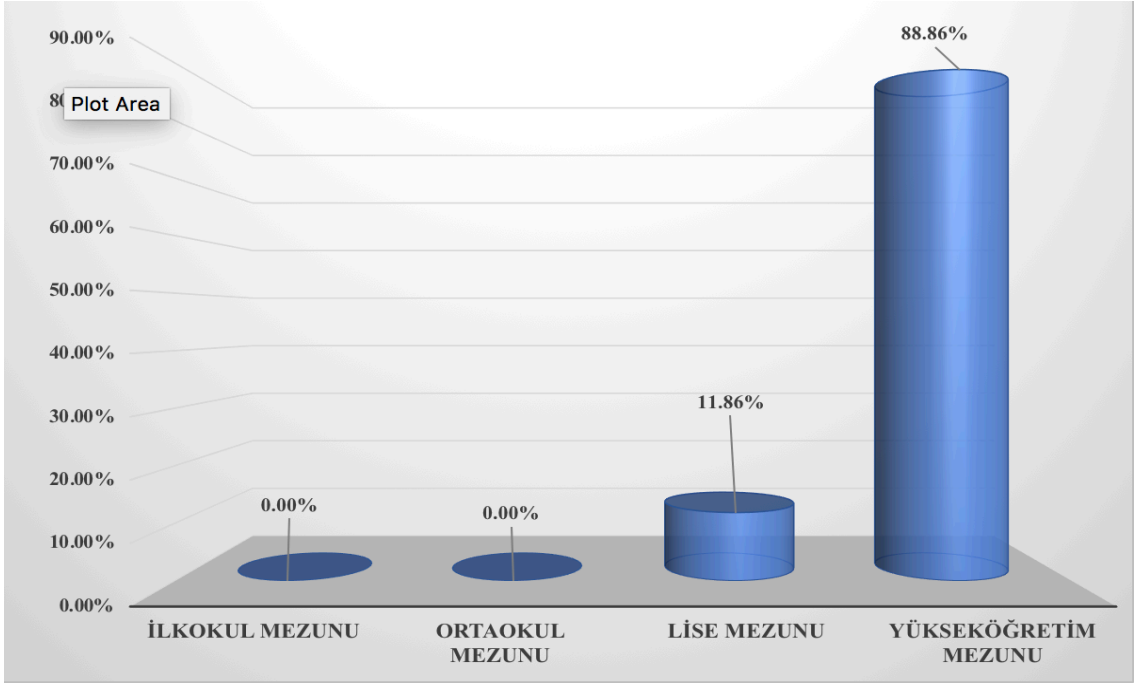
1. Yaşınız?

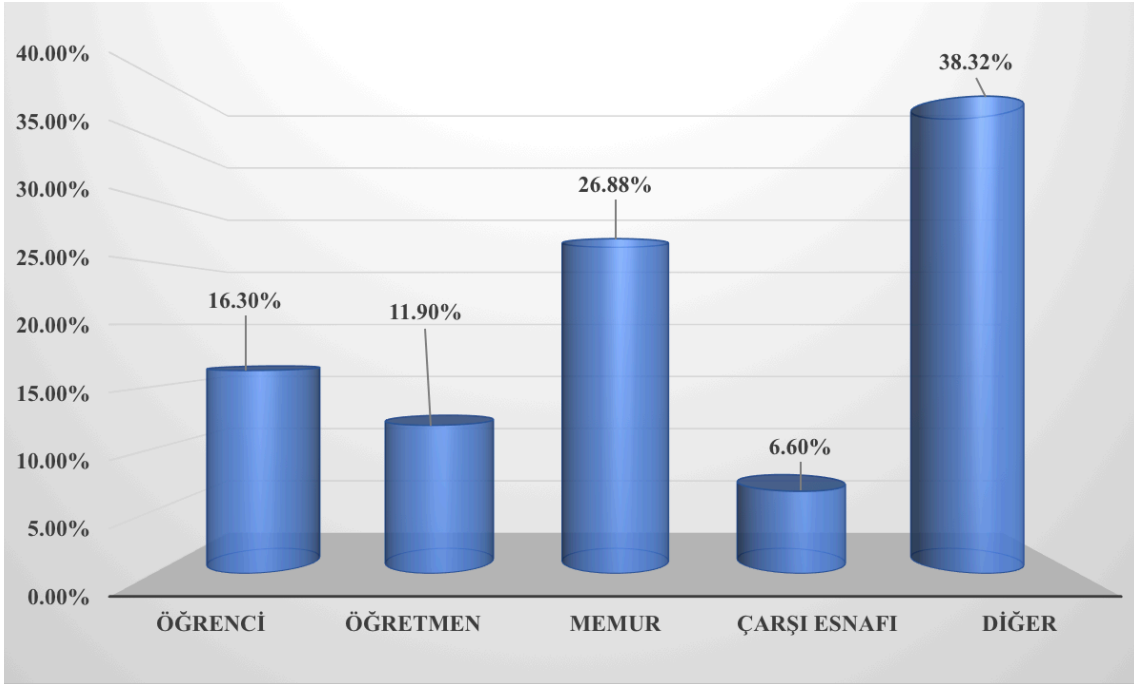
2. Cinsiyetiniz?

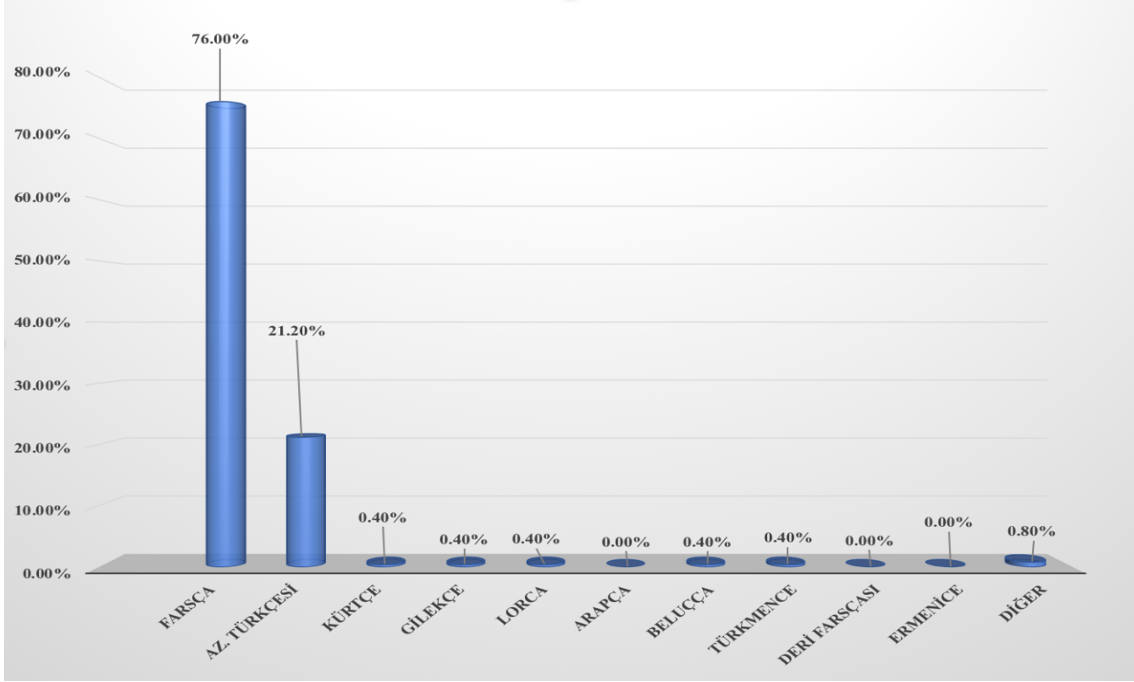
3. Eğitim Durumunuz?

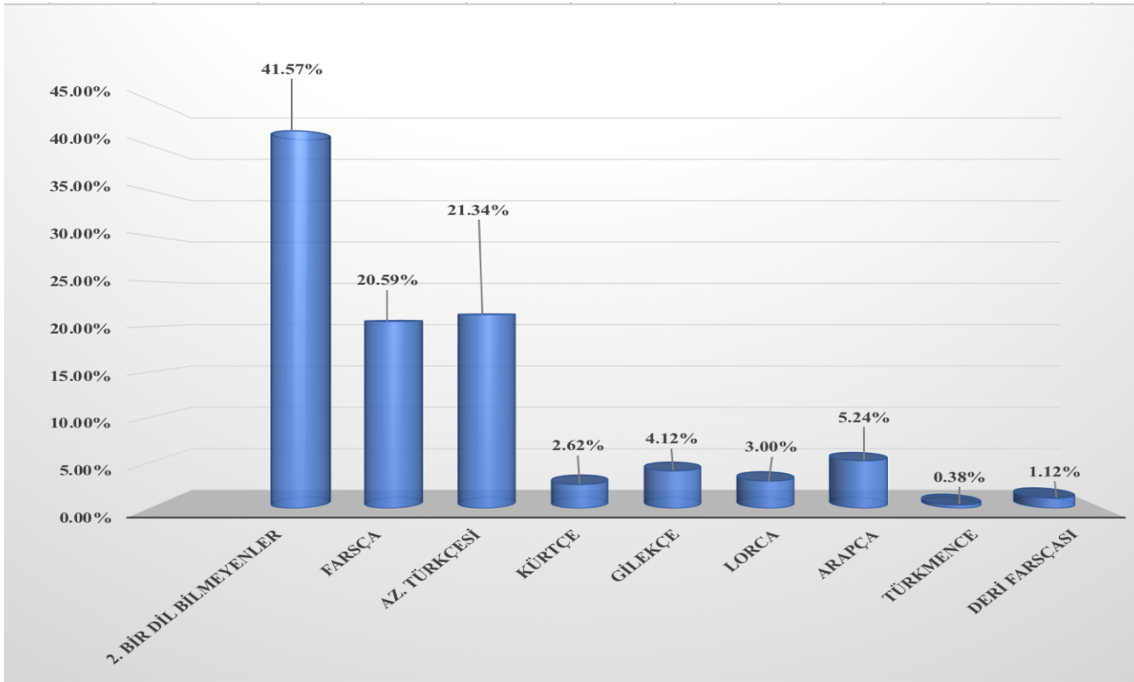
4. Mesleğiniz?

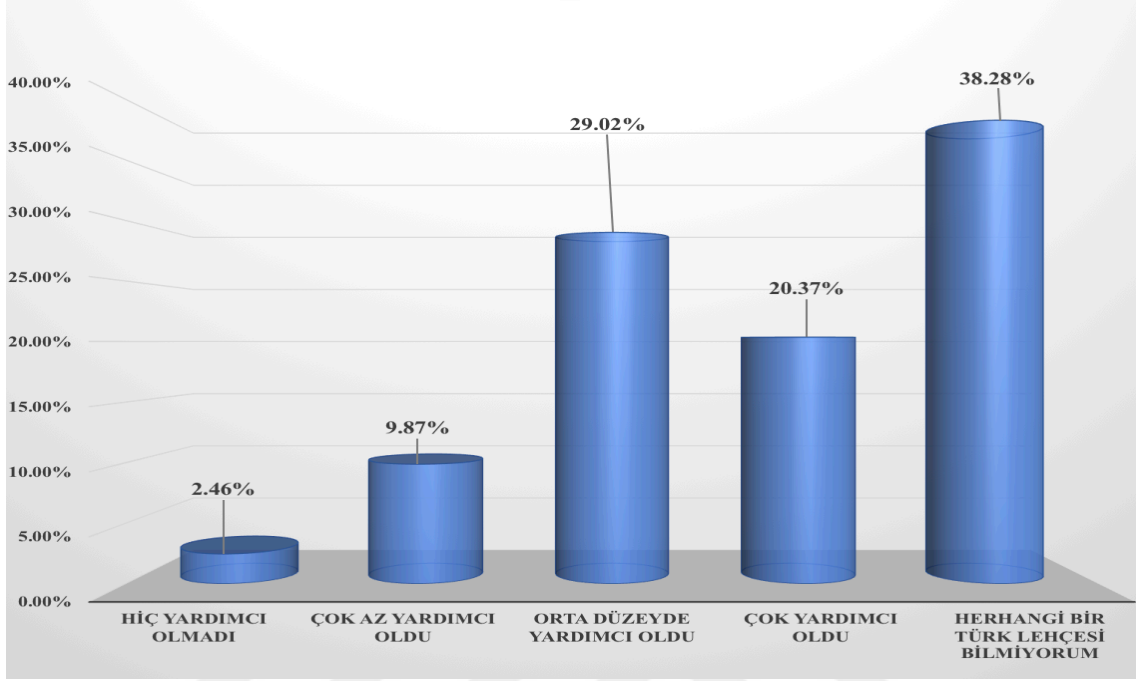
5. Anadiliniz?

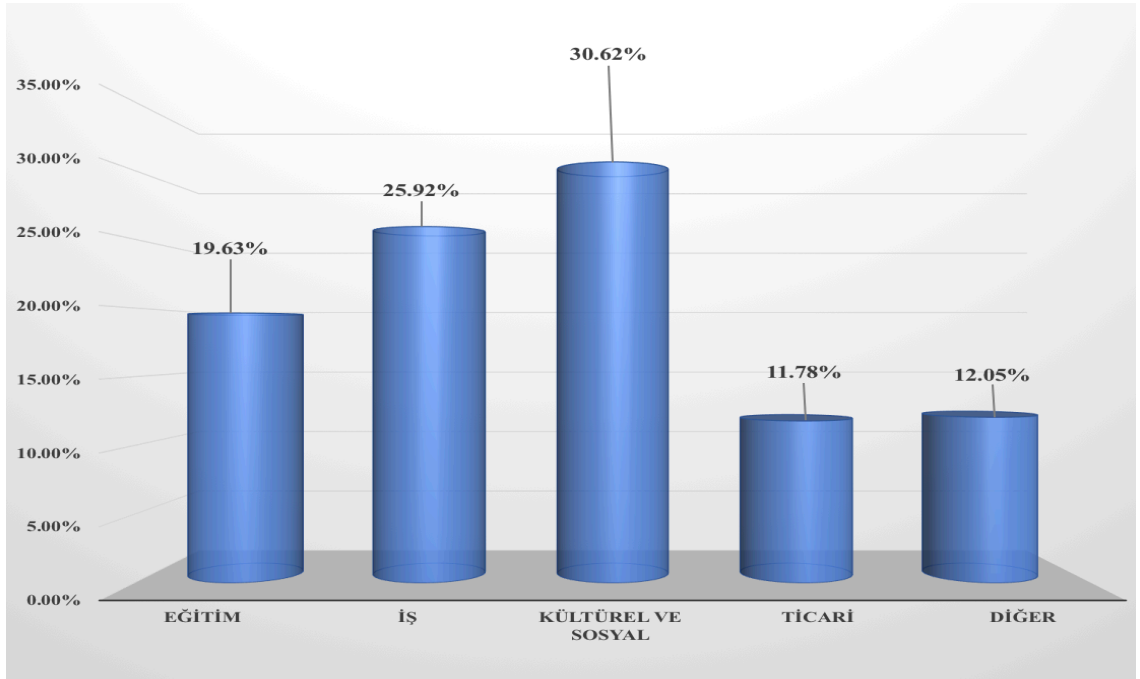
6. Anadiliniz dışında bildiğiniz-konuştuğunuz bir dil var mı?

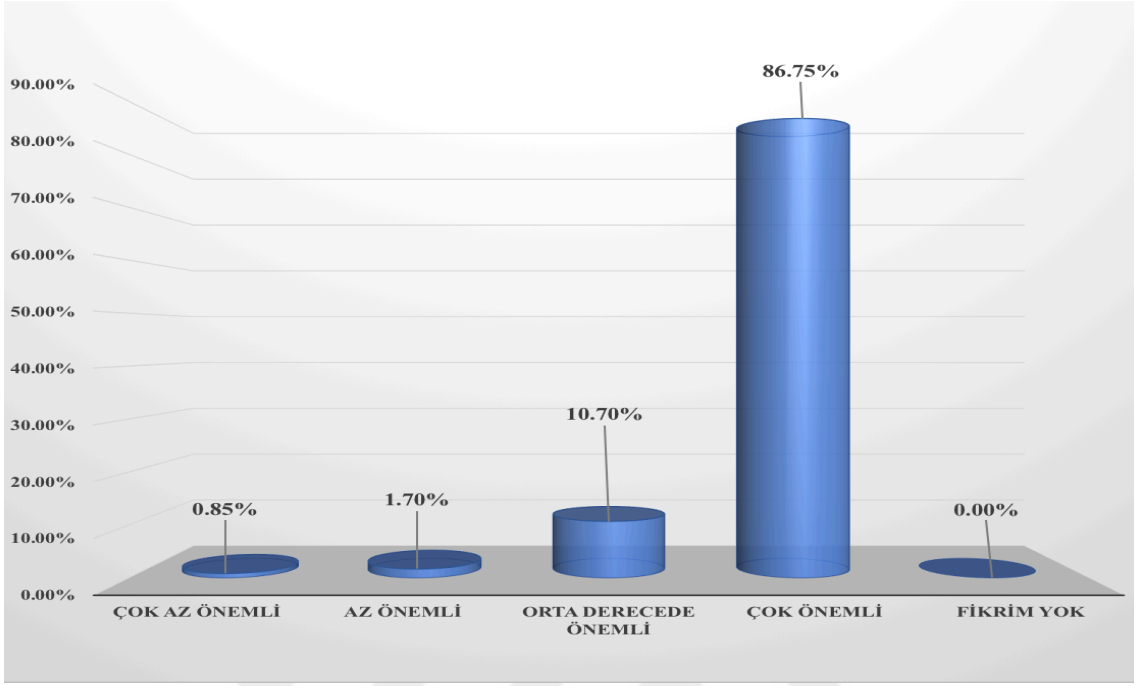
7. Herhangi bir Türk lehçesi biliyorsanız bu durum size İstanbul Türkçesi'ni öğrenirken yardımcı oldu mu?

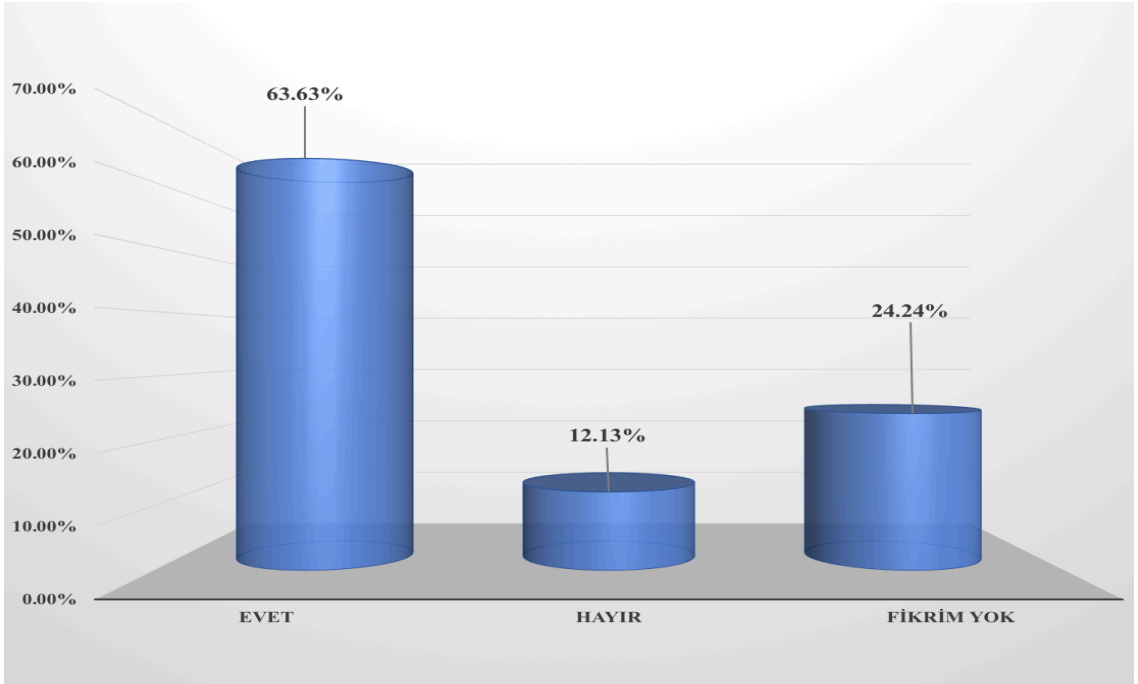
8. İstanbul Türkçesi'ni hangi amaçla öğrenmek istiyorsunuz?

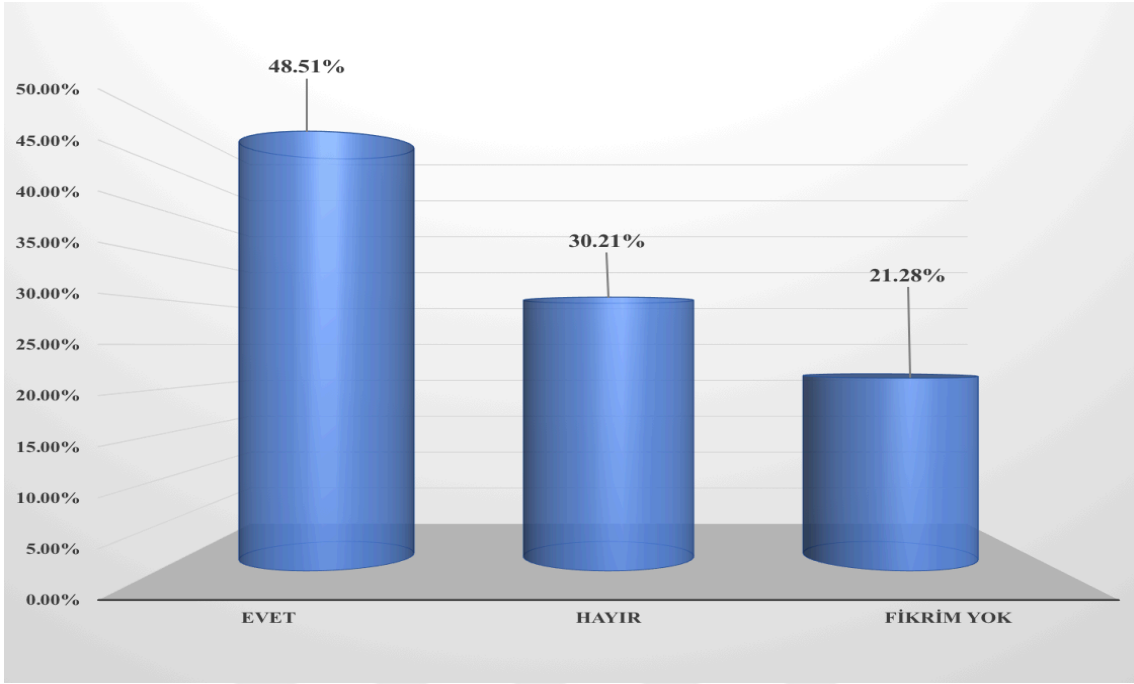
9. İstanbul Türkçesi'ni konuşabilmek, yazmak ve anlamak sizin için ne kadar önemli?

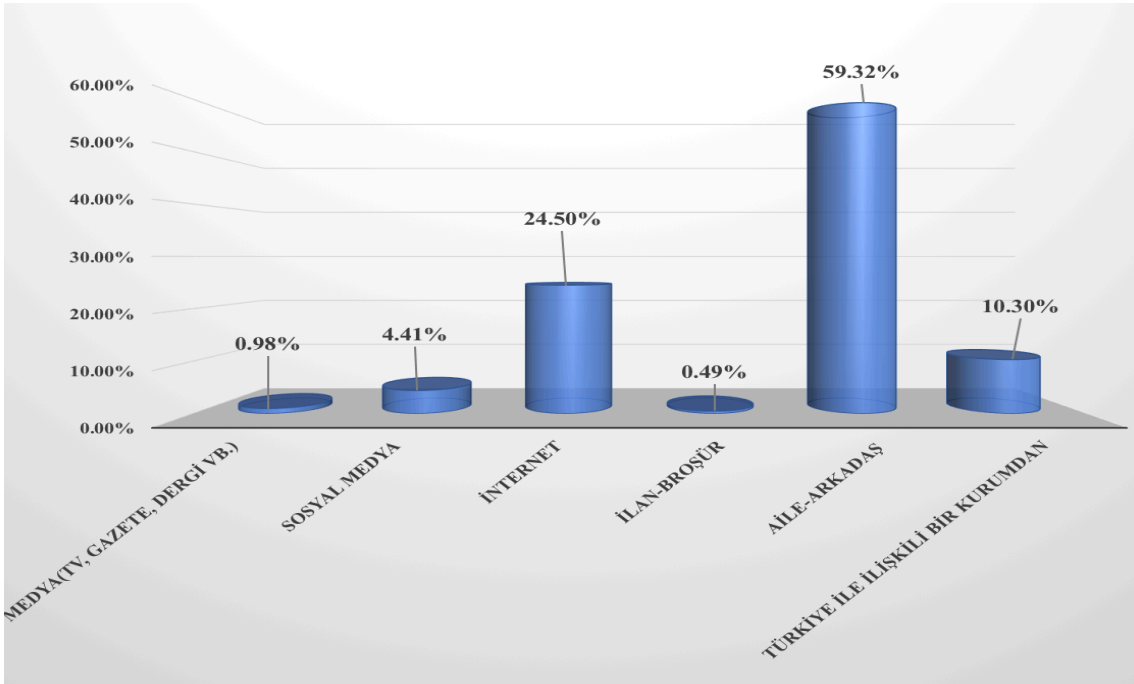
10. Sizce İstanbul Türkçesi bölgesel etkiye sahip bir dil mi?

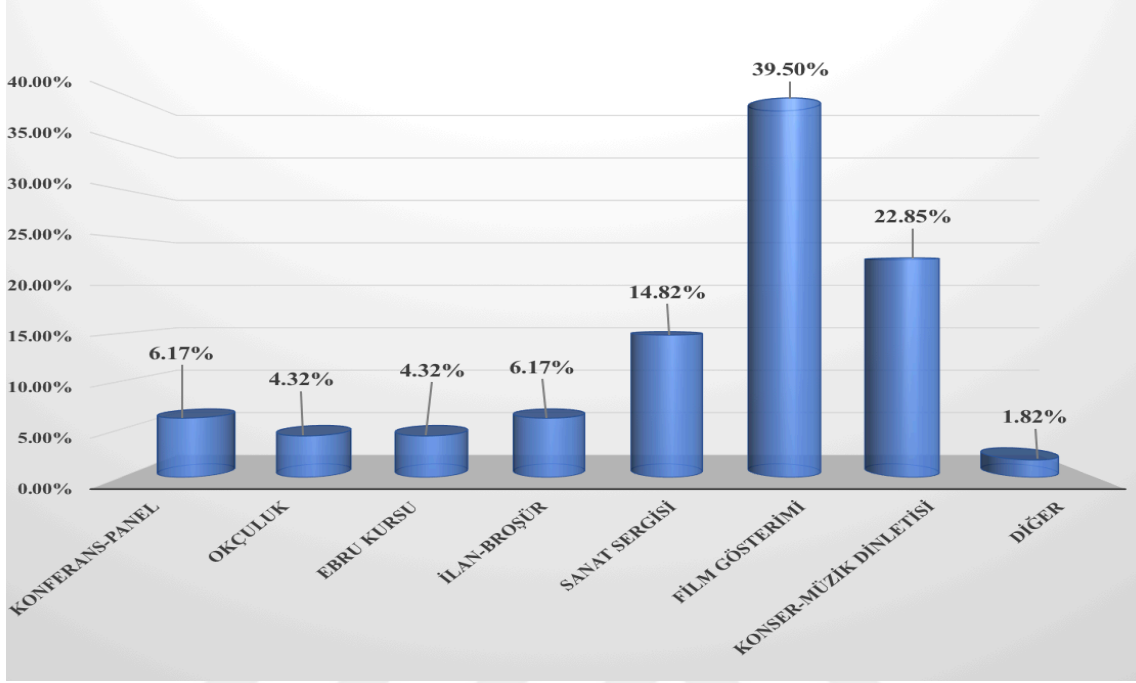
11. Sizce İstanbul Türkçesi küresel etkiye sahip bir dil mi?

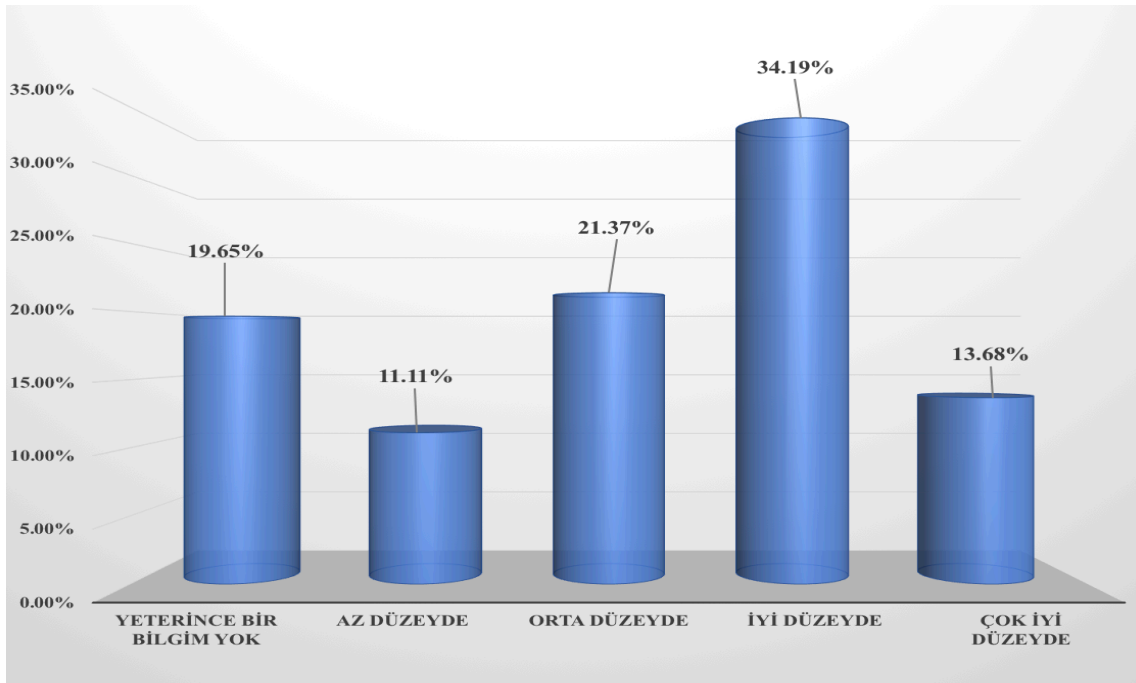
12. Tahran Yunus Emre Enstitüsü'nü nereden duydunuz?

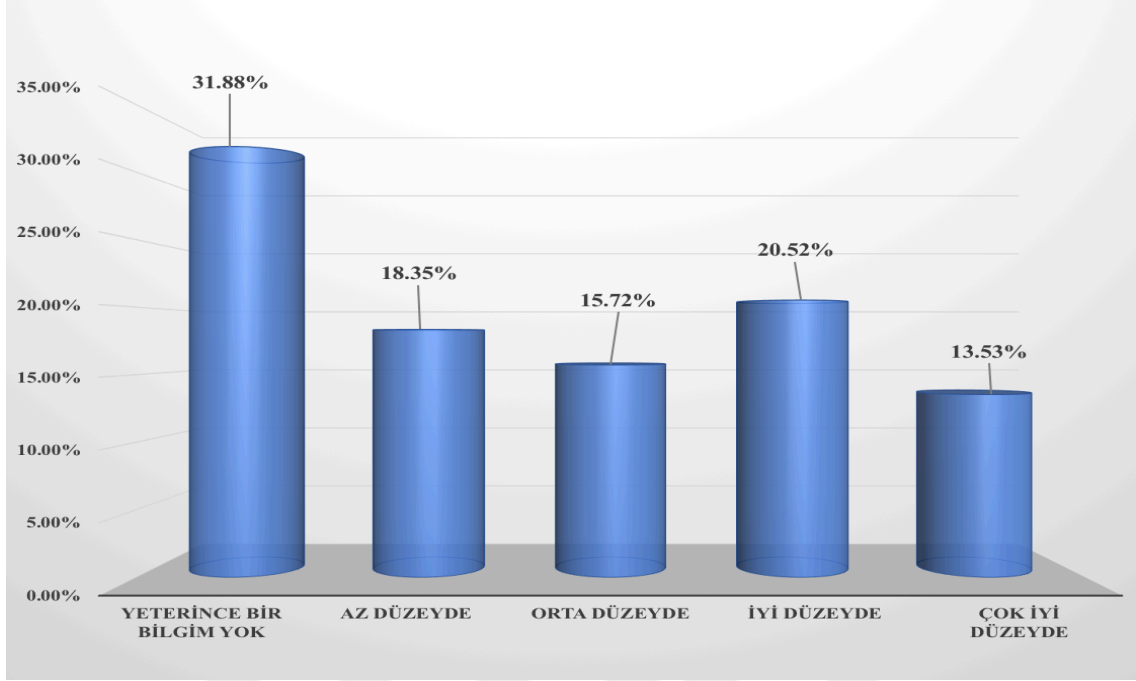
13. Tahran Yunus Emre Enstitüsü'nün dil öğretimi dışında herhangi bir faaliyetine katıldınız mı?

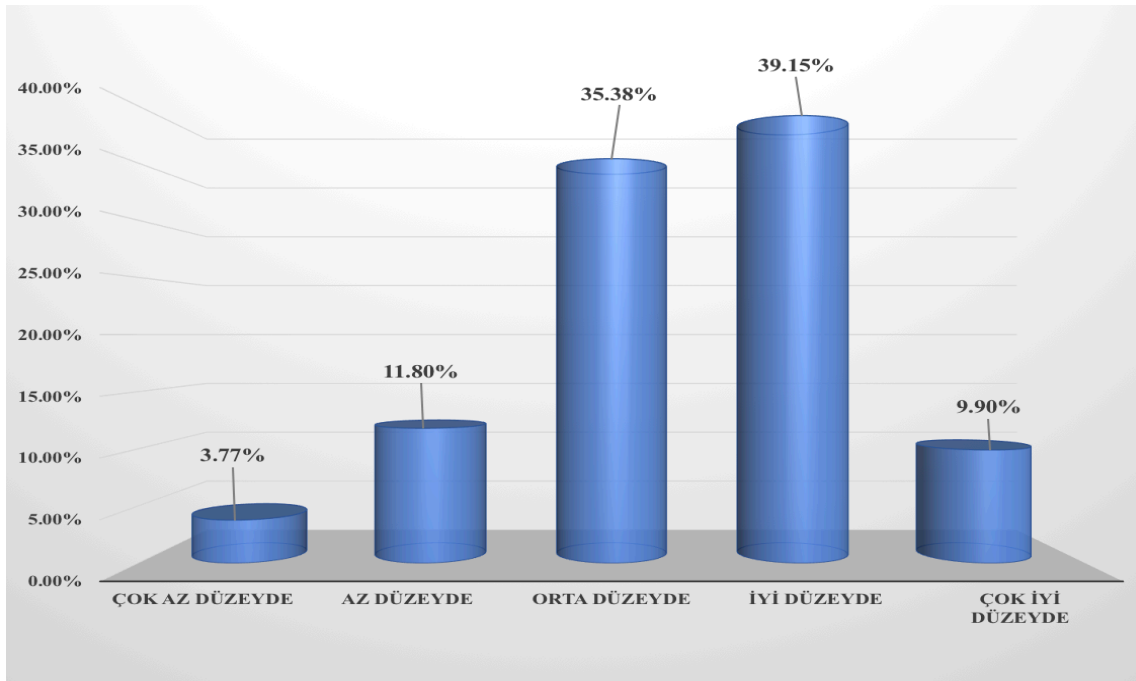
14. Sizce Tahran Yunus Emre Enstitüsü'nün faaliyetleri yeteri düzeyde Tahran'da biliniyor mu?

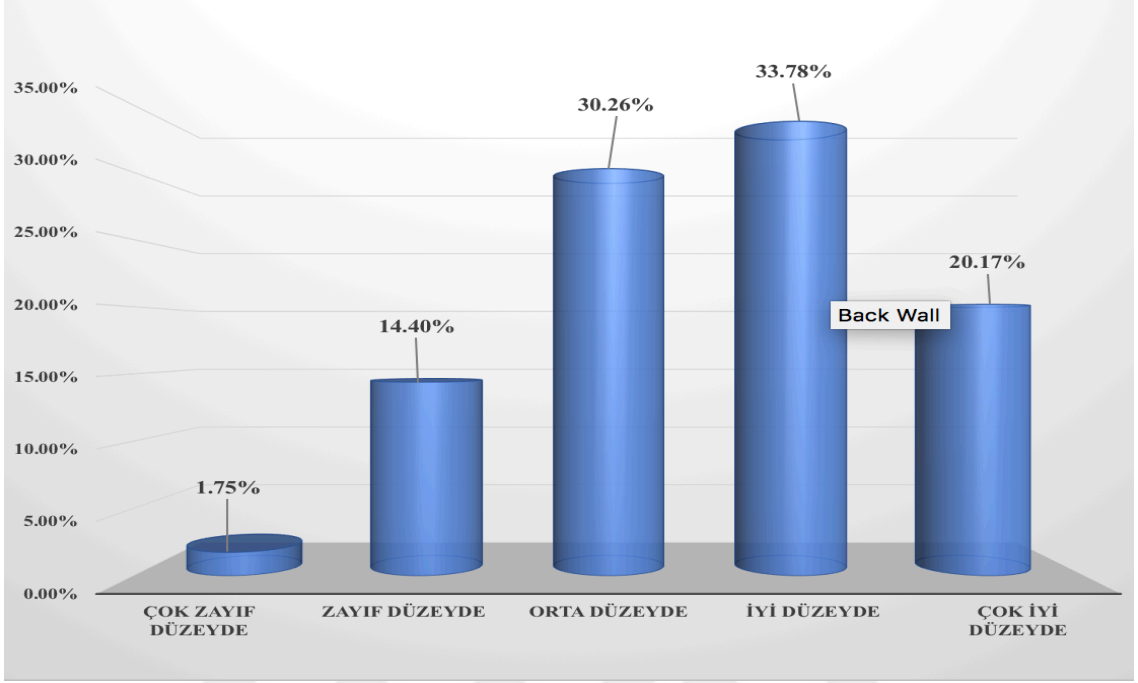
15. Sizce Tahran Yunus Emre Enstitüsü'nün faaliyetleri yeteri düzeyde İran genelinde biliniyor mu?

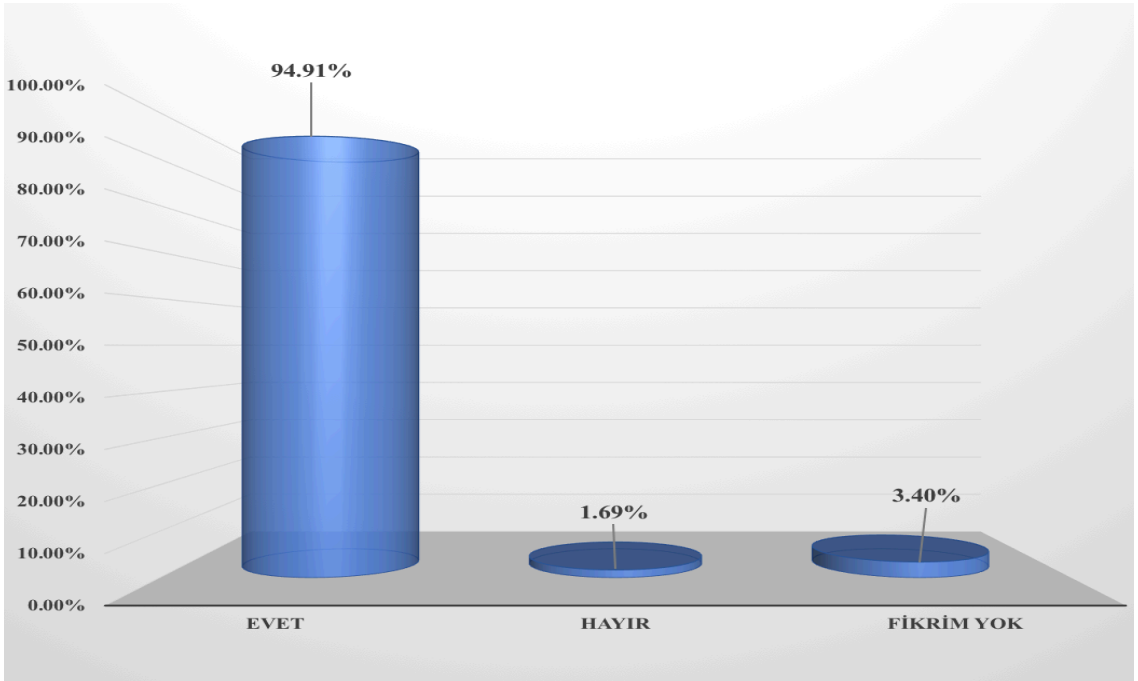
16. Sizce Tahran Yunus Emre Enstitüsü dil öğretimi dışında yeteri kadar faaliyet yapıyor mu?

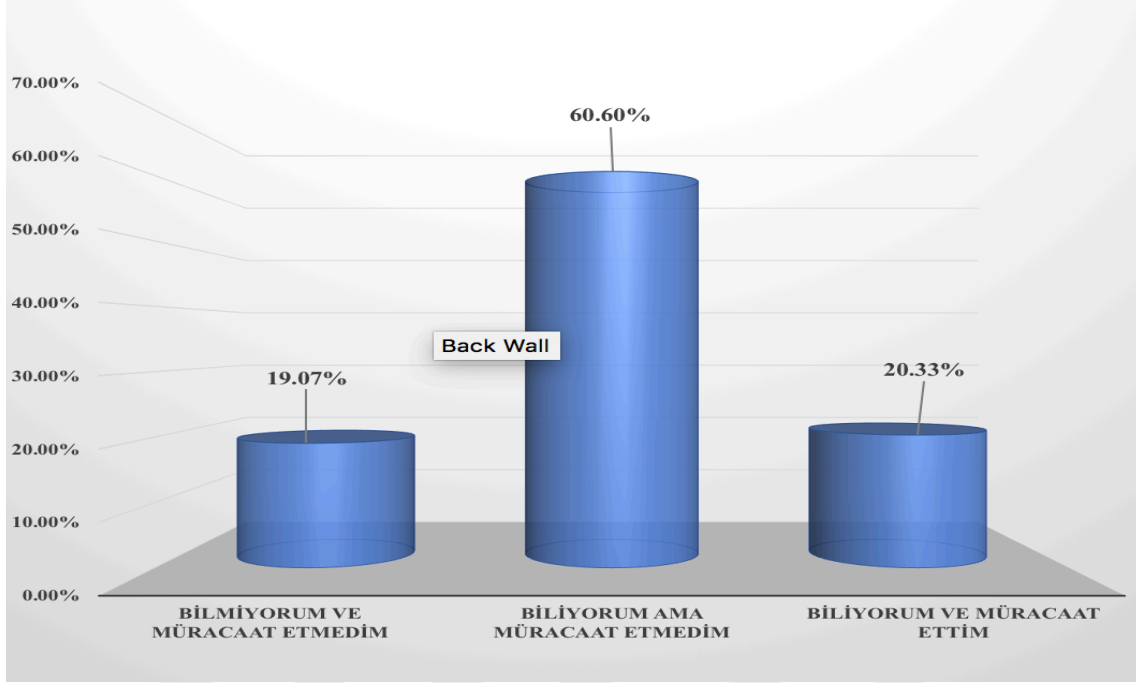
17. Tahran Yunus Emre Enstitüsü Türkiye'nin kültürel olarak tanıtımı konusunda sizce nasıl?

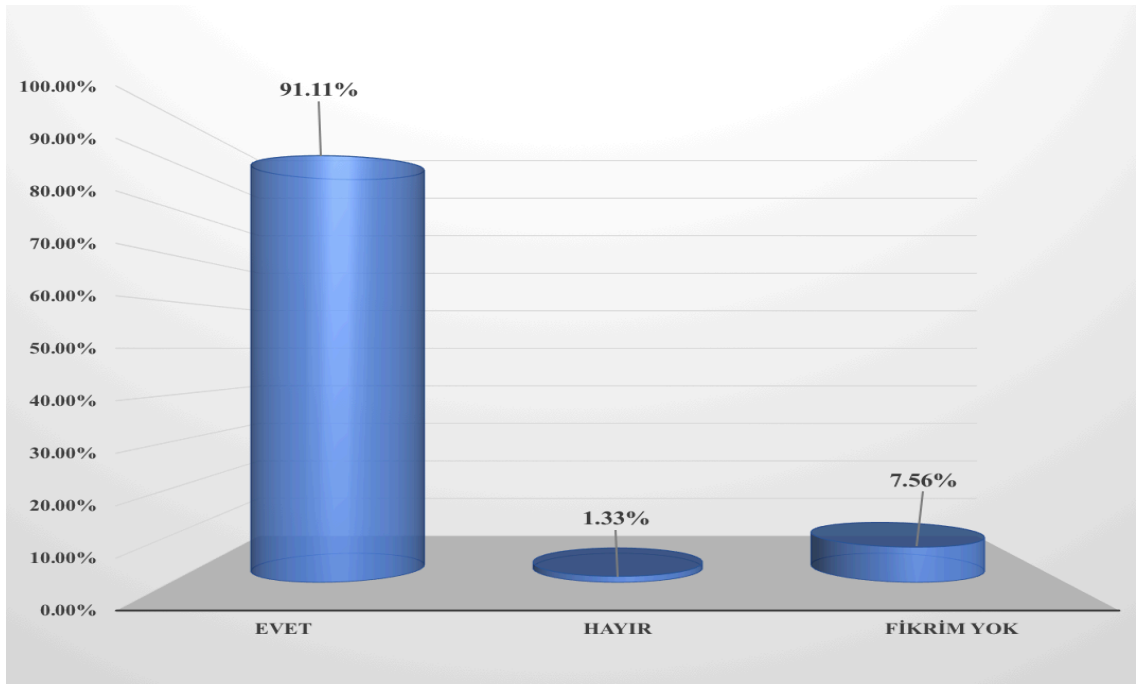
18. Genel olarak Tahran Yunus Emre Enstitüsü'nü çevrenize tavsiye eder misiniz?

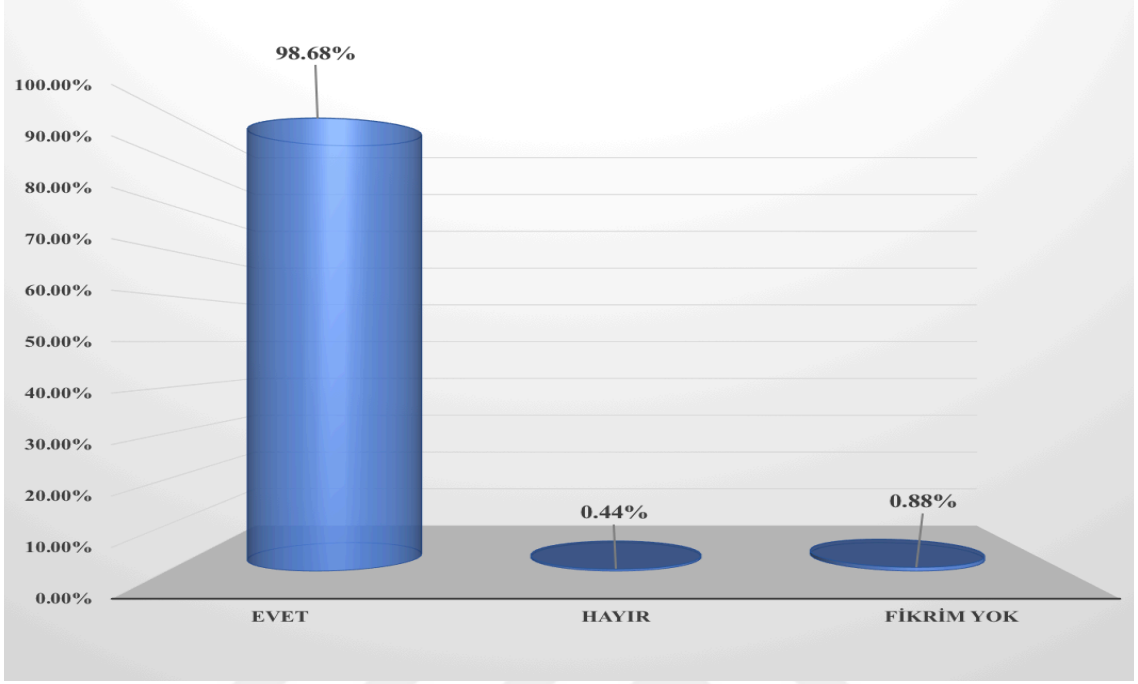
19. Tahrandaki Türkiye Büyükelçiliği'nin yerini biliyor musunuz? Biliyorsanız hiç müracaat ettiniz mi?

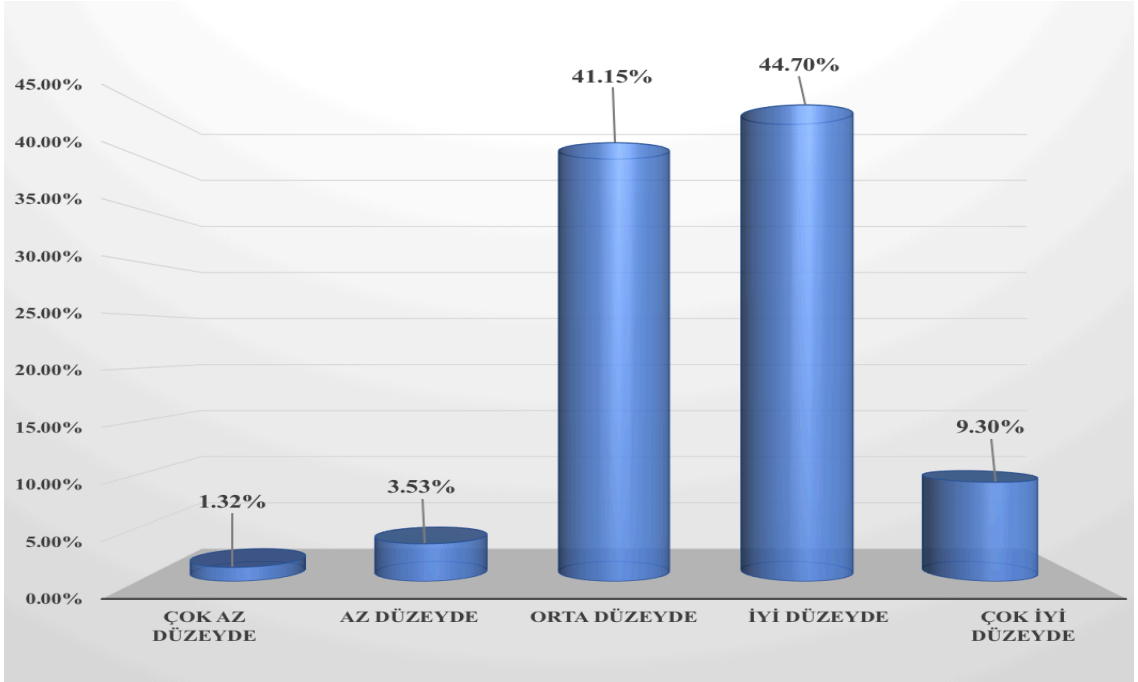
20. Sizce Türkiye yaşanılacak güzel bir ülke mi?

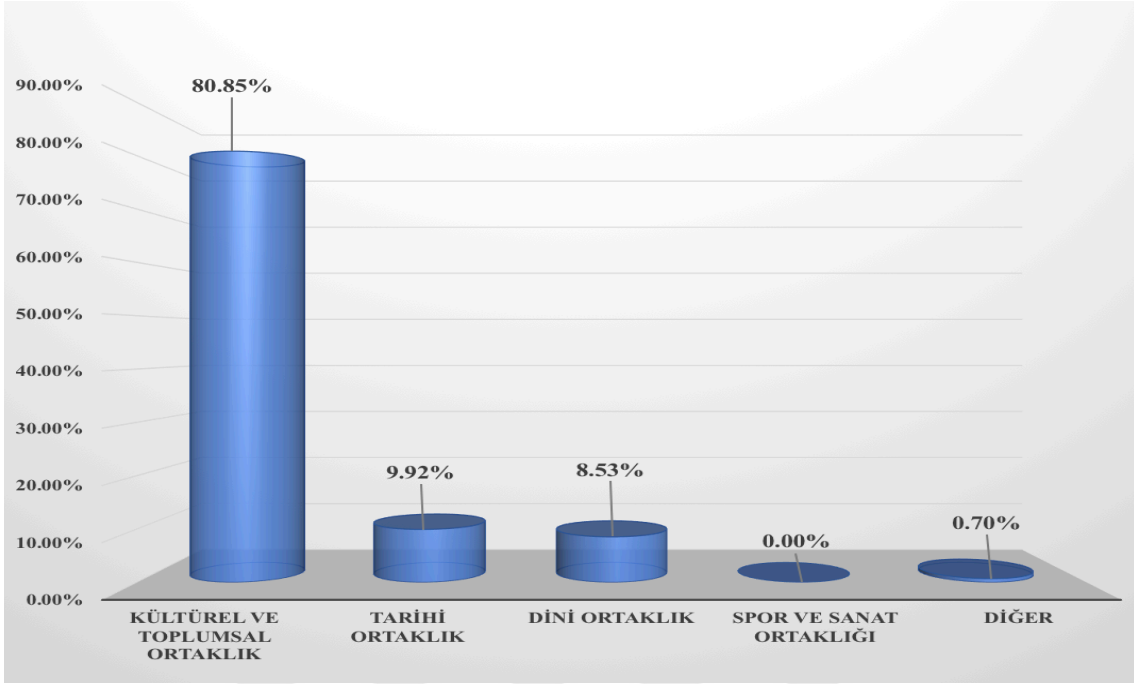
21. Sizce Türkiye bir turizm ülkesi mi?

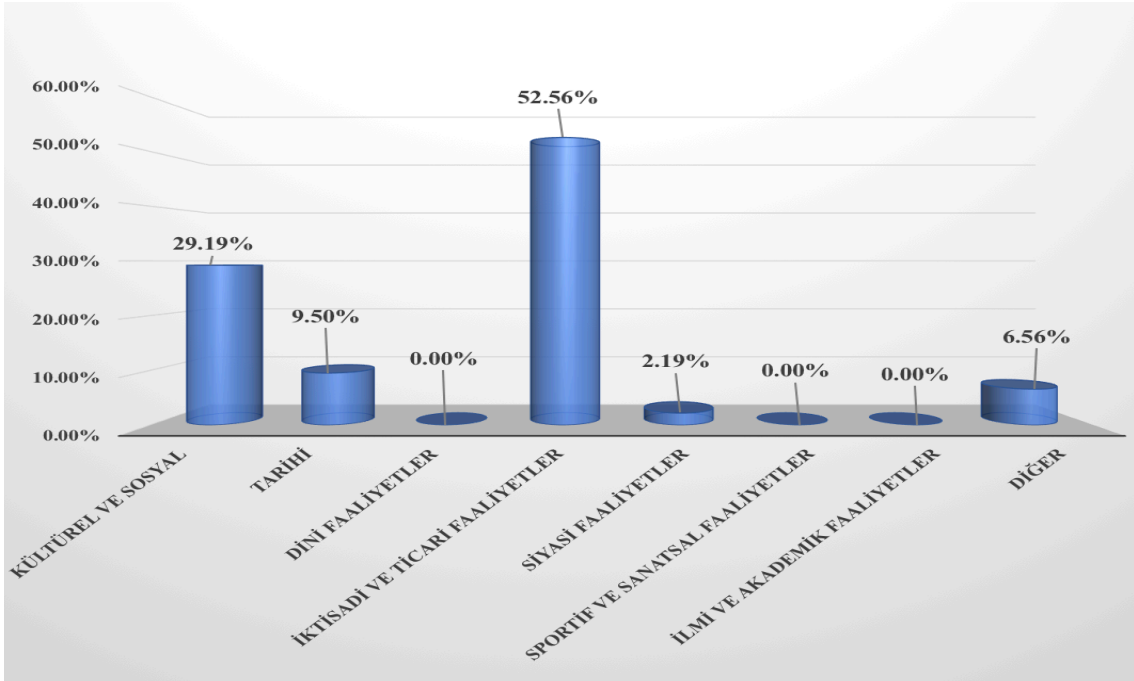
22. Sizce Türkiye'nin güvenlik-emniyet durumu hangi düzeyde?

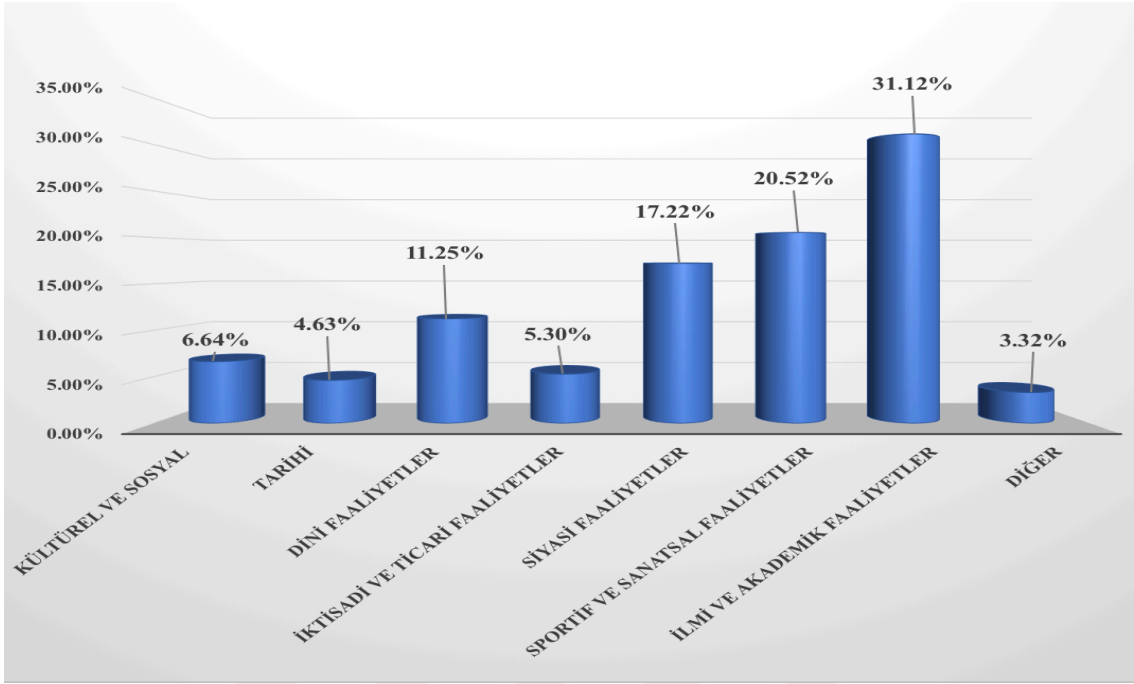
23. Sizce Türkiye ve İran'ın en önemli ortak noktası ne?

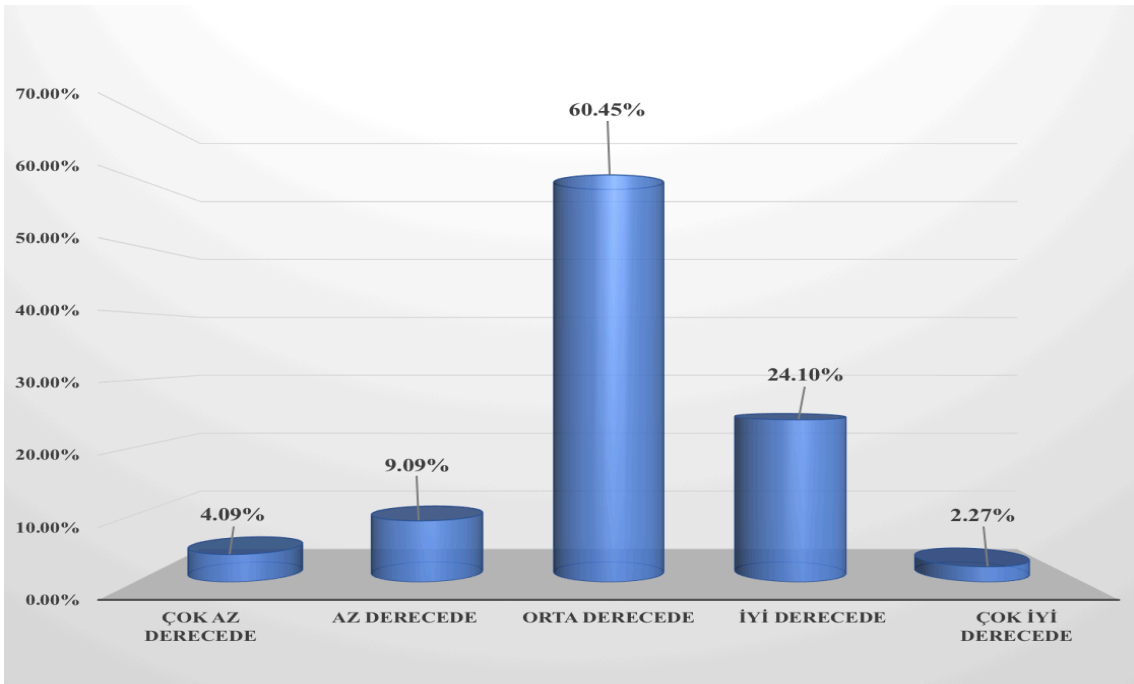
24. Sizce Türkiye'nin en fazla başarılı olduğu alan ne?

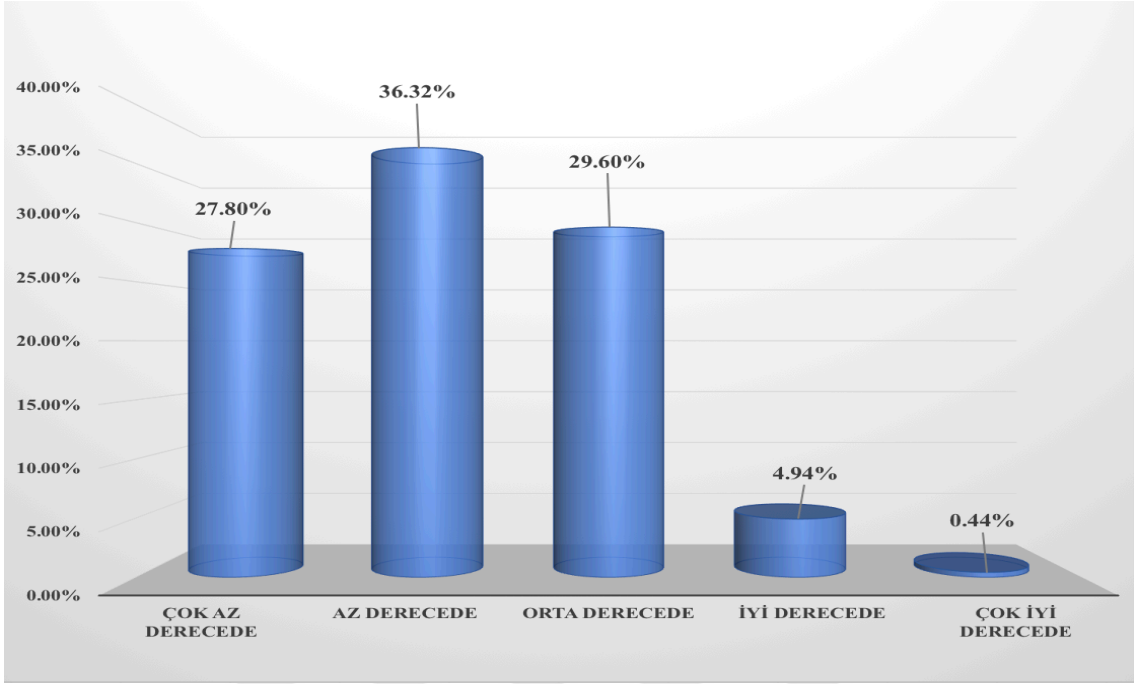
25. Sizce Türkiye'nin en az başarılı olduğu alan ne?

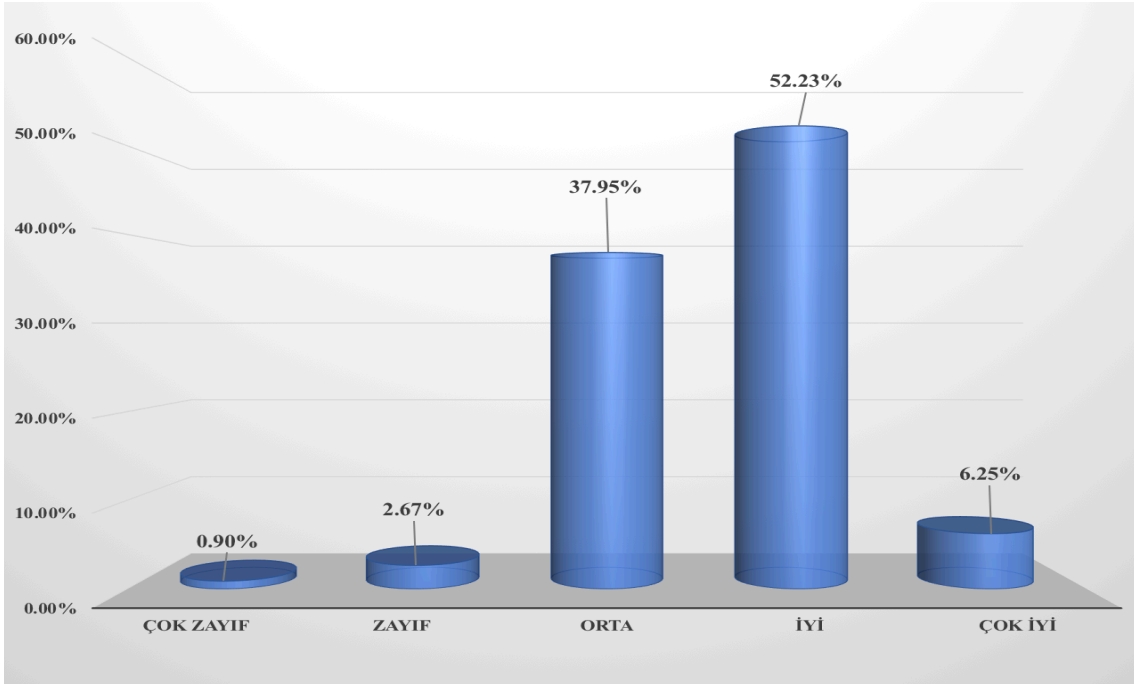
26. Sizce İranlılar Türkiye'yi genel olarak yeteri kadar tanıyorlar mı?

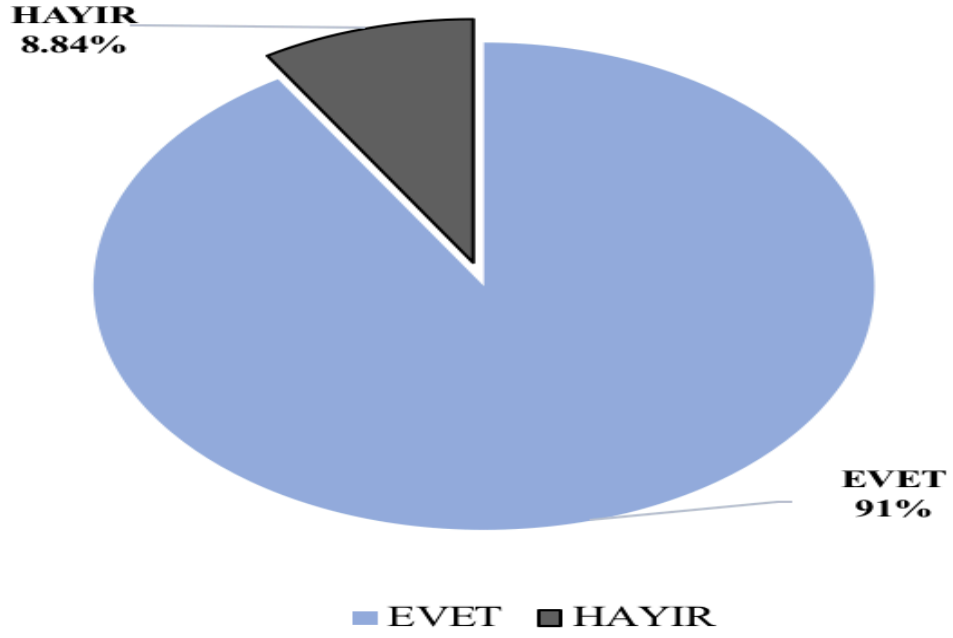
27. Sizce Türkiyeliler genel olarak İran'ı yeteri kadar tanıyorlar mı?

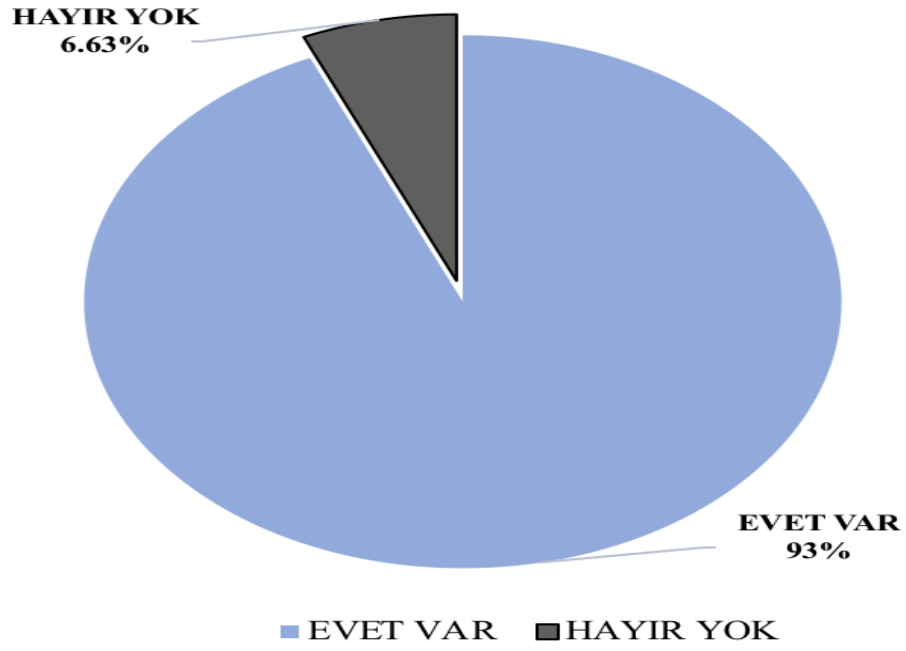
28. Sizce Türkiye-İran ilişkileri genel olarak nasıl?

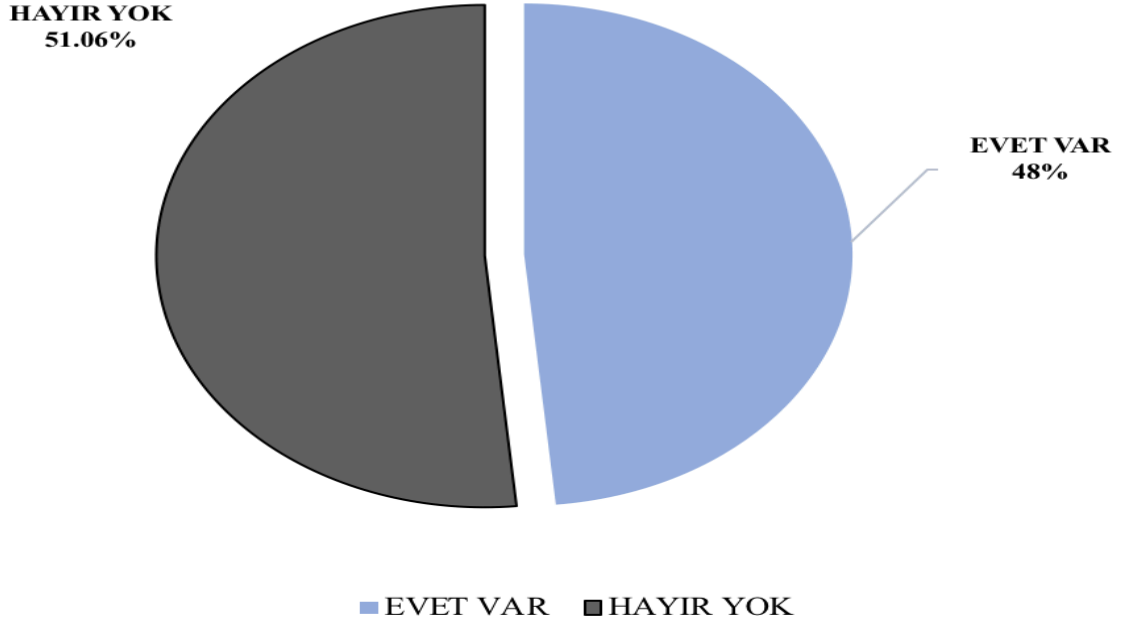
29. Daha önce hiç Türkiye'ye gittiniz mi?*

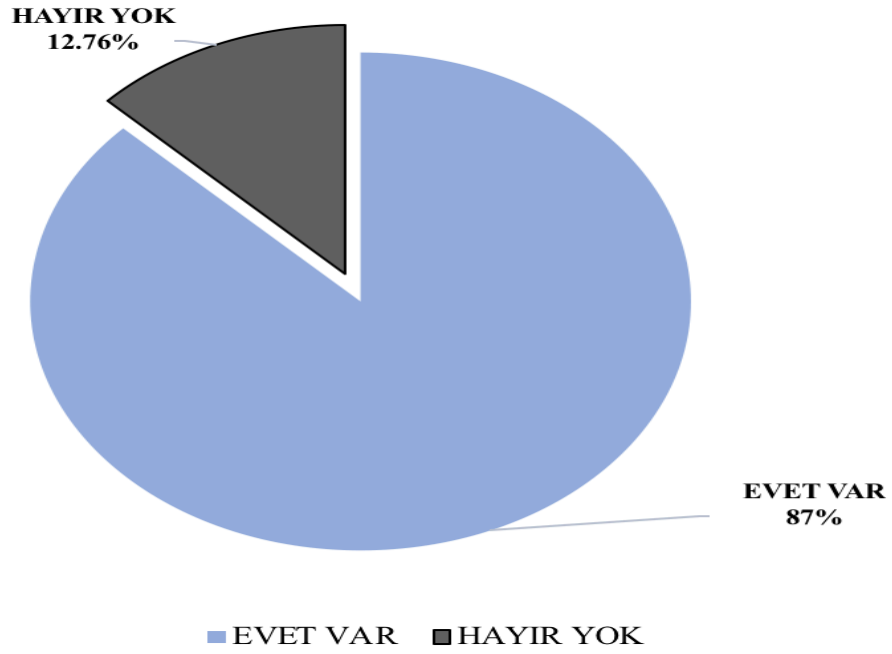
30. İstanbul ve Ankara dışında bildiğiniz Türkiye şehri var mı?*

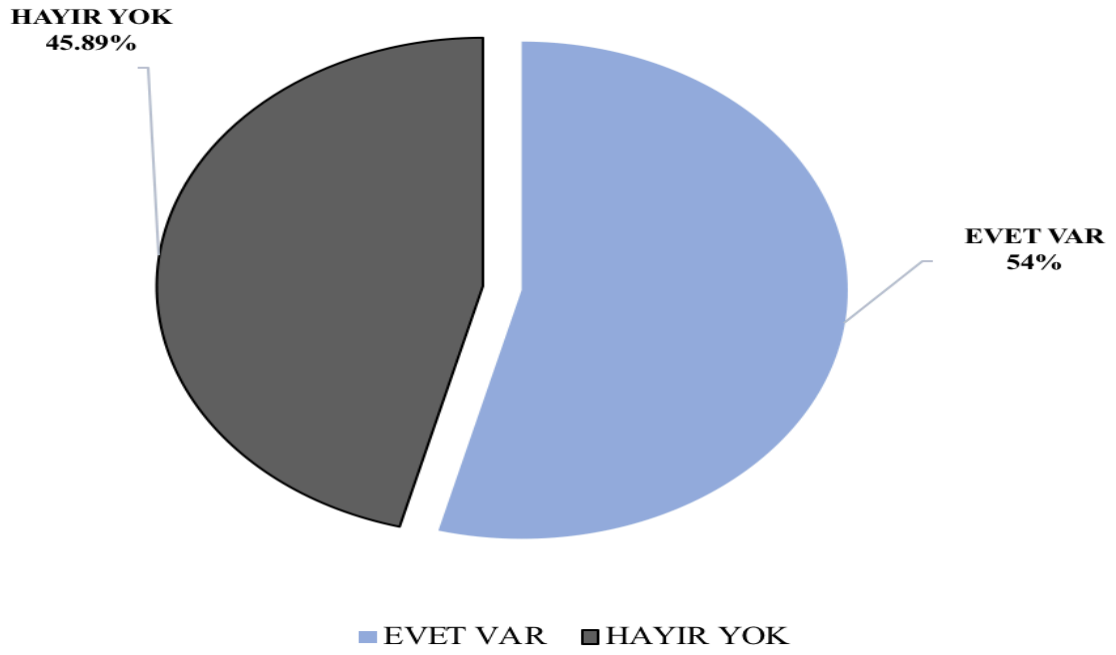
31. Bildiğiniz Türkiye üniversitesi var mı?*

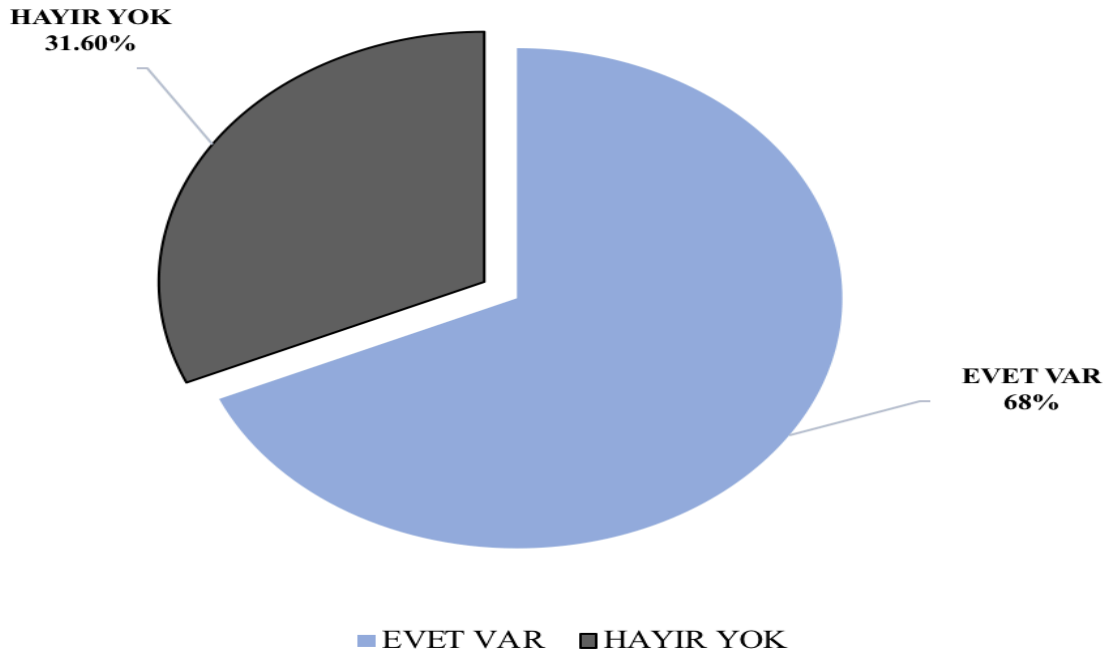
32. Tanıdığınız Türkiyeli sanatçı (sinema, televizyon, müzik vb. alanlarda) var mı?*

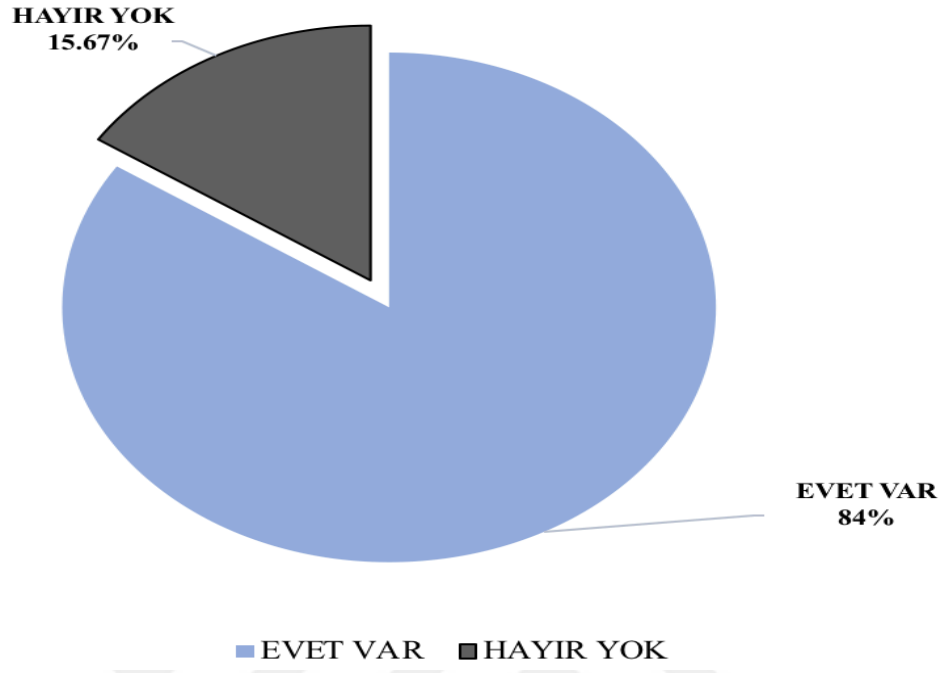
33. Tanıdığımız Türkiyeli yazar-şair var mı?*

34. Tanıdığımız Türkiyeli siyasetçi var mı?*

35. İzlediğiniz Türkiye dizileri var mı?*

* Evet cevabı durumunda ucu açık olan soruların yanıtları Ek 3'de sunulmuştur.

2.2.2. Anket Sonuç Bulguları ve Analizleri

Anket sonuçları altı ana başlıkta incelenebilir. Bu başlıklar; a) katılımcıların demografik özelliklerinin değerlendirilmesi, b) katılımcıların Türkçe öğrenim üzerine algılarının değerlendirilmesi, c) katılımcıların Tahran Yunus Emre Enstitüsü üzerine algılarının değerlendirilmesi, d-) katılımcıların Türkiye'nin genel durumu üzerine algılarının değerlendirilmesi, e) katılımcıların Türkiye-İran İlişkileri üzerine algılarının değerlendirilmesi, f-) katılımcıların Türkiye ile bireysel ilişkileri üzerine algılarının değerlendirilmesi şeklinde sınıflandırılabilir.

2.2.2.1. Katılımcıların Demografik Özelliklerinin Değerlendirilmesi

Bu bölümde anketi oluşturan ilk altı soruya verilen yanıtlar üzerinden katılımcıların demografik özellikleri incelenecektir. Bu kapsamda öncelikle anket yanıtlarıyla elde edilen bulgular şu şekilde sıralanabilir:

- Katılımcıların %50.64'ü 35 yaş ve üzerindedir.
- Katılımcıların %78.49'u kadın, %21.51 ise erkektir.
- Katılımcılar arasında ilkokul ve ortaokul mezunu kimse olmayıp %11.86'sı lise, %88.14 ise yükseköğretim(lisans ve üzeri) mezunudur.
- Katılımcıların %38.12'si ev hanımı, serbest esnaf, emekli gibi profillere sahiptir.
- Katılımcıların %76'sının anadili Farsça, %21.20'sinin anadili ise Azerbaycan Türkçesidir.
- Katılımcılar anadilleri dışında %21.34'lük oranla en fazla olarak Azerbaycan Türkçesi bilmektedir.

Bu bilgilere ek olarak, İran'ın ve tüm dünyadaki Yunus Emre Enstitülerinin bazı demografik özelliklerinin sunulmasında da fayda vardır; İran İstatistik Merkezi'ne göre

asil kimliğini öğrenmek için evde hangi dili konuştuklarını sordum. Annesi sadece Kürtçe konuşuyordu, fakat babasıyla hem Kürtçe hem de Türkçe konuşuyordu, bazen de Farsça. Daha önce söylediklerinin anlamını çözmekten sevinç duyarak ‘Demek annen Kürt, baban da Azeri’ dedim. ‘Hayır, hayır’ dedi, ‘Babam da hem Kürt, hem Azeri, hem de İranlı.’ Ona göre bu terimler tamamen dille ilgiliydi, etnik kimlikleri benim anladığım şekilde anlamıyordu.’²⁰⁰

Bu bilgilere istinaden, Türkiye Türkçesi öğrenenlerin %76’sının anadilinin Farsça, %21.20’sinin ise Azerbaycan Türkçesi olması ve ayrıca anadil dışında %21.34’lük gibi bir oranın da Azerbaycan Türkçesini bilmesi, İran’da ciddi bir genel Türk etkisinin olduğuna işaret etmektedir.

2.2.2.2. Katılımcıların Türkçe Öğrenim Üzerine Algılarının Değerlendirilmesi

Bu bölümde anketi oluşturan 7, 8, 9, 10 ve 11. sorulara verilen yanıtlar üzerinden katılımcıların Türkçe öğrenim üzerine algıları incelenecektir. Bu kapsamda öncelikle anket yanıtlarıyla elde edilen bulgular şu şekilde sıralanabilir:

- Katılımcıların %41.79’u anadil olarak veya anadil dışındaki bir dil olarak Azerbaycan Türkçesini bilmektedir. Bu durum önemli oranda kendilerine Türkiye Türkçesi öğrenirken yardımcı olmuştur.
- Katılımcıların %30.62’si İstanbul Türkçesini kültürel ve sosyal amaçlarla öğrenmektedir.
- Katılımcıların %86.75’i için İstanbul Türkçesi’ni konuşabilmek, yazmak ve anlamak çok büyük bir önem arz etmektedir.
- Katılımcıların %63.13’ü İstanbul Türkçesini bölgesel etkiye sahip bir dil olarak görmektedir.
- Katılımcıların %48.51’i ise İstanbul Türkçesini küresel etkiye

²⁰⁰ Martin Van Bruinessen, *Kürtlük, Türklük, Alevilik Etnik ve Dinsel Kimlik Mücadeleleri*, Türkçe Terc. Hakan Yurdakul, İstanbul, İletişim Yayınları, 2016, s. 23.- 24.

sahip bir dil olarak görmektedir.

Bu çerçevede katılımcıların önemli bir bölümünün Türk kökenli olması veya İran'daki Türk lehçelerinden birini biliyor olmaları İstanbul Türkçesini öğrenirken kendilerine çoğunlukla yardımcı olmuştur. Genel olarak katılımcılar %30,62 gibi bir oranla İstanbul Türkçesini kültürel ve sosyal amaçlarla öğrenmektedir. Bu bağlamdaki maksatlar ise, Türkiye'ye tatile gitmek, karşılaşacakları Türklerle konuşabilmek, Türk kültürünü ve tarihini tanıyabilmek, Türk dizilerini anlayabilmek ve Türkiye'yi ve Türkleri kendilerine yakın hissettikleri için İstanbul Türkçesini öğrenmek gibi genel amaçlar olarak sıralanabilir.²⁰¹ Bu türdeki sebeplere binaen de İstanbul Türkçesi, katılımcıların %63.13'üne göre bölgesel bir dil, %48.51'ini göre ise küresel bir dil olarak addedilmiştir.

2.2.2.3. Katılımcıların Tahran Yunus Emre Enstitüsü Üzerine Algılarının Değerlendirilmesi

Bu bölümde anketi oluşturan 12, 13, 14, 15, 16, 17 ve 18. sorulara verilen yanıtlar üzerinden katılımcıların Türkiye adına kültürel diplomasi faaliyetleri yürüten Tahran Yunus Emre Enstitüsü üzerine algıları incelenecektir. Bu kapsamda öncelikle anket yanıtlarıyla elde edilen bulgular şu şekilde sıralanabilir:

- Katılımcıların %59.32'si Tahran YEE'yi aile-arkadaş gibi çevrelerinin tavsiyesi sonucu duyup öğrenmiştir.
- Katılımcıların önemli sayılabilecek bir bölümü Tahran YEE'nin dil öğretimi dışındaki programlarına da iştirak etmiştir. Bu kapsamda en fazla rağbet %39,50 gibi bir oranla film gösterimlerine karşı olmuştur. (142 katılımcı ise anketin oluşturan bu kısma herhangi bir yanıt belirtmemiştir.)
- Katılımcıların %47,87'sine göre Tahran YEE, Tahran'da iyi ya da çok iyi düzeyde tanınmaktadır.
- Katılımcıların %34,05'ine göre Tahran YEE, İran genelinde de iyi ya da çok iyi düzeyde tanınmaktadır.

²⁰¹ Emrah Boylu, "Önder Çangal, Yabancılara Türkçe Öğretiminde Dil İhtiyaç Analizi: İran Örneği", s. 146.

- Katılımcıların %49,05'ine göre Tahran YEE, yeteri kadar faaliyet düzenlemektedir.
- Katılımcıların %53,95'ine göre Tahran YEE, Türkiye'nin kültürel olarak tanıtımı konusunda iyi ya da çok iyi düzeydedir.
- Katılımcıların %94,91'i genel olarak Tahran YEE'yi çevrelerine tavsiye etmektedir.

Bu çerçevede katılımcıların %60'a yakını Tahran YEE'yi aile-arkadaş gibi yakın çevreleri aracılığıyla öğrenmiştir. Bu bulgu, Tahran YEE'ye karşı olan genel memnuniyet ve ayrıca Tahran YEE'nin kayda değer bir reklam çalışması içerisinde olmamasıyla açıklanabilir.²⁰² İran genelinde Türk dizi ve filmlerine yönelik var olan büyük ilgi ve rağbet de katılımcıların dil öğretimi dışında en fazla Türk film gösterimlerine iştirak etmesi sonucuna yansımıştır.²⁰³ Diğer Yunus Emre Enstitülerine kıyasen nispeten daha fazla ve etkili faaliyet yürüten Tahran YEE, kuruluşundan bu yana Tahran'ın birçok merkezinde ve Şiraz, Kaşan gibi İran'ın birçok büyük şehrinde çeşitli organizasyonlara imza atmıştır. Bu faaliyetler ekseninde Tahran YEE katılımcıların %34.05'ine göre İran genelinde, katılımcıların yarısına yakınına göre ise başkent Tahran düzeyinde iyi seviyede tanınmaktadır.²⁰⁴ Aynı şekilde yine bu minvalde katılımcıların %53.95'i, Türkiye'nin kültürel olarak tanıtımı konusunda Tahran YEE'nin iyi ya da çok iyi düzeyde olduğunu belirtmiştir. Genel olarak bu tür algılara binaen de katılımcıların %94.91'i Tahran YEE'yi çevrelerine tavsiye etmekte bir beis görmemiştir.

2.2.2.4. Katılımcıların Türkiye'nin Genel Durumu Üzerine Algılarının Değerlendirilmesi

Bu bölümde anketi oluşturan 19, 20, 21, 22, 24 ve 25. sorulara verilen yanıtlar üzerinden katılımcıların Türkiye'nin genel durumu üzerine algıları incelenecektir. Bu

²⁰² Genel olarak Yunus Emre Enstitüleri faaliyetlerinin tanıtımları ve duyuruları için pek bir reklam çalışmasında bulunmamaktadırlar.

²⁰³ AA, Tahran'da Türk filmleri gösterimine yoğun ilgi, <https://www.aa.com.tr/tr/kultur-sanat/tahranda-turk-filmleri-gosterimine-yogun-ilgi/1324394>, Erişim Tarihi: 17.04.2019

²⁰⁴ 2013 yılında geliştirilen WhatsApp benzeri bir uygulama olan Telegram adlı sanal servis İran genelinde epey popüler olup çok işlevse bir şekilde ülke kullanılmaktadır. Tahran YEE de 28.02.2017 tarihinde bu uygulama aracılığıyla takipçilerine yönelik sanal bir kanal oluşturmuştur. Tahran YEE üzerine tanıtımların ve duyuruların yer aldığı bu kanalın 17.04.2019 itibarıyla 1289 abonesi vardır. Bu abone sayısı İran'da kültürel faaliyetler yürüten yabancı bir kurum için yüksek kabul edilebilir.

kapsamda öncelikle anket yanıtlarıyla elde edilen bulgular şu şekilde sıralanabilir:

- Katılımcıların %80,93'ü Tahran'daki Türkiye Büyükelçiliği'nin yerini biliyor olup, %60,60'ı ise Tahran'daki Türkiye Büyükelçiliği'ne geçmişte bizzat müracaat etmiştir.
- Katılımcıların %91,11'ine göre Türkiye yaşanılacak güzel bir ülkedir.
- Katılımcıların %98,68'ine göre Türkiye bir turizm ülkesidir.
- Katılımcıların sadece %54'üne göre Türkiye'nin güvenlik-emniyet durumu iyi ya da çok iyi düzeydedir.
- Katılımcıların %52,56'sına göre Türkiye'nin en fazla başarılı olduğu alan iktisadi ve ticari faaliyetlerdir.
- Katılımcıların %31,12'sine göre Türkiye'nin en az başarılı olduğu alan ise ilmi ve akademik faaliyetlerdir.

Bu çerçevede katılımcıların %80,93'lük gibi oranla Tahran YEE merkezine uzak bir mahalde (yaklaşık 13 kilometre) bulunmasına rağmen Tahran'daki Türkiye Büyükelçiliği'nin yerini biliyor olmaları ve ayrıca katılımcıların %60,60'luk gibi bir oranla Tahran'daki Türkiye Büyükelçiliği'ne turist vizesi ihtiyacı çekmemelerine rağmen müracaat etmiş olmaları katılımcıların büyük çoğunun Türkiye'yi ilgi alanları içerisine aldıklarını gösterir. Bu paralelde katılımcılar tarafından Türkiye, %91,11'lik bir oranla yaşanılacak güzel bir ülke ve %98,68'lik bir oranla da bir turizm ülkesi olarak nitelendirilmiştir. Bu imajın arkasında Türkiye'nin İran'a nazaran daha çekici sosyal hayatının varlığı ve Türkiye adına büyük albeniler oluşturan Türk dizilerinin etkisi gibi faktörlerin olduğunu söylemek mümkündür.²⁰⁵ Fakat bahsedilen bu genel ilgi ve sempatiye tezat oluşturacak şekilde katılımcıların yarısına yakını tarafından Türkiye'nin güvenlik-emniyet durumu iyi düzeyde görülmemiştir. Böylesi bir bulgunun altında yatan sebebin başında, Türkiye'de son yıllarda yaşanan bazı terör eylemlerinin genel İran medyası tarafından abartılarak çokça işlenmesi ve oluşturulan bu menfi algıyla Türkiye'nin tehlikeli bir yer olarak sunulması yer almıştır.²⁰⁶ Katılımcıların %52,56'sına

²⁰⁵ Dünya Gazetesi, İran'ın 1 numaralı turizm pazarı Türkiye, <https://www.dunya.com/ekonomi/iranin-1-numarali-turizm-pazari-turkiye-haberi-402655>, Erişim Tarihi: 17.04.2019

²⁰⁶ Fars Haber Ajansı, Türkiye'ye Seyahat Neden Tehlikelidir?, <https://www.farsnews.com/news/13951227000980/است-خطر-ناک-هیتر-کبه-سفر-چرا>, Erişim Tarihi: 17.04.2019

göre Türkiye'nin en fazla başarılı olduğu alan iktisadi ve ticari sahadır. İran pazarının neredeyse her sektöründe etkili bir güçle yer alan Türk firmaları ve ürünleri bu kanaatin oluşmasının müsebbipleri olarak sayılabilir.²⁰⁷ Katılımcılar tarafından %31,12'lik oranla ise ilmi ve akademik faaliyetler Türkiye'nin en az başarılı olduğu alan olarak ifade edilmiştir. Bu bulgu ise İran'da Türkiye'nin iktisadi, siyasi, tarihi, kültürel gibi alanlarda daha fazla tanınıp bilinmesiyle açıklanabilir.

2.2.2.5. Katılımcıların Türkiye-İran İlişkileri Üzerine Algılarının Değerlendirilmesi

Bu bölümde anketi oluşturan 23, 26, 27 ve 28. sorulara verilen yanıtlar üzerinden katılımcıların Türkiye-İran ilişkileri üzerine algıları incelenecektir. Bu kapsamda öncelikle anket yanıtlarıyla elde edilen bulgular şu şekilde sıralanabilir:

- Katılımcıların %80,85'ine göre Türkiye ve İran'ın en önemli ortak noktası kültürel ve toplumsal ortaklıktır.
- Katılımcıların %60,45'ine göre İranlılar, Türkiye'yi orta derecede tanımaktadırlar.
- Katılımcıların %65,02'sine göre ise Türkiyeliler, İran'ı az ya da çok az derecede tanımaktadırlar.
- Katılımcıların %58,48'ine göre Türkiye-İran ilişkileri iyi ya da çok iyi düzeydedir.

Bu çerçevede katılımcıların büyük bir bölümü iki ülke arasındaki en önemli ortaklığı, kültürel ve toplumsal ortaklık olarak görmektedir. Bu bulguyu, binlerce yıldır var olan tarih-kültür paydaşlığı çerçevesinde açıklamak mümkündür. Katılımcıların %60,45'i, İranlıların Türkiye'yi orta düzeyde tanıdıklarını %65,02'si ise Türkiyelilerin İran'ı az ya da çok az düzeyde tanıdıklarını ifade etmiştir. Bu yöndeki değerlendiriş, en önemli ortak noktanın kültürel ve toplumsal sahada olması algısıyla çelişmektedir fakat Türkiye'nin özellikle son dönemlere kadar salt batı eksenini üzerinden doğuyu tanımlaması ve İran'ın da Türkiye'yi genel olarak Türk dizileri üzerinden yorumlaması gibi

²⁰⁷ Sabah, Türk markaları İran'ı fethediyor, <https://www.sabah.com.tr/ekonomi/2012/01/29/turk-markalari-irani-fethediyor>, Erişim Tarihi: 19.04.2019

sebeplerden mütevellit mezkur bulgu açıklanabilir. Böylesi bir tablo üzerinden ise katılımcıların yarıdan fazlası Türkiye-İran ilişkilerinin iyi düzeyde bir seyir taşıdığını ifade etmiştir.

2.2.2.6. Katılımcıların Türkiye İle Bireysel İlişkileri Üzerine Algılarının Değerlendirilmesi

Bu bölümde anketi oluşturan 29, 30, 31, 32, 33, 34 ve 35. sorulara verilen yanıtlar üzerinden katılımcıların Türkiye'ye karşı bireysel ilişkileri üzerine algıları incelenecektir. Bu kapsamda öncelikle anket yanıtlarıyla elde edilen bulgular şu şekilde sıralanabilir:

- Katılımcıların %91,16'sı Türkiye'yi ziyaret etmiştir.
- Katılımcıların %93,37'si İstanbul ve Ankara dışındaki diğer Türkiye şehirlerini de bilmektedir.
- Katılımcıların %48,94'ü Türkiye'deki üniversiteleri bilmektedir.
- Katılımcıların %87,24'ü Türkiyeli sanatçıları tanımaktadır.
- Katılımcıların %54,11'i Türkiyeli yazarları tanımaktadır.
- Katılımcıların %68,40'ı Türkiyeli siyasetçileri tanımaktadır.
- Katılımcıların %84,33'ü Türk dizilerini takip etmektedir.

Bu çerçevede katılımcıların %91,16'sını oluşturan kahir ekseriyet, başta İstanbul, Antalya, İzmir olmak üzere geçmişte Türkiye'nin birçok şehrine seyahat gerçekleştirmiştir. %91,16'lık bu oran çok büyük bir yüzdeye tekabül etmektedir zira İranlıların Türkiye'yi en fazla ziyaret yıl 2.5 milyon turistle 2017 yılı olmuştur ve böylece bu dönemdeki turist sayısı da nüfusa oranla ancak %3,12'ye denk gelmiştir.²⁰⁸ Böylesi bir tablo, Tahran YEE Türkçe kurslarında öğrenim gören öğrencilerin çok daha yoğun bir şekilde Türkiye'ye turizmine katıldıklarını bize göstermektedir. Katılımcıların %93,37'sini oluşturan yine kahir ekseriyet İstanbul ve Ankara dışındaki şehirleri de tanımaktadır. Tanınan şehirlerin başını İzmir, Antalya olmak üzere Kuşadası, Bodrum gibi merkezler de çekmiştir. Bu bulgu, turizm verileriyle paralellik göstererek İranlıların

²⁰⁸ Kültür ve Turizm Bakanlığı, Sınır Giriş-Çıkış İstatistikleri, <http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR-9854/sinir-giris-cikis-istatistikleri.html>, Erişim Tarihi: 18.04.2019

daha çok yaz ve eğlence turizmine yöneldikleri bilgisini bize sunmaktadır.²⁰⁹ Katılımcıların yarıya yakını Türkiye'deki üniversitelerin en az birini bilmektedir. Bilinen üniversitelerin başını İstanbul Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi ve Gazi Üniversitesi çekmiştir. Üniversitelerin yurt dışında tanıtımını sağlayan kısa adı ISSA Turkey olan Uluslararası Öğrenci Hizmetleri Derneği, Tahran YEE işbirliğiyle 2015 yılından itibaren her yıl enstitü merkezinde Türkiye üniversitelerinin tanıtımını gerçekleştirmektedir. Katılımcıların da bu tür programlar aracılığıyla Türkiye üniversitelerini tanıdığı söylenebilir.²¹⁰ Katılımcıların %90'ına yakını Türkiyeli sanatçıları tanımaktadır. Tanınan sanatçıların başını ise Ebru Gündeş²¹¹, İbrahim Tatlıses²¹², Özcan Deniz²¹³ gibi İranlılar tarafından muhtelif meraklarla takip edilen sanatçılar çekmiştir. Katılımcıların %54,11'i Türkiyeli yazarları tanımaktadır. Tanınan yazarların başında ise kitapları Farsçaya çevrilen Orhan Pamuk, Elif Şafak, Aziz Nesin gibi isimler yer almıştır. Katılımcıların %68,40 Türkiyeli siyasetçileri tanımaktadır. En fazla tanınan siyasetçilerin başında Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ve Türkiye Cumhuriyeti Kurucusu Mustafa Kemal Atatürk yer almıştır. Son dönemlerde tüm dünyada popüler bir hale gelen Türk dizileri, katılımcıların %84,33'ü tarafından takip edilmektedir. Ortadoğu'daki Türkiye algısı üzerine yapılan araştırmalarda da Türk dizilerini izleme oranı İran'da hep yüksek seviyelerde seyretmiştir.²¹⁴ Katılımcılar tarafından en fazla izlenen yapımlar ise İstanbullu Gelin, Aşk-ı Memnu ve Erkenci Kuş gibi diziler olmuştur.²¹⁵

²⁰⁹ İstanbul Kültür ve Turizm Müdürlüğü, *İstanbul Turizmi Turist Profili ve Davranışları Araştırması*, İstanbul, 2016, s. 40.

²¹⁰ AA, Tahran'da Türkiye Üniversitelerinin Tanıtımı, <https://www.aa.com.tr/fa/معرفة-ایرانیا/1285756>, Erişim Tarihi:20.04.2019

²¹¹ Ebru Gündeş Türkiye'de çokça gündeme gelen İran kökenli Reza Zerrab'in eşidir.

²¹² Özellikle Ortadoğu coğrafyasında büyük bir hayran kitlesine sahip olan İbrahim Tatlıses başta Azerbaycan Türkleri olmak üzere İran'ın tüm unsurları tarafından halen büyük bir ilgiyle takip edilmektedir.

²¹³ Özcan Deniz aynı zamanda katılımcılar tarafından en fazla izlenen dizi olan Erkenci Kuş dizisinin başrol oyuncusudur.

²¹⁴ Mensur Akgün, Sabiha Senyücel Gündoğar, *Ortadoğu'da Türkiye Algısı*, s. 23.

²¹⁵ Sabah, İranlı ev hanımları Türk dizileri aşkına Türkçe öğreniyor, <https://www.sabah.com.tr/yasam/2015/02/18/iranli-ev-hanimplari-turk-dizileri-askina-turkce-ogreniyor>, Erişim Tarihi: 20.04.2019

SONUÇ

Günümüzde dünya siyasi ve sosyal olarak farklı bir evreye geçmiştir. Güç kavramı ekseninde şekillenen dünyamız zihinlerde giderek küçülmüş ama etki bağlamında ise yoğunluğunu arttırmıştır. Modern dünyada devletler direkt savaşmak yerine hakimiyetlerini ve güçlerini pekiştirecek farklı yöntemler aramaktadırlar. Bu yöntemlerin başını sert gücün zıttı olarak kabul edilen yumuşak güç çekmektedir. Küreselleşen dünyada yumuşak güç önemini giderek arttırmaktadır zira yumuşak gücün en önemli unsurları olan fikirler ve kültürler hiçbir somut sınır tanımadan hızla yayılabilmektedirler. 20. yüzyılın en büyük iki devletinden biri olan Sovyetler Birliği'nin çöküşünü hazırlayan en önemli nedenlerden birini de bu tür yumuşak güç unsurları oluşturmuştur. Bir süper gücün yıkılmasına sebep olabilecek kadar etkili bir yöntem olan yumuşak güç, günümüzde uluslararası arenada özellikle kamu diplomasisi ve kültürel diplomasi şeklinde tebarüz etmektedir. Küresel iddiaları olan neredeyse her devlet dünya çapında bir kabul ve meşruiyet görmek adına kamu diplomasisi ve kültürel diplomasi denen bu araçları etkili bir şekilde kullanmaya çalışmaktadır. Tesis ettikleri dünya çapındaki merkez-enstitülerle dillerinin ve kültürlerinin tanıtımını kültürel diplomasi yöntemiyle gerçekleştiren Fransa, İngiltere, İspanya, Japonya, Çin gibi devletlere, 2009 yılında Yunus Emre Enstitüsü'nün kuruluşuyla Türkiye de dahil olmuştur. Halihazırda 5 kıtada 58 kültür merkeziyle faaliyet yürüten Yunus Emre Enstitüsü, Türkiye'nin başat kültürel diplomasi kurumu hüviyetindedir. Kuruluşundan bu yana dünyadaki milyonlarca insana ulaşan ve yüzbini aşkın insana da Türkçe öğreten bu enstitünün asıl misyonu, Türkiye'yi tanıtmak ve sevdirmektir. Bu kapsamda binlerce yıllık kültür ortağımız ve sınırdaşımız İran'la da kültürel diplomasi yoluyla derin bir bağ kurulmaya çalışılmış ve bu gayeyle 2012 yılında İran'ın başkentinde Tahran Yunus Emre Enstitüsü açılmıştır.

Tahran Yunus Emre Enstitüsü 2012'den bugüne önemli sayıda İranlıya ulaşarak binlercesine Türkiye Türkçesi öğretmiştir. Aynı zamanda kuruluşundan bu yana gerçekleştirdiği iki yüze yakın kültür-sanat faaliyetiyle Türkiye'yi ve Türk kültürünü tanıtip sevdirmeye misyonunu asıl hedef olarak görmüştür. Bu çalışmayla da, böyle önemli ve büyük misyonları olan bir enstitünün İran sahasındaki etkilerini incelenmiş ve

yansımaların ne derecede olduğunu saptanmaya çalışılmıştır. Bu çerçevede kültürel diplomasının ve Türk-İran ilişkilerinin tarihsel geçmişi ve halihazırdaki formatı hakkında bilgi oluşturulmuş ve kültürel ilişkiler üzerine Tahran Yunus Emre Enstitüsü kursiyerleriyle bir anket gerçekleştirilmiştir. Özellikle anket sonuçları, Tahran YEE kursiyerleri nezdinde Türkçe'ye ve Türkiye'ye karşı genel olarak büyük bir teveccühün olduğunu kanıtlamış ve İranlı kursiyerlerin Türkiye'yi güçlü bir şekilde ilgi alanlarına dahil ettiklerini göstermiştir. Örneğin; katılımcıların %90'ından fazlası Türkiye'yi bir turizm ülkesi olarak değerlendirmiş, Türkiye'nin yaşanılacak güzel bir ülke olduğunu ifade etmiş, Tahran Yunus Emre Enstitüsü'nü genel olarak çevrelerine tavsiye edebileceklerini beyan etmişlerdir ve yine aynı şekilde %91,16'sı Türkiye'yi geçmişte en az bir defa ziyaret ettiklerini belirtmişlerdir. Bu son oran çok büyük bir yüzdeye tekabül etmekte ve Tahran Yunus Emre Enstitüsü'nde eğitim görenlerin Türkiye'yi çok güçlü bir şekilde ilgi alanları içerisine aldıklarını göstermektedir. Fakat Türkiye adına böylesi olumlu bir tablo katılımcıların yarısına yakını tarafından Türkiye'nin güvenlik durumunun iyi düzeyde görülmemesiyle derin bir çelişki oluşturmuştur.

Elde edilen bu tür bulgulara binaen ise genel çerçevede sunulabilecek öneriler şu şekilde sıralanabilir: Kültürel diplomasi insanlara tesir etme anlamında günden güne çok etkili bir araç konumuna gelmektedir, Türkiye gibi bölgesel ve küresel iddiaları olan bir devlet de böylesi bir aracı daha iyi şekilde kullanmanın yollarını aramalıdır.

Türkiye'yi ve Türk kültürünü tüm dünyaya tanıtmaya ve sevdirmeye gibi büyük bir misyonla hareket eden Yunus Emre Enstitüsü'nün yapacağı faaliyetlerin tesiri ekonomik yeterliliğinden bağımsız değildir bu sebeple de Yunus Emre Enstitüsü mali anlamda desteklenmeli ve sair güçlü kültürel diplomasi enstitüleriyle yarışacak düzeye gelebilmesi için Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın bütçesinden daha büyük bir pay almalıdır.

Ortadoğu'nun iki başat gücü olan Türkiye ve İran binlerce yıllık tarih ve kültür ortaklığına sahip iki devlettir. Fakat katılımcılara göre bu iki devlet toplumu genel olarak yekdiğerini yeteri kadar tanımamaktadır bu sebeple kadim ortaklığın çift taraflı somut müspet yansımalarının ortaya çıkarılması adına iki ülke arasındaki kültürel faaliyetlerin niceliği ve niteliği arttırılmalıdır.

Türk dizileri sayesinde İran'da milyonlar Türkiye'yi kültürel olarak ilgi alanlarına almakta ve bu çerçevede her yıl milyonlarca İranlı turist Türkiye'yi ziyaret etmektedir. Bu ilişkiye binaen de Türk dizileri ve Türkiye'nin turizm potansiyeli arasında daha yakın bir bağ ihdas edilmeli ve Türkiye'nin bu alandaki yumuşak gücü pekiştirilmelidir.

İran kültürel diplomasi bağlamında Türkiye'de albenili bir imaj yaratma maksadıyla başta tarihçi İlber Ortaylı olmak üzere Türkiye'den birçok tanınmış isimle çeşitli programlara imza atmaktadır. Fakat aynı bağlamda Türkiye ise kendi adına İran'da müspet imaj oluşturabilecek İranlı popüler herhangi şahsa sahip değildir. Bu sebeple de İran'da Türkiye imajını kuvvetlendirecek popüler isimlerle irtibata geçilmeli ve kendileriyle ortak programlar icra edilmelidir.

Tahran Yunus Emre Enstitüsü, İran'daki Türkiye'ye yönelik büyük alaka karşısında tek başına yetersiz kalmaktadır. Bu çerçevede evvelen Tahran Yunus Emre Enstitüsü'nün personel anlamında niceliği, faaliyetler anlamında ise niteliği arttırılmalı bilahare de İran sathının geri kalanında yeni Yunus Emre Enstitüleri kurulmaya çalışılmalıdır.

Katılımcıların yarıya yakını tarafından Türkiye'nin güvenlik-emniyet durumu iyi olarak addedilmemiştir. İran sathında Türkiye'ye karşı var olan büyük teveccühe tezat oluşturan bu bulgunun nedenleri dikkatlice tahkik edilmeli ve bilahare T.C. Tahran Büyükelçiliği ve Tahran Yunus Emre Enstitüsü tarafından bu menfi algının değiştirilmesi yönünde gerekli adımlar atılmalıdır.

Çoğu Tahran'da olmak üzere İran genelinde yüzlerce Türkiye Türkçesi öğreten kurum vardır. Bu kurumlarla Tahran Yunus Emre Enstitüsü aracılığıyla irtibata geçilmeli ve kendileriyle Türkçe ve Türk kültürü üzerine ortak programlar gerçekleştirilmelidir.

Yunus Emre Enstitüsü'nün 2023 vizyon raporunda, Tebriz'de bir Yunus Emre Enstitüsü kurulması hedefi beyan edilmiştir. Fakat Tebriz gibi Türklük anlamında çok kritik bir şehirde Türkiye'ye bağlı bir kültürel enstitünün mevcudiyeti İran devlet nazarı açısından kabul edilmesi çok zor bir durumu teşkil eder. Bu nedenle de kültürel diplomasi adına Tebriz yerine diğer İran şehirlerinde genişleme hedefi güdülmelidir.

BİBLİYOGRAFYA

Kitaplar ve Süreli Yayınlar

Akalın, Şükrü Haluk (haz.), *Türkçe Sözlük*, Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları, 2011.

Akgün, Mensur - Şenyücel Gündoğar, Sabiha, *Ortadoğu'da Türkiye Algısı 2013*, İstanbul, TESEV, 2013.

Aktaş, Cihan, *Şark'ın Şiiri: İran Sineması*, İstanbul, Kapı Yayınları, 2005.

Armaoğlu, Fahir, *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi*, İstanbul, Alkım Yayınevi, 2012.

Axworthy, Michael, *İran: Aklın İmparatorluğu*, Türkçe terc. Özlem Gitmez, İstanbul, Say Yayınları, 2016.

Bağcı, Hüseyin - Sinkaya, Bayram, *Türkiye-İran İlişkileri: Güvenlik Perspektifinden Bir Değerlendirme, 4. Türkiye-İran İlişkileri Sempozyumu*, İstanbul, Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2008.

BİSAV Bülten 2014, *Türkiye'nin Kültürel Diplomasi Stratejisi ve Yunus Emre Enstitüsü*, İstanbul, BİSAV, S. 85, 2014.

Boylu, Emrah - Çangal, Önder, "Yabancılara Türkçe Öğretiminde Dil İhtiyaç Analizi: İran Örneği", *International Journal of Language Academy*, II/4, (2014), s. 127-151.

Bruinessen, Martin Van, *Kürtlük, Türklük, Alevilik Etnik ve Dinsel Kimlik Mücadeleleri*, Türkçe terc. Hakan Yurdakul, İstanbul, İletişim Yayınları, 2016.

Büyükkara, Mehmet Ali, *Çağdaş İslami Akımlar*, İstanbul, Klasik Yayınları, 2016.

Ceylan, Ebubekir, "Kültürel Diplomasi ve Türkiye", (Baskı Aşamasında), BİSAV, s. 1-20.

Cin, Barış, *Türkiye - İran Siyasi İlişkileri (1923-1938)*, İstanbul, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, 2007.

Cleveland, William L., *Modern Ortadoğu Tarihi*, Türkçe terc. Mehmet Harmancı, İstanbul, Agora Kitaplığı, 2008.

Davutoğlu, Ahmet, *Stratejik Derinlik*, İstanbul, Küre Yayınları, 2016.

Demircan, Adnan, Fitne, *Kardeşlerin Savaşı*, İstanbul, Beyan Yayınları, 2017.

Doktor Fahreddin Şevket, *Îrân. İklim, halk, iktisâdiyyât, ictimâ'ıyyât, müessesât-ı medeniyye, âdât-ı milliye ve sâire gibi evsâf ve husûsiyyâtından bâhisdir.*, (haz.) Derya Örs, İstanbul, Türk Tarihi Kurumu Yayınları, Ankara, 2016.

Ekşi, Muharrem, “İran’ın Transnasyonel ve Teopolitik - Şiilik – Temelli Kamu Diplomasisi”, *Bölgesel Araştırmalar Dergisi*, I/2, (2017), s. 46-66.

Ekşi, Muharrem, *Kamu Diplomasisi ve Ak Parti Dönemi Türk Dış Politikası*, Ankara, Siyasal Kitabevi, 2018.

Ensari, Ali M., *Kuzeye Bir Bakış: Fırsatlar ve Güçlükler*, (ed.) Homa Katouzian ve Hüseyin Şahidi, *21. Yüzyılda İran*, Ankara, Sitare Yayınları, 2011.

Er, Abuzer, *Türk Dış Politikası'nda Kültürel Diplomasi: Yunus Emre Enstitüsü Örneği*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi SBE, 2018)

Erzen, Meltem Ünal, *Kamu Diplomasisi*, İstanbul, Derin Yayınları, 2014.

Evliya Çelebi, *Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnamesi: Bağdad, Basra, Bitlis, Diyarbakır, İsfahan, Malatya, Mardin, Musul, Tebriz, Van*, (haz.) Seyit Ali Kahraman ve Yücel Dağlı, Ankara, Yapı Kredi Yayınları, 2012.

Eyüpoğlu, Sabahattin, *Mavi ve Kara (Denemeler, 1940-1973)*, İstanbul, Çağdaş Yayınları, 1996.

Gökdağ, Bilgehan Atsız – Doğan, Talip, *İran'da Türkler ve Türkçe*, İstanbul, Akçağ Yayınları, 2016.

Gümüş, Okan ve Sevi, Aziz, *Ansiklopedik Uluslararası İlişkiler Sözlüğü*, Ankara, Polat Yayınları, 1996.

Gündüz, Tufan, “Safeviler”, *DİA*, XXXV, (2008), s. 451-455.

Güneş Özden, Mehtap - Boylu, Emrah - Başar, Umut, “İran’da Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğreten Yerel Öğretmenlerin Dil Öğretim Tecrübelerine İlişkin Bir Durum Tespiti Çalışması”, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, S. 59, (2017), s. 595-613.

Gür, Nurullah, *Yeni Türkiye’nin Yumuşak Güç Unsuru: Turizm*, S. 58, SETA, 2014.

Güvenç, Bozkurt, *İnsan ve Kültür*, İstanbul, Boyut Yayıncılık, 2016.

Güzel, Süleyman Çağrı, “Dış Yardımlarda Destekleyici Bir Unsur Olarak Kültürel Diplomasi ve Yunus Emre Enstitüsü Örneği”, *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, XXX/2, (2016), s. 343-259.

Hafeziniya, M. Reza, *İran Jeopolitiği ve Siyasi Coğrafyası*, Türkçe terc. Kaan Dilek, Ankara, İraniyat Yayınları, 2017.

İstanbul Kültür ve Turizm Müdürlüğü, *Turist Profili ve Davranışları Araştırması*, İstanbul, 2016.

Karadağ, Haluk, *Uluslararası İlişkilerde Yeni Bir Boyut Kamu Diplomasisi*, Ankara, Nobel Yayınevi, 2016.

Kavoğlu, Samet, *Türk Kamu Diplomasisi Hakla İlişkiler Eksenli Model Arayışları*, Konya, Eğitim Yayınevi, 2018.

Koç, Mehmet, *İran’da Devlet Yapısı ve Temel Kurumları: 1- Devrim Rehberliği*, Ankara, İRAM, 2018.

Kültür ve Turizm Bakanlığı, *2018 Yılı Bütçe Sunumu*, Ankara, 2018.

Mohammednejad, Hamidreza, *Osmanlı-İran İlişkileri (1482-1576)*, İstanbul, Doğu Kitabevi, 2017.

Nedim, *Nedim Divanı*, (haz.) Abdülbaki Gölpınarlı, Ankara, İnkılâp ve Aka Kitapevleri, 1972.

Nizamü'l-mülk, *Siyâset-nâme*, (haz.) Mehmet Altay Köymen, Ankara, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 1982.

Nye, Joseph S., *Yumuşak Güç*, Türkçe terc. Rayhan İnan Aydın, Ankara, BB101 Yayınları, 2017.

Olson, Robert, *Türkiye-İran İlişkileri 1979-2004: Devrim, İdeoloji, Savaş, Darbeler ve Jeopolitik*, Türkçe terc. Kezban Acar, Babil Yayıncılık, Ankara, 2005.

Onay, Atılım, "Ülke Orijini Kavramı ve Ülke İmajı", *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*, V/2, (2008), s. 102-112.

Ortaylı, İlber, *İlber Ortaylı'nın Gözüyle İran*, (drl.) Abdurreza Rashed, İstanbul, Demavend Yayınları, 2017.

Ortaylı, İlber, *Orta Asya'nın Bozkırlarından Avrupa'nın Kapılarına Türklerin Tarihi*, Timaş Yayınları, İstanbul, 2015.

Öçal, Şamil, "İran Dış Politikasında Yumuşak Güç Kullanımı: Kültür ve Dil", *Bölgesel Araştırmalar Dergisi*, II/2, (2018), s. 46-68.

Öz, Mustafa, "Şia", *DİA*, XXXIX, (2010), s. 111-114.

Özdal, Barış, *Diplomasi*, (ed.) Barış Özdal ve R. Kutay Karaca, *Diplomasi Tarihi I*, Bursa, Dora Yayınları, 2017.

Pour, Mahrokh Shirin, *Tarihsel Gelişim Işığında İran Sineması*, İstanbul, Es Yayınları, 2007.

Purtaş, Fırat, "Türk Dış Politikasının Yükselen Değeri: Kültürel Diplomasi", *Gazi Akademik Bakış Dergisi*, VII/13, (2013), s. 1-14.

Sancak, Kadir, *Uluslararası İlişkilerde Güç Kavramı Ve Yumuşak Güç*, Ankara, Nobel Yayınevi, 2016.

Saray, Mehmet, *Türk-İran İlişkileri*, Ankara, Atatürk Araştırma Merkezi, 2006.

Sarıkaya, Yalçın, *Geçmişten Günümüze İran: Tarih, Siyaset, Toplum ve Kültür*, TASAV, 2012.

Shaffer, Brenda, *Sınırlar ve Kardeşler İran ve Azerbaycan Kimliği*, Türkçe ter. Ali Gara - Vüsal Kerimov, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2008.

Sinkaya, Bayram, “Devrimden Günümüze İran Dış Politikasının Dönüşümü”, *Mülkiyeliler Birliği Dergisi*, 2005.

Sinkaya, Bayram, *Türkiye'nin Devrim Sonrası İran İle İlişkileri*, (ed.) İdris Demir, *Türkiye'nin Dış Politikası Yeni Eğilimleri, Yönelimleri, Yeni Yaklaşımları*, Bursa, Dora Yayıncılık, 2014.

Sönmezoğlu, Faruk (drl.), (haz.) Ülke Arıboğan, Gülden Ayman ve Beril Dedeoğlu, *Uluslararası İlişkiler Sözlüğü*, İstanbul, Der Yayınevi, 1996.

Sümer, Faruk, “Selçuklular”, *DİA*, XXXVI, (2009), s. 365-371.

Temizel, Ali, “İran’da Türkçe Öğretimi”, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 7, (2007), s. 547-560.

Torabi, Seyyed (haz.), *Bir Bakışta İran*, Ankara, İran İslam Cumhuriyeti Büyükelçiliği Kültür Müsteşarlığı, 2016.

Uğur, Ufuk, “İran Yeni Dalga Sineması ve Majid Majidi'nin “Cennetin Çocukları” Filmi”, *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, VII/2, (2017), s. 333-342.

Uludağ, Süleyman, *İbn Haldun Hayatı Eserleri Fikirleri*, Harf Yayınları, Ankara, 2015.

Üstün, İsmail Safa Üstün, *Humeyni'den Hamaney'e İran İslam Cumhuriyeti Yönetim Biçimi*, İstanbul, Birleşik Yayıncılık, 1999.

Üstüntaş, Doğan, “İran’ın Yumuşak Gücü: Unsurları, Zorlukları”, *Akademik Orta Doğu Dergisi*, XI/1, (2016), s. 59-84.

Yegin, Abdullah, *İran’ın Yumuşak Gücü*, Ankara, SETA, 2015.

Yıldırım, Ender, *Türkiye ve İran İlişkileri (1918-1960)*, Giza Yayınları, İstanbul, 2011.

Yıldırım, Gonca, “Kültürel Diplomasi Ekseninde” *Uluslararası Halkla İlişkiler Perspektifinden Kamu Diplomasisi*, İstanbul, Beta Yayıncılık, 2015.

Yunus Emre Enstitüsü, *2009 Aralık Bülteni*, Ankara, 2009.

Yunus Emre Enstitüsü, *2012 Nisan Bülteni*, Ankara, 2012.

Yunus Emre Enstitüsü, *2017 Faaliyet Raporu*, Ankara, 2018.

Yunus Emre Enstitüsü , *2017-2018 Stratejik Planı*, Ankara, 2018.

Yunus Emre Enstitüsü, *2023 Vizyonu*, Ankara.

İnternet Kaynakları

AA, İran’da İstanbul Türkçesi Öğretimi Kurslarına Kayıt İşlemine Başlanması, <https://www.aa.com.tr/fa/در-استانبولی-ترکی-زبان-آموزش-های-کلاس-نام-ثبت-آغاز/ایران>, Erişim Tarihi: 12.04.2019

AA, Tahran’da Türk filmleri gösterimine yoğun ilgi, <https://www.aa.com.tr/tr/kultur-sanat/tahranda-turk-filmleri-gosterimine-yogun-ilgi/1324394>, Erişim Tarihi: 17.04.2019

AA, Kendimizi ikinci evimizde hissediyoruz,
<https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/kendimizi-ikinci-evimizde-hissediyoruz/187034>,
Erişim Tarihi: 23.04.2019

AA, Tahran'da Türkiye Üniversitelerinin Tanıtımı,
<https://www.aa.com.tr/fa/تهران-در-ترکیه-های-دانشگاه-معرفی/ایران/1285756>, Erişim
Tarihi:20.04.2019

AA, İran-İrak savaşının üzerinden 38 yıl geçti,
<https://www.aa.com.tr/tr/dunya/iran-irak-savasinin-uzerinden-38-yil-gecti/1261774>,
Erişim Tarihi: 17.02.2019

Abdullah Özkan, 21. Yüzyılın Stratejik Vizyonu Kamu Diplomasisi ve
Türkiye'nin Kamu Diplomasisi İmkanları, TASAM,
http://www.tasam.org/Files/PDF/Raporlar/STR70_21_Yuzyilin_Stratejik_Vizyonu.pdf_66fb77c9-cd79-481e-a185-9a9c26ffe7b7.pdf, s.13. Erişim Tarihi: 15.02.2019

Aljazeera Turk, Türk dizilerinin rekoru, <http://www.aljazeera.com.tr/al-jazeera-ozel/turk-dizilerinin-rekoru>, Erişim Tarihi: 06.03.2019

Aran Haber Ajansı, Türkiye Dışişleri Bakanı, İran'daki Türkiye
Büyükelçiliği'nin Kültür Merkezi'ni(Yunus Emre), İran'ın başkentinde açtı,
http://fa.arannews.com/mobile/?m_t=news&Type=News&id=29427, Erişim Tarihi:
04.04.2019

Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü, UNWTO Tourism Highlights 2018,
<https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284419876>, s.8. Erişim Tarihi:
07.03.2019

Borna Haber Ajansı, İran Sinema Tarihinde İlk Film “Abi ve Rabi”,
<https://www.borna.news/اولین-رابی-آبی-126853-2-اخبار-بخش>, Erişim Tarihi: 12.02.2019

Bonbast, Iranian Rial Exchange Rates, <https://www.bonbast.com> Erişim Tarihi:
12.04.2019

Cumhuriyet, “On Bin Yıllık İnan Medeniyeti, İki Bin Yıllık Ortak Miras”,
<http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/diger/102756/ On Bin Yıllık İnan Medeniyeti İki Bin Yıllık Ortak Miras .html>, Erişim Tarihi: 23.04.2019

Dünya Bülteni, Cihan Aktaş’la İnan Sineması Üzerine,
<https://www.dunjabulteni.net/roportaj/cihan-aktasla-iran-sineması-uzerine-h159489.html>, Erişim Tarihi: 13.02.2019

Dünya Gazetesi, İnan’ın 1 numaralı turizm pazarı Türkiye,
<https://www.dunya.com/ekonomi/iranin-1-numaralı-turizm-pazarı-türkiye-haberi-402655>, Erişim Tarihi: 17.04.2019

Emine Akçadağ, Dünya’da ve Türkiye’de Kamu Diplomasi, Kamu Diplomasisi Enstitüsü, <http://www.kamudiplomasisi.org/pdf/emineakcadag.pdf>, s. 4. Erişim Tarihi: 15.02.2019

Fars Haber Ajansı, İnan’da Türkiye Kültür Merkezi’nin Açılışı,
<https://www.farsnews.com/news/13910109000459/ایران-در-ترکیه-فرهنگی-مرکز-افتتاح>, Erişim Tarihi: 05.04.2019

Fars Haber Ajansı, Türkiye’ye Seyahat Neden Tehlikelidir?,
<https://www.farsnews.com/news/13951227000980/است-خطرناک-ترکیه-به-سفر-چرا>, Erişim Tarihi: 17.04.2019

Fars Haber Ajansı, Yüzde 29’a Karşı Yüzde 60: İnan İnkılabından Sonra Üniversiteli Kız Öğrencilerin İstatistiği,
<https://www.farsnews.com/news/13901116000993/29-دختران-آمار-در-صد-60-مقابل-در-29-اسلامی-انقلاب-از-پس-و-پیش-دانشجو>, Erişim Tarihi: 17.04.2019

Ferheng Recai, İnan’ın İdeolojisi ve Dünya Görüşü, Haksöz Haber,
<https://www.haksozhaber.net/okul/iranin-ideolojisi-ve-dunya-gorusu-4455yy.htm>, Erişim Tarihi: 21.02.2019

Hukuk Ansiklopedisi, Kadeş Antlaşması, <http://hukukbook.com/kades-antlasmasi/>, Erişim Tarihi: 15.07.2019

İran İstatistik Merkezi, <https://www.amar.org.ir/آمارى-اطلاعات-و-دادهها/>, Erişim Tarihi: 16.04.2019

İran İstatistik Merkezi, Genel Nüfus ve Konut Sayımı Sonuçları Özeti, <https://www.amar.org.ir/Portals/0/News/1396/chnsanvms95.pdf>, s.15.

İran İstatistik Merkezi, Genel Nüfus ve Konut Sayımı Sonuçları Özeti, <https://www.amar.org.ir/Portals/0/News/1396/chnsanvms95.pdf>, s.17

İran Online, Türkiyeli Oyuncu İsfahan'da / Yeşilçay Ferhad Aslani ile birlikte oynadı, <http://www.ion.ir/News/272008.html>, Erişim Tarihi: 24.04.2019

İsmail Kılıçarslan, İki Sırp Evi Yakılsa, Yeni Şafak, <https://www.yenisafak.com/yazarlar/ismailkilicarslan/iki-sirp-evi-yakilsa-50326>, Erişim Tarihi: 11.04.2019

İQNA, Saadi Vakfi ve Türkiye Yunus Emre Arasında Ortak İşbirliğin Değerlendirilmesi, <http://iqna.ir/fa/news/3365395/هاى-۸۰٪-همکارى-بررسى-ترکيه-امر-ه-يونس-و-سعدى-بنیاد-میان-مشترک>, Erişim Tarihi: 13.04.2019

Kültür ve Turizm Bakanlığı, Birimlerimiz, <http://www.kultur.gov.tr/TR-96682/birimlerimiz.html>, Erişim Tarihi: 03.04.2019

Kültür ve Turizm Bakanlığı, Turizm Çeşitleri, <http://www.kultur.gov.tr/TR-96269/turizm-cesitleri.html>, Erişim Tarihi: 07.03.2019

Kültür ve Turizm Bakanlığı, Sınır Giriş-Çıkış İstatistikleri, <http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR-9854/sinir-giris-cikis-istatistikleri.html>, Erişim Tarihi: 23.04.2019

Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2004'ten Bu yana Bütçe Sunumları, <http://sgb.kulturturizm.gov.tr/TR-107300/200439ten-bu-yana-butce-sunumlari.html>, Erişim Tarihi: 03.04.2019

Muharrem Ekşi, Türkiye'nin Misafirperver Kamu Diplomasisi, ANKASAM, <https://ankasam.org/turkiyenin-misafirperver-kamu-diplomasisi/>, Erişim Tarihi: 16.02.2019

Resmi Gazete, İletişim Başkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/19.5.14.pdf>, Erişim Tarihi: 16.02.2019

Resmi Gazete, Yunus Emre Vakfı Kanunu, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2007/05/20070518-3.htm>, Erişim Tarihi: 31.03.2019

Sabah, İranlı ev hanımları Türk dizileri aşkına Türkçe öğreniyor, <https://www.sabah.com.tr/yasam/2015/02/18/iranli-ev-hanimplari-turk-dizileri-askina-turkce-ogreniyor>, Erişim Tarihi: 20.04.2019

Sabah, Türk markaları İran'ı fethediyor, <https://www.sabah.com.tr/ekonomi/2012/01/29/turk-markalari-irani-fethediyor>, Erişim Tarihi: 19.04.2019

T.C. Dışişleri Bakanlığı, Türkiye – İran Siyasi İlişkileri, <http://www.mfa.gov.tr/turkiye-iran-siyasi-iliskileri.tr.mfa>, Erişim Tarihi: 23.04.2019

T.C. Tahran Büyükelçiliği, Ekonomik-Ticari İlişkiler, <http://tahran.be.mfa.gov.tr/Mission/ShowInfoNote/331968>, Erişim Tarihi: 23.04.2019

Türkiye Otelciler Birliği, İstatistikler, <http://www.turob.com/tr/istatistikler>, Erişim Tarihi: 06.03.2019

Umut Başar, İran Türkleri ve İran'da Türkçe Üzerine Güncel Bir Değerlendirme, Türkiye Yazarlar Birliği, <http://www.tyb.org.tr/mobi/tyb-akademi-iran-ve-turkiye-sayisindan-umut-basar-makalesi-28511h.htm>, Erişim Tarihi: 08.04.2019

Vajehyab Sözlük, Ekkasbaşı, <http://www.vajehyab.com/dehkhoda/بیانسی+عکاس>, Erişim Tarihi: 12.02.2019

Youtube, Iranian Foreign Minister: %40 of the Iranians speak Turkish,
<https://www.youtube.com/watch?v=Vc9WJ9U2uHo&feature=youtu.be>, Erişim Tarihi:
19.05.2019

Yunus Emre Enstitüsü, Yunus Emre Vakfi Kanunu,
https://www.yee.org.tr/sites/default/files/u152/20180227_1.5.5653.pdf, Erişim Tarihi:
03.04.2019

EKLER

EK 1: Anket Formu

پرسشنامه پژوهشی (پایان نامه کارشناسی ارشد)

پاسخگوی محترم

این پرسشنامه به منظور جمع‌آوری اطلاعات مورد نیاز برای انجام پایان‌نامه «روابط ایران و ترکیه از منظر دیپلماسی فرهنگی: مورد مطالعه مرکز یونس امره تهران بین سالهای ۲۰۱۲ الی ۲۰۱۸» مقطع کارشناسی ارشد رشته «مطالعات کشورهای اسلامی و خاورمیانه دانشگاه مرمه استانبول» تنظیم شده است. هدف از این تحقیق، بررسی روابط فرهنگی ایران و ترکیه و نیز فعالیت‌های فرهنگی انجام شده در مؤسسه یونس امره تهران خواهد بود. مشارکت و پاسخ‌گویی به این پرسشنامه اختیاری و داوطلبانه بوده و در این پرسشنامه اطلاعات هویتی شما مانند نام و نام خانوادگی درخواست نمی‌شود. ذکر این نکته ضروری است که پاسخ‌های داده شده صرفاً برای انجام تحقیق علمی استفاده خواهد شد.

سؤال‌های پرسشنامه حاضر به صورت مطلق درست یا اشتباه نیستند و در نتیجه انجام و تحقق این پژوهش به اعتماد و صحت پاسخ‌های شما وابسته خواهد بود. از مشارکت شما صمیمانه سپاسگزاری کرده و خواهشمندیم با پاسخ به تمام سوالات مطرح شده ما را در جهت انجام این پژوهش یاری نمایید.

این پرسشنامه در ۴ صفحه و ۳۵ سؤال تنظیم شده است. لطفاً هیچ سؤالی را بی پاسخ نگذارید.

دکتر عثمان قاضی اوزگودنلی
عضو هیئت علمی دانشگاه مرمه استانبول
(استاد راهنما)

حسین باکر
دانشجو (محقق) دانشگاه مرمه استانبول

سؤالات پرسشنامه

۱. سن شما؟

۱۹-۱۵ () ۲۰-۲۴ () ۲۵-۲۹ () ۳۰-۳۴ () ۳۵+ ()

۲. جنسیت شما؟

مرد () زن ()

۳. سطح تحصیلات؟

تحصیلات ابتدایی () تحصیلات متوسطه (سیکل) () دیپلم () تحصیلات تکمیلی (لیسانس به بالا) ()

۴. شغل شما؟

دانشجو () معلم/استاد () کارمند دولتی یا بخش خصوصی () بازاری () سایر: -----

۵. زبان مادری شما؟

فارسی () ترکی آذربایجانی () کردی () گیلکی () لری () عربی ()
بلوچی () ترکمنی () فارسی دری () ارمنی () سایر: -----

۶. در صورتی که به غیر از زبان مادری، زبانهایی دیگر که صحبت می‌کنید یا با آن آشنایی دارید، لطفاً علامت بزنید:

فارسی () ترکی آذربایجانی () کردی () گیلکی () لری () عربی ()
بلوچی () ترکمنی () فارسی دری () ارمنی () سایر: -----

۷. آیا آشنایی با لهجه های ترکی به شما در یادگیری زبان ترکی استانبولی کمکی می‌کند؟
اصلاً کمکی نمی‌کند () خیلی کم مفید واقع می‌شود () در حد متوسط کمک می‌کند ()
کمک بسیاری می‌کند () هیچ آشنایی به لهجه های ترکی ندارم ()

۸. از یادگیری زبان ترکی استانبولی چه هدفی را دنبال می‌کنید؟ (می‌توانید بیشتر از یک مورد علامت بزنید)
آموزش و تحصیل () اشتغال () نیت فرهنگی و اجتماعی () تجارت () سایر موارد: -----

۹. سطح اهمیت صحبت کردن، نوشتن و درک مطلب زبان ترکی استانبولی برای شما چه اندازه است؟
اهمیت کمتری دارد () نسبتاً اهمیت دارد () سطح اهمیت آن در حد متوسط است () بسیار اهمیت دارد ()
هیچ ایده ای نسبت به آن ندارم ()

۱۰. به نظر شما آیا زبان ترکی استانبولی جایگاه منطقه ای و محلی دارد؟
بلی () خیر () هیچ نظری ندارم ()

۱۱. به نظر شما آیا زبان ترکی استانبولی صاحب جایگاه بین‌المللی است؟
بلی () خیر () هیچ نظری ندارم ()

۱۲. از چه طریق با مؤسسه یونس امره تهران آشنا شده اید؟
رسانه (تلویزیون-روزنامه، مجله و...) () شبکه‌های اجتماعی () اینترنت () تبلیغات () توصیه دوستان و
آشنایان () شرکت در برنامه های مربوطه به سفارت یا سازمانهای وابسته به کشور ترکیه ()

۱۳. در کنار آموزش زبان ترکی در مرکز یونس امره تهران، چه فعالیت‌های دیگری را در این مؤسسه دنبال کرده اید؟
(لطفاً فقط در صورتی که حضور داشته‌اید علامت بزنید)
کنفرانس-پنل () دوره های تیر اندازی () دوره هنر ابرو () گشت تفریحی () نمایشگاه هنری ()
تماشای فیلم () کنسرت موسیقی () سایر موارد: -----

۱۴. به نظر شما گستره فعالیت‌های مؤسسه یونس امره تهران در سطح تهران قابل قبول است؟
اطلاعات زیادی ندارم () ضعیف () حد متوسط () سطح خوب () در سطح بسیار عالی ()

۱۵. به نظر شما گستره فعالیت‌های مؤسسه یونس امره تهران در سطح ایران قابل قبول است؟
اطلاعات زیادی ندارم () ضعیف () حد متوسط () سطح خوب () در سطح بسیار عالی ()

۱۶. آیا مؤسسه یونس امره در کنار آموزش زبان، برنامه‌های جانبی دیگری را در سطح مناسبی برگزار می‌کند؟
ضعیف عمل می‌کند () در سطح پایین () سطح متوسط () سطح خوب () سطح خیلی خوب ()

۱۷. به نظر شما سطح فعالیت مؤسسه یونس امره برای معرفی فرهنگ ترکیه چطور است؟
خیلی ضعیف () ضعیف () متوسط () خوب () بسیار خوب ()

۱۸. به طور کلی آیا مؤسسه یونس امره را به دیگران توصیه می‌کنید؟
بلی () خیر () ایده‌ای ندارم ()

۱۹. آیا محل و آدرس سفارت کشور ترکیه را می‌شناسید؟ در صورت آشنایی آیا مراجعه داشته‌اید؟
نمی‌دانم و مراجعه نکرده‌ام () می‌دانم اما مراجعه نکرده‌ام () می‌دانم و مراجعه کرده‌ام ()

۲۰. به نظر شما آیا ترکیه برای زندگی کشور مناسب و زیبایی است؟
بلی () خیر () نظری ندارم ()

۲۱. به نظر شما آیا ترکیه کشور توریستی و گردشگر پذیر محسوب می‌شود؟
بلی () خیر () نظری ندارم ()

۲۲. میزان امنیت ترکیه را چگونه ارزیابی می‌کنید؟
خیلی کم () در حد کم () متوسط () خوب () خیلی خوب ()

۲۳. به نظر شما مهم‌ترین وجه اشتراک ترکیه و ایران چیست؟
اشتراک فرهنگی و اجتماعی () اشتراک تاریخی () اشتراک دینی ()
اشتراک هنری و ورزشی () سایر: -----

۲۴. به نظر شما بیشترین موفقیت و دستاورد ترکیه در کدام زمینه بوده است؟

زمینه فرهنگی و اجتماعی () تاریخی () فعالیتهای دینی () اقتصاد و تجارت ()
سیاست () زمینه های هنری و ورزشی () زمینه های علمی و آکادمیک () سایر: -----

۲۵. به نظر شما کمترین موفقیت و دستاورد ترکیه در کدام زمینه بوده است؟

زمینه فرهنگی و اجتماعی () تاریخی () فعالیتهای دینی () اقتصاد و تجارت ()
سیاست () زمینه های هنری و ورزشی () زمینه های علمی و آکادمیک () سایر: -----

۲۶. به نظرتان آیا ایرانی‌ها نسبت به کشور ترکیه شناخت کافی دارند؟

شناخت خیلی کمتری دارند () در سطح ضعیف می‌شناسند () شناخت شان در حد متوسط است ()
در سطح خوب می‌شناسند () شناخت بسیار عالی دارند ()

۲۷. به نظرتان آیا ترکیه ای‌ها نسبت به کشور ایران شناخت کافی دارند؟

شناخت خیلی کمتری دارند () در سطح ضعیف می‌شناسند () شناخت شان در حد متوسط است ()
در سطح خوب می‌شناسند () شناخت بسیار عالی دارند ()

۲۸. سطح روابط میان ایران و ترکیه را چطور ارزیابی می‌کنید؟

خیلی ضعیف () ضعیف () متوسط () خوب () بسیار خوب ()

۲۹. آیا تاکنون به کشور ترکیه سفر کرده اید؟ در صورت جواب بلی لطفاً حداکثر سه شهر را نام ببرید.

- خیر، تاکنون سفر نکرده ام ()
- بلی، سفر کرده‌ام () شهرهای مورد بازدید (۱) ----- (۲) ----- (۳) -----

۳۰. آیا به جز استانبول و آنکارا شهرهای دیگری در ترکیه می‌شناسید؟ (در صورت مثبت، لطفاً حداکثر سه مورد نام ببرید)

- خیر، نمی‌شناسم ()
- بلی، می‌شناسم () (۱) ----- (۲) ----- (۳) -----

۳۱. آیا در ترکیه دانشگاهی را می‌شناسید؟ (در صورت جواب مثبت، لطفاً حداکثر سه مورد نام ببرید)

- خیر، نمی‌شناسم ()
- بلی، می‌شناسم () (۱) ----- (۲) ----- (۳) -----

۳۲. آیا در ترکیه هنرمند (سینما، تلویزیون، موسیقی و یا سایر هنرها) را می‌شناسید؟ (لطفاً حداکثر سه مورد نام ببرید)

- خیر، نمی‌شناسم ()
- بلی، می‌شناسم () (۱) ----- (۲) ----- (۳) -----

۳۳. آیا در ترکیه نویسنده و یا شاعری را می‌شناسید؟ (لطفاً حداکثر سه مورد نام ببرید)

- خیر، نمی‌شناسم ()
- بلی، می‌شناسم () (۱) ----- (۲) ----- (۳) -----

۳۴. آیا در ترکیه سیاست مداری را می‌شناسید؟ (لطفاً حداکثر سه مورد نام ببرید)

- خیر، نمی‌شناسم ()
- بلی، می‌شناسم () (۱) ----- (۲) ----- (۳) -----

۳۵. آیا سریال‌های ترکیه ای را تماشا می‌کنید؟ (لطفاً حداکثر سه مورد نام ببرید)

- خیر ()
- بلی، تماشا کرده ام () (۱) ----- (۲) ----- (۳) -----
-

** سوالهای پرسشنامه به پایان رسیده است، یکبار دیگر از مشارکت شما صمیمانه قدردانی می‌شود....

EK 2: Anketin Türkçe Tercümesi

Sayın Katılımcı,

Bu anket, Marmara Üniversitesi Orta Doğu ve İslam Ülkeleri Araştırmaları Enstitüsü'nün "**Kültürel Diplomasi Bağlamında Türkiye-İran İlişkileri: Tahran Yunus Emre Enstitüsü Örneği (2012-2018)**" konulu Yüksek Lisans tez çalışmasına veri sağlamak üzere hazırlanmıştır. Bu çalışmanın amacı, Türkiye - İran arasındaki kültürel ilişkileri ve Tahran Yunus Emre Enstitüsü'nün gerçekleştirdiği kültürel faaliyetleri incelemektir. Araştırmaya katılım gönüllülük esasına dayanmaktadır. Ankette adınız, soyadınız gibi herhangi bir kimlik bilgisi istenmemektedir. Verilen cevaplar bilimsel araştırma için kullanılacaktır. Ankette yer alan hiçbir sorunun doğru ya da yanlış bir cevabı yoktur. Yapılan bilimsel çalışmanın geçerliliği ve güvenilirliği vereceğiniz doğru cevaplara bağlıdır. Katılımınız ve tüm sorulara vereceğiniz cevaplar için şimdiden çok teşekkür ederiz.

Anket toplam 4 sayfa ve 35 sorudan oluşmaktadır. Lütfen hiçbir soruyu cevapsız bırakmayınız.

Prof. Dr. Osman Gazi ÖZGÜDENLİ
Marmara Üniversitesi
(Tez Danışmanı)

Hüseyin BAKIR
Marmara Üniversitesi
(Araştırmacı)

SORULAR

1. Yaşınız?

1.15-19 () 2.20-24 () 3.25-29 () 4.30-34 () 5.35+ ()

2. Cinsiyetiniz?

1.Erkek () 2. Kadın ()

3. Eğitim Durumunuz?

1.İlköğretim mezunu () 2.Ortaokul Mezunu ()
3. Lise Mezunu () 4.Yükseköğretim Mezunu ()

4. Mesleğiniz?

1.Öğrenci () 2.Öğretmen () 3.Memur ()
4. Çarşı esnafı () 5. Diğer....

5. Anadiliniz?

1.Farsça () 2.Azerbaycan Türkçesi () 3.Kürtçe () 4.Gilekçe () 5.Lorca ()
6.Arapça () 7.Beluçça () 8.Türkmence () 9. Deri Farsçası () 10.Ermenice ()
11.Diğer.....

6. Anadiliniz dışında bildiğiniz-konuştuğunuz bir dil var mı?

1.Farsça () 2. Azerbaycan Türkçesi () 3.Kürtçe () 4.Gilekçe () 5.Lorca ()
6.Arapça () 7.Beluçça () 8.Türkmence () 9. Deri Farsçası () 10.Ermenice ()
11.Diğer.....

7. Herhangi bir Türk lehçesi biliyorsanız bu durum size İstanbul Türkçesi'ni öğrenirken yardımcı oldu mu?

1. Hiç yardımcı olmadı () 2. Çok az yardımcı oldu () 3. Orta düzeyde yardımcı oldu () 4. Çok yardımcı oldu () 5. Herhangi bir Türk lehçesi bilmiyorum ()

8. İstanbul Türkçesini hangi amaçla öğrenmek istiyorsunuz? (Birden fazla şık işaretleyebilirsiniz.)

1. Eğitim () 2. İş () 3. Kültürel-Sosyal ()
4. Ticari () 5. Diğer.....

9. İstanbul Türkçesi'ni konuşabilmek, yazmak ve anlamak sizin için ne kadar önemli?

1. Çok az önemli () 2. Az önemli () 3. Orta Derecede Önemli ()
4. Çok önemli () 5. Fikrim yok ()

10. Sizce İstanbul Türkçesi bölgesel etkiye sahip bir dil mi?

1. Evet () 2. Hayır ()
3. Fikrim yok ()

11. Sizce İstanbul Türkçesi küresel etkiye sahip bir dil mi?

1. Evet () 2. Hayır ()
3. Fikrim yok ()

12. Tahran Yunus Emre Enstitüsü'nü nereden duydunuz?

1. TV, Gazete, Dergi vb. () 2. Sosyal medya () 3. İnternet ()
4. İlan-Broşür () 4. Aile-Arkadaş () Türkiye ile ilişkili bir kurumdan ()

13. Tahran Yunus Emre Enstitüsü'nün dil öğretimi dışında herhangi bir faaliyetine katıldınız mı? (Katıldıysanız lütfen belirtiniz.)

1. Konferans-Panel () 2. Okçuluk Kursu () 3. Ebru Kursu () 4. Gezi ()
5. Sanat Sergisi () 6. Film Gösterimi () 7. Konser () 8. Diğer.....

14. Sizce Tahran Yunus Emre Enstitüsü'nün faaliyetleri yeteri düzeyde Tahran'da biliniyor mu?

1. Yeterince bir bilgim yok () 2. Az düzeyde () 3. Orta düzeyde ()
4. İyi düzeyde () 5. Çok iyi düzeyde ()

15. Sizce Tahran Yunus Emre Enstitüsü'nün faaliyetleri yeteri düzeyde İran genelinde biliniyor mu?

1. Yeterince bir bilgim yok () 2. Az düzeyde biliniyor () 3. Orta düzeyde biliniyor ()
4. İyi düzeyde biliniyor () 5. Çok iyi düzeyde biliniyor ()

16. Sizce Tahran Yunus Emre Enstitüsü dil öğretimi dışında yeteri kadar faaliyet yapıyor mu?

1. Çok az düzeyde () 2. Az düzeyde () 3. Orta düzeyde ()
4. İyi düzeyde () 5. Çok iyi düzeyde ()

17. Tahran Yunus Emre Enstitüsü Türkiye'nin kültürel olarak tanıtımı konusunda sizce nasıl?

- 1.Çok zayıf düzeyde () 2.Zayıf düzeyde () 3.Orta düzeyde ()
4.İyi düzeyde () 5.Çok iyi düzeyde ()

18. Genel olarak Tahran Yunus Emre Enstitüsü'nü çevrenize tavsiye eder misiniz?

- 1.Evet () 2.Hayır () 3.Fikrim yok ()

19. Tahran'daki Türkiye Büyükelçiliği'nin yerini biliyor musunuz? Biliyorsanız hiç müracaat ettiniz mi?

- 1.Bilmiyorum ve müracaat etmedim () 2.Biliyorum ama müracaat etmedim ()
3.Biliyorum ve müracaat ettim ()

20. Sizce Türkiye yaşanılacak güzel bir ülke mi?

- 1.Evet () 2.Hayır () 3.Fikrim Yok ()

21. Sizce Türkiye bir turizm ülkesi mi?

- 1.Evet () 2.Hayır () 3.Fikrim Yok ()

22. Sizce Türkiye'nin güvenlik-emniyet durumu hangi düzeyde?

- 1.Çok az düzeyde () 2.Az düzeyde () 3.Orta düzeyde ()
4.İyi düzeyde () 5.Çok iyi düzeyde ()

23. Sizce Türkiye ve İran'ın en önemli ortak noktası ne?

- 1.Kültürel ve Toplumsal Ortaklık () 2.Tarihi ortaklık () 3.Dini ortaklık ()
4.Spor ve Sanat Ortaklığı () 5.Diğer.....

24. Sizce Türkiye'nin en fazla başarılı olduğu alan ne?

- 1.Kültürel-Sosyal () 2.Dini Faaliyetler () 3.İktisadi ve Ticari Faaliyetler ()
4.Siyasi Faaliyetler () 5.Sportif ve Sanatsal faaliyetler ()
6.İlmi ve Akademik Faaliyetler () 7.Diğer.....

25. Sizce Türkiye'nin en az başarılı olduğu alan ne?

- 1.Kültürel-Sosyal () 2.Dini Faaliyetler () 3.İktisadi ve Ticari Faaliyetler ()
4.Siyasi Faaliyetler () 5.Sportif ve Sanatsal faaliyetler ()
6.İlmi ve Akademik Faaliyetler () 7.Diğer.....

26. Sizce İranlılar genel olarak Türkiye'yi yeteri kadar tanıyorlar mı?

- 1.Çok az derecede () 2.Az derecede () 3.Orta derecede ()
4.İyi derecede () 5.Çok iyi derecede ()

27. Sizce Türkiyeliler genel olarak İran'ı genel yeteri kadar tanıyorlar mı?

- 1.Çok az derecede () 2.Az derecede () 3.Orta derecede ()
4.İyi derecede () 5.Çok iyi derecede ()

28. Sizce Türkiye-İran ilişkileri genel olarak nasıl?

- 1.Çok zayıf () 2.Zayıf () 3.Orta ()
4.İyi () 5.Çok iyi ()

29. Daha önce hiç Türkiye'ye gittiniz mi? (Cevabınız Evet ise lütfen en fazla 3 tanesini belirtiniz.)

- 1.Hayır, gitmedim ()
2.Evet, gittim.
Gittiklerim;1.....2.....3.....

30. İstanbul ve Ankara dışında bildiğiniz Türkiye şehri var mı? (Cevabınız Evet ise lütfen en fazla 3 tanesini belirtiniz.)

- 1.Hayır, yok ()
2.Evet, var.
Bildiklerim;1.....2.....3.....

31. Bildiğiniz Türkiye üniversitesi var mı? (Cevabınız Evet ise lütfen en fazla 3 tanesini belirtiniz.)

- 1.Hayır, yok ()
2.Evet, var.
Bildiklerim;1.....2.....3.....

32. Tanıdığınız Türkiyeli sanatçı (sinema, televizyon, müzik vb. alanlarda) var mı?(Cevabınız Evet ise lütfen en fazla 3 tanesini belirtiniz.)

- 1.Hayır, yok()
2.Evet, var.
Tanıdıklarım;1.....2.....3.....

33. Tanıdığınız Türkiyeli yazar-şair var mı? (Cevabınız Evet ise lütfen en fazla 3 tanesini belirtiniz.)

- 1.Hayır, yok ()
2.Evet, var.
Tanıdıklarım;1.....2.....3.....

34. Tanıdığınız Türkiyeli siyasetçi var mı? (Cevabınız Evet ise lütfen en fazla 3 tanesini belirtiniz.)

- 1.Hayır, yok ()
2.Evet, var.
Tanıdıklarım;1.....2.....3.....

35. İzlediğiniz Türkiye dizileri var mı? (Cevabınız Evet ise lütfen en fazla 3 tanesini belirtiniz.)

- 1.Hayır, yok ()
2.Evet, var.
İzlediklerim;1.....2.....3.....

Anketimiz burada sona ermiştir. Katılımınız için çok teşekkürler....

EK 3: Ayrıntılı Anket Sonuçları

AYRINTILI ANKET SONUÇLARI

1. SORU

YAŞINIZ?	SAYI	ORAN
15-19	3	%1.28
20-24	21	%8.94
25-29	40	%17.02
30-34	52	%22.12
35+	119	%50.64
TOPLAM	235*	%100

* 2 kişi cevap belirtmemiştir.

2. SORU

CİNSİYETİNİZ?	SAYI	ORAN
ERKEK	51	%21.51
KADIN	186	%78.49
TOPLAM	237	%100

3. SORU

EĞİTİM DURUMUNUZ?	SAYI	ORAN
İLKOKUL MEZUNU	0	%0
ORTAOKUL MEZUNU	0	%0
LİSE MEZUNU	28	%11.86
YÜKSEKÖĞRETİM MEZUNU	208	%88.14
TOPLAM	236*	%100

* 1 kişi cevap belirtmemiştir.

4.SORU

MESLEĞİNİZ?	SAYI	ORAN
ÖĞRENCİ	37	%16.30
ÖĞRETMEN	27	%11.90
MEMUR	61	%26.88
ÇARŞI ESNAFI	15	%6.60
DİĞER (EV HANIMI, EMEKLİ, DİĞER ESNAF...)	87	%38.32
TOPLAM	227*	%100

* 10 kişi cevap belirtmemiştir.

5. SORU

ANADİLİNİZ?	SAYI	ORAN
FARŞÇA	190	%76

AZERBAYCAN TÜRKÇESİ	53	%21.20
KÜRTÇE	1	%0.40
GİLEKÇE	1	%0.40
LORCA	1	%0.40
ARAPÇA	0	%0
BELUÇÇA	1	%0.40
TÜRKMENÇE	1	%0.40
DERİ FARŞÇASI	0	%0
ERMENİÇE	0	%0
DİĞER (LEKÇE VE SLOVAKÇA)	2	%0.80
TOPLAM	250*	%100

* Birden fazla cevap belirtilmiştir. (Farsça ve Azerbaycan Türkçesi olarak)

6. SORU

ANADİLİNİZ DIŞINDA BİLDİĞİNİZ- KONUŞTUĞUNUZ BİR DİL VAR MI?	SAYI	ORAN
İKİNCİ BİR DİL BİLMİYENLER	111	%41.57
FARŞÇA	55	%20.59
AZERBAYCAN TÜRKÇESİ	57	%21.34
KÜRTÇE	7	%2.62
GİLEKÇE	11	%4.12
LORCA	8	%3.00
ARAPÇA	14	%5.24
TÜRKMENÇE	1	%0.38
DERİ FARŞÇASI	3	%1.12
TOPLAM	267**	%100

* Birden fazla cevap belirtilmiştir.

** İran'da anadil olmayan İngilizce, Fransızca gibi diller hesaba katılmamıştı

7. SORU

HERHANGİ BİR TÜRK LEHÇESİ BİLİYORSANIZ BU DURUM SİZE İSTANBUL TÜRKÇESİ'Nİ ÖĞRENİRKEN YARDIMCI OLDU MU?	SAYI	ORAN
HİÇ YARDIMCI OLMADI	4	%2.46
ÇOK AZ YARDIMCI OLDU	16	%9.87
ORTA DÜZEYDE YARDIMCI OLDU	47	%29.02
ÇOK YARDIMCI OLDU	33	%20.37
HERHANGİ BİR TÜRK LEHÇESİ BİLMİYORUM	62	%38.28
TOPLAM	162*	%100

* 75 kişi cevap belirtmemiştir.

8. SORU

İSTANBUL TÜRKÇESİNİ HANGİ AMAÇLA ÖĞRENMEK İSTİYORSUNUZ? (BİR DEN FAZLA ŞIK İŞARETLEYEBİLİRSİNİZ.)	SAYI	ORAN
EĞİTİM	75	%19.63
İŞ	99	%25.92
KÜLTÜREL VE SOSYAL	117	%30.62
TİCARİ	45	%11.78
DİĞER (TÜRKİYE'DE YAŞAMA, TÜRKÇE'YE İLGİ...)	46	%12.05
TOPLAM	382*	%100

* Birden fazla cevap belirtilmiştir.

9. SORU

İSTANBUL TÜRKÇESİ'Nİ KONUŞABİLMEK, YAZMAK VE ANLAMAK SİZİN İÇİN NE KADAR ÖNEMLİ?	SAYI	ORAN
ÇOK AZ ÖNEMLİ	2	%0.85
AZ ÖNEMLİ	4	%1.70
ORTA DERECEDE ÖNEMLİ	25	%10.70
ÇOK ÖNEMLİ	203	%86.75
FİKRİM YOK	0	%0
TOPLAM	234*	%100

* 3 kişi cevap belirtmemiştir.

10. SORU

SİZCE İSTANBUL TÜRKÇESİ BÖLGESEL ETKİYE SAHİP BİR DİL Mİ?	SAYI	ORAN
EVET	147	%63.63
HAYIR	28	%12.13
FİKRİM YOK	56	%24.24
TOPLAM	231*	%100

* 6 kişi cevap belirtmemiştir.

11. SORU

SİZCE İSTANBUL TÜRKÇESİ KÜRESEL ETKİYE SAHİP BİR DİL Mİ?	SAYI	ORAN
---	-------------	-------------

EYET	114	%48.51
HAYIR	71	%30.21
FİKRİM YOK	50	%21.28
TOPLAM	235*	%100

* 2 kişi cevap belirtmemiştir.

12. SORU

TAHRAN YUNUS EMRE ENSTİTÜSÜ'NÜ NEREDEN DUYDUNUZ?	SAYI	ORAN
MEDYA(TV, GAZETE, DERĞİ VB.)	2	%0.98
SOSYAL MEDYA	9	%4.41
İNTERNET	50	%24.50
İLAN-BROŞÜR	1	%0.49
AİLE-ARKADAŞ	121	%59.32
TÜRKİYE İLE İLİŞKİLİ BİR KURUMDAN	21	%10.30
TOPLAM	204*	%100

* 33 kişi cevap belirtmemiştir.

13. SORU

TAHRAN YUNUS EMRE ENSTİTÜSÜ'NÜN DİL ÖĞRETİMİ DIŞINDA HERHANGİ BİR FAALİYETİNE KATILDINIZ MI? (KATILDIYSANIZ LÜTFEN BELİRTİNİZ.)	SAYI	ORAN
KONFERANS-PANEL	10	%6.17

OKÇULUK	7	%4.32
EBRU KURSU	7	%4.32
GEZİ	10	% 6.17
SANAT SERGİSİ	24	%14.82
FİLM GÖSTERİMİ	64	%39.50
KONSER-MÜZİK DİNLETİSİ	37	%22.85
DİĞER	3	%1.85
TOPLAM	162**	%100

* 142 kişi cevap belirtmemiştir.

* Bazıları ise birden fazla faaliyete katılmıştır.

14. SORU

SİZCE TAHRAN YUNUS EMRE ENSTİTÜSÜ'NÜN FAALİYETLERİ YETERİ DÜZEYDE TAHRAN'DA BİLİNİYOR MU?	SAYI	ORAN
YETERİNCE BİR BİLGİM YOK	46	%19.65
AZ DÜZEYDE	26	%11.11
ORTA DÜZEYDE	50	%21.37
İYİ DÜZEYDE	80	%34.19
ÇOK İYİ DÜZEYDE	32	%13.68
TOPLAM	234*	%100

* 3 kişi cevap belirtmemiştir.

15. SORU

SİZCE TAHRAN YUNUS EMRE ENSTİTÜSÜ'NÜN FAALİYETLERİ YETERİ DÜZEYDE İRAN GENELİNDE BİLİNİYOR MU?	SAYI	ORAN
YETERİNCE BİR BİLGİM YOK	73	%31.88
AZ DÜZEYDE	42	%18.35
ORTA DÜZEYDE	36	%15.72
İYİ DÜZEYDE	47	%20.52
ÇOK İYİ DÜZEYDE	31	%13.53
TOPLAM	229*	%100

* 8 kişi cevap belirtmemiştir.

16. SORU

SİZCE TAHRAN YUNUS EMRE ENSTİTÜSÜ DİL ÖĞRETİMİ DIŞINDA YETERİ KADAR FAALİYET YAPIYOR MU?	SAYI	ORAN
ÇOK AZ DÜZEYDE	8	%3.77
AZ DÜZEYDE	25	%11.80
ORTA DÜZEYDE	75	%35.38
İYİ DÜZEYDE	83	%39.15
ÇOK İYİ DÜZEYDE	21	%9.90
TOPLAM	212*	%100

* 25 kişi cevap belirtmemiştir.

17. SORU

TAHRAN YUNUS EMRE ENSİTÜSÜ TÜRKİYE’NİN KÜLTÜREL OLARAK TANITIMI KONUSUNDA SİZCE NASIL?	SAYI	ORAN
ÇOK ZAYIF DÜZEYDE	4	%1.75
ZAYIF DÜZEYDE	32	%14.04
ORTA DÜZEYDE	69	%30.26
İYİ DÜZEYDE	77	%33.78
ÇOK İYİ DÜZEYDE	46	%20.17
TOPLAM	228*	%100

* 9 kişi cevap belirtmemiştir.

18. SORU

GENEL OLARAK TAHRAN YUNUS EMRE ENSTİTÜSÜ’NÜ ÇEVRENİZE TAVSİYE EDER MİSİNİZ?	SAYI	ORAN
EVET	224	%94,91
HAYIR	4	%1.69
FİKRİM YOK	8	%3.40
TOPLAM	236*	%100

* 1 kişi cevap belirtmemiştir.

19. SORU

TAHRAN'DAKİ TÜRKİYE BÜYÜKELÇİLİĞİ'NİN YERİNİ BİLİYOR MUSUNUZ? BİLİYORSANIZ HİÇ MÜRACAAT ETTİNİZ Mİ?	SAYI	ORAN
BİLMİYORUM VE MÜRACAAT ETMEDİM	45	%19.07
BİLİYORUM AMA MÜRACAAT ETMEDİM	143	%60.60
BİLİYORUM VE MÜRACAAT ETTİM	48	%20.33
TOPLAM	236*	%100

* 1 kişi cevap belirtmemiştir.

20. SORU

SİZCE TÜRKİYE YAŞANILACAK GÜZEL BİR ÜLKE Mİ?	SAYI	ORAN
EVET	205	%91.11
HAYIR	3	%1.33
FİKRİM YOK	17	%7.56
TOPLAM	225*	%100

* 12 kişi cevap belirtmemiştir.

21. SORU

SİZCE TÜRKİYE BİR TURİZM ÜLKESİ Mİ?	SAYI	ORAN
EVET	223	%98.68
HAYIR	1	%0.44
FİKRİM YOK	2	%0.88
TOPLAM	226*	%100

* 11 kişi cevap belirtmemiştir.

22. SORU

SİZCE TÜRKİYE’NİN GÜVENLİK-EMNİYET DURUMU HANGİ DÜZEYDE?	SAYI	ORAN
ÇOK AZ DÜZEYDE	3	%1.32
AZ DÜZEYDE	8	%3.53
ORTA DÜZEYDE	93	%41.15
İYİ DÜZEYDE	101	%44.70
ÇOK İYİ DÜZEYDE	21	%9,30
TOPLAM	226*	%100

* 1 kişi cevap belirtmemiştir.

23. SORU

SİZCE TÜRKİYE VE İRAN’IN EN ÖNEMLİ ORTAK NOKTASI NE?	SAYI	ORAN
KÜLTÜREL VE TOPLUMSAL ORTAKLIK	114	%80.85
TARİHİ ORTAKLIK	14	%9.92
DİNİ ORTAKLIK	12	%8.53
SPOR VE SANAT ORTAKLIĞI	0	%0
DİĞER	1	%0.70
TOPLAM	141*	%100

* 96 kişi cevap belirtmemiştir.

24. SORU

SİZCE TÜRKİYE’NİN EN FAZLA BAŞARILI OLDUĞU ALAN NE?	SAYI	ORAN
KÜLTÜREL VE SOSYAL ALAN	40	%29.19
TARİHİ ALAN	13	%9,50
DİNİ FAALİYETLER	0	%0
İKTİSADİ VE TİCARİ FAALİYETLER	72	%52.56
SİYASİ FAALİYETLER	3	%2.19
SPORTİF VE SANATSAL FAALİYETLER	0	%0
İLMİ VE AKADEMİK FAALİYETLER	0	%0
DİĞER	9	%6.56
TOPLAM	137*	%100

* 100 kişi cevap belirtmemiştir.

25. SORU

SİZCE TÜRKİYE’NİN EN AZ BAŞARILI OLNUĞU ALAN NE?	SAYI	ORAN
KÜLTÜREL VE SOSYAL ALAN	10	%6.64
TARİHİ ALAN	7	%4.63
DİNİ FAALİYETLER	17	%11.25
İKTİSADİ VE TİCARİ FAALİYETLER	8	%5.30
SİYASİ FAALİYETLER	26	%17.22
SPORTİF VE SANATSAL FAALİYETLER	31	%20.52
İLMİ VE AKADEMİK FAALİYETLER	47	%31.12

DİĞER	5	%3.32
TOPLAM	151*	%100

* 86 kişi cevap belirtmemiştir.

26. SORU

SİZCE İRANLILAR GENEL OLARAK TÜRKİYE'Yİ YETERİ KADAR TANIYORLAR MI?	SAYI	ORAN
ÇOK AZ DERECEDE	9	%4.09
AZ DERECEDE	20	%9.09
ORTA DERECEDE	133	%60.45
İYİ DERECEDE	53	%24.10
ÇOK İYİ DERECEDE	5	%2.27
TOPLAM	220*	%100

* 17 kişi cevap belirtmemiştir.

27. SORU

SİZCE TÜRKİYELİLER GENEL OLARAK İRAN'I YETERİ KADAR TANIYORLAR MI?	SAYI	ORAN
ÇOK AZ DERECEDE	64	%28.70
AZ DERECEDE	81	%36.32
ORTA DERECEDE	66	%29.60
İYİ DERECEDE	11	%4.94
ÇOK İYİ DERECEDE	1	%0.44

TOPLAM	223*	100%
--------	------	------

* 14 kişi cevap belirtmemiştir.

28. SORU

SİZCE TÜRKİYE-İRAN İLİŞKİLERİ GENEL OLARAK NASIL?	SAYI	ORAN
ÇOK ZAYIF	2	%0.90
ZAYIF	6	%2.67
ORTA	85	%37.95
İYİ	117	%52.23
ÇOK İYİ	14	%6.25
TOPLAM	224*	%100

* 13 kişi cevap belirtmemiştir.

29. SORU

DAHA ÖNCE HİÇ TÜRKİYE'YE GİTTİNİZ Mİ? CEVABINIZ EVET İSE LÜTFEN EN FAZLA 3 ŞEHİR İSMİ BELİRTİNİZ.	SAYI	ORAN
HAYIR, GİTMEDİM	20	%8,84
EVET, GİTTİM*	206	%91,16
TOPLAM	226**	%100

* İlk üç sırada sırasıyla İstanbul, Antalya, İzmir olmak üzere Ankara, Van, Trabzon, Konya... gibi şehirler de belirtilmiştir.

** 11 kişi cevap belirtmemiştir.

30. SORU

İSTANBUL VE ANKARA DIŞINDA BİLDİĞİNİZ TÜRKİYE ŐEHİRİ VAR MI? CEVABINIZ EVET İÇE LÜTFEN EN FAZLA 3 ŞEHİR İŐMİ BELİRTİNİZ.	SAYI	ORAN
HAYIR, YOK	15	%6.63
EVET, VAR*	211	%93.37
TOPLAM	226**	%100

* İlk üç sırada sırasıyla İzmir, Antalya, Konya olmak üzere Kuşadası, Bodrum, Bursa, Van... gibi Şehirler ve ilçeler de belirtilmiştir

** 11 kişi cevap belirtmemiştir.

31. SORU

BİLDİĞİNİZ TÜRKİYE ÜNİVERSİTESİ VAR MI? (CEVABINIZ EVET İÇE LÜTFEN EN FAZLA 3 TANESİNİ BELİRTİNİZ.)	SAYI	ORAN
HAYIR, YOK	120	%51.06
EVET, VAR*	115	%48.94
TOPLAM	235**	%100

* İlk üç sırada sırasıyla İstanbul Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, Gazi Üniversitesi olmak üzere Marmara Üniversitesi, Mimar Sinan Üniversitesi, Bilkent Üniversitesi, Boğaziçi Üniversitesi... gibi üniversiteler de belirtilmiştir.

** 2 kişi cevap belirtmemiştir.

32. SORU

TANIDIĞİNİZ TÜRKİYELİ SANATÇI (SİNEMA,TELEVİZYON, MÜZİK VB. ALANLARDA) VAR MI? CEVABINIZ EVET İÇE LÜTFEN EN FAZLA 3 TANESİNİ BELİRTİNİZ.	SAYI	ORAN
HAYIR, YOK	30	%12.76
EVET, VAR*	205	%87.24

TOPLAM	235**	%100
--------	-------	------

* İlk üç sırada sırasıyla Ebru Gündeş, İbrahim Tatlıses, Özcan Deniz olmak üzere Murat Boz, Tarkan, Burak Özçivit, İlyas Yalçıntaş... gibi sanatçılar da belirtilmiştir

** 2 kişi cevap belirtmemiştir.

33. SORU

TANIDIĞINIZ TÜRKİYELİ YAZAR-ŞAİR VAR MI? CEVABINIZ EVET İSE LÜTFEN EN FAZLA 3 TANESİNİ BELİRTİNİZ.	SAYI	ORAN
HAYIR, YOK	106	%45.89
EVET, VAR*	125	%54.11
TOPLAM	231**	%100

* İlk üç sırada sırasıyla Orhan Pamuk, Elif Şafak, Yunus Emre olmak üzere Aziz Nesin, Nazım Hikmet, Cemal Süreyya, Oğuz Atay... gibi yazar ve şairler de belirtilmiştir.

** 6 kişi cevap belirtmemiştir.

34. SORU

TANIDIĞINIZ TÜRKİYELİ SİYASETÇİ VAR MI? CEVABINIZ EVET İSE LÜTFEN EN FAZLA 3 TANESİNİ BELİRTİNİZ.	SAYI	ORAN
HAYIR, YOK	73	%31.60
EVET, VAR*	158	%68.40
TOPLAM	231**	%100

* İlk üç sırada sırasıyla Recep Tayyip Erdoğan, Mustafa Kemal Atatürk, Ahmet Davutoğlu olmak üzere Abdullah Gül, Kemal Kılıçdaroğlu, Süleyman Demirel, Bülent Ecevit... gibi siyasetçiler de belirtilmiştir.

** 6 kişi cevap belirtmemiştir.

35. SORU

İZLEDİĞİNİZ TÜRKİYE DİZİLERİ VAR MI? CEVABINIZ EVET İSE LÜTFEN EN FAZLA 3 TANESİNİ BELİRTİNİZ.	SAYI	ORAN
HAYIR, İZLEMİYORUM	37	%15.67
EVET, İZLİYORUM*	199	%84.33
TOPLAM	236**	%100

* İlk üç sırada sırasıyla İstanbullu Gelin, Aşk-ı Memnu, Erkenci Kuş olmak üzere Kara Sevda, Siyah Beyaz Aşk, Ufak Tefek Cinayetler, Fazilet Hanım ve Kızları... gibi diziler de belirtilmiştir.

** 1 kişi cevap belirtmemiştir.